

ప్రబలసత్త్వగ్రహం

విశ్వనాథపత్రికా రాయణ

ఉమ్మా సబ్బిపర్వం,

విజయవాడ.

పులుల సత్యాగ్రహం

[వ్యాజికథ]

విశ్వేనాథ సత్యనారాయణ

ఉమ్మా పబ్లిషర్సు

విజయవాడ - 1.

ప్రతిమ ముద్రణ

౧౯౫౩.

వెల : రూపాయిన్నర

ముద్రణ :
కల్యాణి ప్రెస్ ,
విజయవాడ.

ప్రబలసత్వగ్రీవం

పులుల సత్యాగ్రహం

౧

అది మలకలవాగు

అది వర్షాకాలం

అది అడవి

అది ఒక అడవిపల్లెసమీపప్రదేశం; చుట్టూ కొండలు.

వర్షాకాలంకదా అని ఆ వాగులో ఎప్పుడూ నిండా నీళ్లువుండవు. ఏతావాతా ఆ వాగు పుట్టి పదిమైళ్ళలోపు. ఆ పదిమైళ్ళఎగువన వానకురవటమేమిటి యిక్కడకు రావటమేమిటి, నీళ్ళు యిక్కడనుంచి వెళ్ళిపోవటమేమిటి అంతా గంటలమీదపని. అంటే ఆ వాడులో ఎప్పుడూ నీళ్ళు వుండవన్నమాట.

ఆ పల్లెటూరిలోని పశువులుగాని కొంటెపిల్లవాళ్ళుకాని వాగు వచ్చిందంటే పదినిమిషాలు పరకాయించి చూస్తారు. తర్వాత యధేచ్ఛగా వెళ్తారు.

ఈ వాగుసంగతి పిల్లవాళ్ళకుమాత్రమే తెలియటం ఏమిటి, పశువులకూ తెలుసు. పులులుమాత్రం పశువులు కానూ, వాటికి తెలుసు. ఆవులకూ ఎడ్లకూ దున్నపోతులకూ గేదెలకూ మేకలకూ ఉన్నంత తెలివి పెద్దపులులకుండదా?

అట్టే మాట్లాడితే వాటి కిరికా ఎక్కువ తెలివివుంటుంది.

అదేమిటయ్యా మనుష్యులలో తిరిగే జంతువు లివియాయె. తెలివి వీటి కెక్కువఉండాలిగదా అంటారేమో ! తెలివిఅంటే మనిషికే వుంటుందనా మీ వుద్దేశ్యం. మనిషి ఎలా ఊహిస్తాడో అలా ఊహిస్తేనే తెలివిఅనా ?

మనిషిమృతం యెల్లప్పుడూ ఒకమోస్తరుగానే ఊహిస్తాడా ? మనిషింటే ఒకడేనా ఏమిటి! అవయవసంఘటనాత్మకమైన ఒక ఆకారవిశేషాన్నిబట్టి మనుష్యులందరూ ఒకజాతిగనుక మనిషిఅంటే జాతివాచకంగా వాడినాము. కాని, జాతి గుణము కాదు; స్వభావము కాదు. తెలివితేటలనేవి జాతి నాశ్రయించిఉండవు.

అందుచేత తెలివిని కొలుద్దామంటే దానికి వేరే కొలత బద్ధ కావాలి. సరే యిప్పుడన్నీ యెందుకు ?

చేప్పడలచిందేమంటే ఆ వాగులక్షణం ఈ పశువులకంటే ఆ పెద్దపులులకు బాగా తెలుసు.

తెలుసంటే యేమిటంటే వాగు జరునవచ్చిందంటే ఆ గడియో రెండుగడియలో దానిదగ్గరకు పోగూడదురా అని పశువులకు తెలుసు.

ఈ తెలివితోపాటు కొంత తెలివితక్కువగూడా వుంది. ఏముంది? కాసేపట్లో వాగు తీసేస్తుంది. అవతలికి పోదామని అక్కడే వుంటే ఆ పశువులు.

కాదయ్యా వాగుదాటితేనే అడవి వుంది, అక్కడే పచ్చిక వుంది అని వుందా? వాగుదాటితే పెద్దఅడవి వున్న మాట నిజమే. పల్లెను అంటుకున్నది అడవి కాకపోలేదు. అక్కడ పచ్చికా లేకపోలేదు. ఆ పశువులూ అలాగే ఆ పెద్ద అడవిలోకి పోతాయి. ఈ పశువులకాపట్ల ఆ పశువుల్ని పెద్ద అడవిలోకి పోలుకొనిపోతారు.

అసలు జంతుస్వభావమే ఇదియేమో!

మామిడిపండ్లుకొనటానికి బజారుపోతామనుకోండి; ఒక రాశిపోసివుంటుంది. ఒకడజను కొంటే ధర అదే. ఆ కాయల్లో అది పెద్ద, ఇది చిన్న అనే యేర్పాటుచేయటం చాలాకష్టం. అయినా అది యేమివ్యామోహమో ఆ కాయ మార్చి యీ కాయ, ఈ కాయ మార్చి ఆ కాయ కనీసం ఒకసారిఅయినా రెండుసార్లయినా చేయకుండా కొనుక్కొచ్చే పెద్దమనిషి యెవరు?

ఆ కొనేతయన మీరూ నేనూ కాదు. ఒక జమీందారనుకొందాం. ఒక మంత్రి అనుకొందాం. కాదయ్యా వేదాంతశాస్త్రం అంతా తుదముట్టచదివిన పండితుడనుకొందాం. అరే అంతపండితుడాయె ఆయనకుకూడా వ్యామోహముంటాందా అనుకుంటారేమో! ఆ పండితులు ఊరికే పుస్తకాలల్లోవున్న విషయంభూతం తెలిసినవాడైతే పెద్ద విచారించకకరలేదు; కాని, అనుభవశాలిఅయితే కొంచెం విచారిం

చాలి. నిజానికి అంత అనుభవశాలియైతే కాంతాకాంచ సములందు నైరాగ్యం కుదురుతుండేమో! మామిడిపండ్లు కొనడంలోమాత్రం నైరాగ్యం కుదరదు.

ఏమిటయ్యారహస్యం అని అడుగుతారు. ఇది మూల ప్రకృతి. అది చావదు. అది చస్తే మామిడిపండ్లు కొనటానికే రాదు. విశేషవిషయాలలో భావనచేసి అభ్యాసంచేసి ఇంద్రియ నిగ్రహం సంపాదిస్తాడు. అల్పవిషయాలుకూడా నియమితాలు కావాలన్న ఊహచెయ్యడు.

అందుచేత జంతుస్వభావం మోహంనైపుకే లాగు తుంది. నీవు కొంచెం పెద్దపండేమో అని వ్యామోహపడ్డట్లుగా అక్కడి పచ్చిక ఇంకొక అంగుళం పెరిగివుందని ఆ పశువు వ్యామోహపడుతుంది. ఆ పశువునైపున వాదిస్తే మెడ అంత పంచనక్సరలేదు. అది యొక్కువ నులువు అని పశుతాభిమానులు అనవచ్చు.

అక్కడ యొక్కువగా పచ్చిక వున్నది, అక్కడకు వెళ్ళటం అజ్ఞానమేమిటి అంటారు. అజ్ఞానమంటే అనంతప్రి. ఇక్కడ వున్న పచ్చికతో సంతృప్తిపడరాదూ? ఎందుకు పడాలి అంటే ఆ అడవిలోకిపోతే యెన్ని స్వార్థ పోంచివుండి యీ పశువుల్లో దేన్నో ఒకదాన్ని పెద్దపులులు వేసుకొనిపోయినవికావూ?

ఈ పశువేమో ఆ కొండమల్తుపుతిరిగి ఆ పొదవెనుకకు పోయి, ఆ పులి దీన్ని పట్టుకొనివేసుకపోయిందయ్యా. ఈ

పశువు అరవటానికైనా వీలైందా? అది పడుతూనే మెడపై నుంచి గొంతుకనరాలు పట్టుకొనె. దీనికంతంలోని అంభార వము అక్కడే అణగిపోయె.

ఫవరైనా దూరాన్నుంచి చూస్తే తెలిసింది లేకపోతే సాయంత్రం లెక్కలో తీర్పునై తే తెలిసింది.

వేసుకుపోయే పులి యెట్లాగూ వేసుకపోతుంది. వాగు దాటకపోతేమాత్రం ఆగుతుందా అంటారా? అదేమిమాట.

గడచిన పదిసంవత్సరాలనకోండి. ఈ పదిసంవత్సరాలలో వాగుఇవతల చచ్చిపోయిన గొడ్డెన్ని? అవతల చచ్చిపోయిన నెన్ని? ఊరికిదగ్గర అంతకంటెభద్రంకదా? అని ఎవళ్ళకుచెప్తాము ఆ సంగతి.

ఆ పూరివాళ్ళకన్న మనకెక్కువ తెలుసునా? నిన్న పులివేసుకుపోయిందాయె. ఇవ్వాళ మళ్ళా తోలిరి. మొండి తనంకూడా వైరాగ్యమా? అచ్చంగా కాదనడానికి వీలులేదా ఏమిటి?

సరే పశువులకున్న తెలివితక్కువ ఆ పులులకున్న తెలివిగా ప్రకాశిస్తుంది.

ఇదివర కెన్నిసార్లు జరిగింది వాగు యిల్లా తీయగానే మందగా ఈ పశువులన్నీ గబగబా వాగు అవతలకు దాటి పోవటం ?

వాగు దాటగానే అన్నీ చిన్ని చిన్ని గుట్టలు. ఏ పశువు ఏ గుట్ట వెనుకకు పోయినా పెరచోట్లకి కనబడకపోవటం, ఆ వేళకి ఆ పులి వెనక్కివచ్చి కూర్చోటం, ఒకదాన్ని వేసుక పోవటం. ఇది ఇట్లా జరుగుతూనే వున్నది.

కాదు, అచ్చంగా పశువుల్నే వేసుకుపోతయ్యా పులులు. అంటే మనుష్యులనూ వేసుకుపోవడం వుందిగా. భేద మేమిటయ్యా అంటే పశువులను వేసుకుపోతే తక్కువ అలజడి. మనుష్యులను వేసుకుపోతే ఎక్కువ అలజడి.

ఆ పులులకు ఇంత తెలివితేటలు ఎక్కడనుంచి వచ్చినై? అట్టే విచారిస్తే పశువుల్ని చంపితేనేగాని దాని బ్రతుకు గడవదు. కనుక దాని ఊహ అంతా పశువులని చంపడంమీదనే వుంటుంది. అందుచేత ఆ క్రూర్యవిషయంలో దాని తెలివితేటల ముందు ఈ పశువులేమి పనికిరావటంలేదు. ఈ పశువులకాపస్సు అంతకంటే పనికిరావటంలేదు.

ఆ పులుల్ని చంపటం మానేశారా అంటే మానివెయ్యలేదు. చంపటం అంటే విసుగెత్తి అనేక ప్రయత్నాలుచేసి ఎన్నాళ్ళకో ఒకదానిని చంపటం. ఇట్లా ఎన్నింటిని చంపితే వున్న పులులన్నింటినీ చంపటానికి వీలు?

ఎప్పటికైనా సరే పులి అనేది లేకుండా సృష్టిలో చేస్తావా?

ఓ చేస్తాము, ఆ జాతి జాతి న్నామమాత్రావశేషంగా చేస్తాము. మరి చెయ్యలేదా?

ఆ శ్రీ కా లో ఎంతచేశామో, అ మె రి కా లో ఎంత
చేశామో, ఆస్ట్రేలియాలో ఎంతచేశామో ఇంక ఈ హిందూ
దేశములో చెయ్యలేమా?

పెద్దపులి అనే జంతువే సృష్టిలో లేకుండాచేసామా?
ఏం చేస్తే? బలేబాగుందే.

భగవంతుడు దాన్ని ఎందుకు సృష్టించాడో! ఇందులో
ఇదొక ప్రశ్నయ్యా?

అదికాదయ్యా, పులివేట ఒక్క సరదా. అది ఒక నేర్పు.
అదొక విద్య. పులిలేకపోతే పులివేట యెలా? పులినివేటాడటం
మూలంగా ఒక శౌర్యం ఒక ధైర్యం కొన్ని వీరలక్షణాలు మని
షిలో ఏర్పడతై. ఆ లక్షణాలకు దోహదంయిచ్చేది పులివేట.
అందుచేత పులివేట వుండవలసిందే. అంటే పులిని నిర్మూలంగా
చెయ్యరాదు.

అసలు ఇంకోటి చూశారా?

అడవిలో ఒక పులులే వున్నై అంటారా? లేళ్ళు వున్నై.
దుప్పలు వున్నై. అనేక జంతువులున్నై. పులులు లేకపోతే ఈ
లేళ్ళు దుప్పలు కోటానకోట్లుగా పెరిగి కాస్తపైరును మ్లిగల
నిస్తయ్యా! అందుచేత లేళ్ళను చంపేందుకు పులు లుండా
సిందే. సరే, పులులను పూర్తిగా చంపగూడదు.

మరి పులులు ఊళ్ళమీదికి రాగూడదే. అన్ని పులులూ
వస్తున్నై కనుకనా? వచ్చినప్పుడు చంపుదాం. అరే పులివచ్చిందీ

అది అక్కడ ఆపశువుని వేసుకుపోయింది. యిక్కడ ఈ స్త్రీని చంపుకుతింది అని పది పదిహేనుసార్లు గగ్గోలుపుట్టిన తర్వాత కాని దాన్ని చంపాలని నీ వనుకోవటం లేదాడె.

అనుకున్న తర్వాత నీవు నిజంగా చంపటానికి బయలుదేరటానికి కొన్నాళ్ళు పట్టే కాదయ్యా నీవు బయలుదేరి అడవిలోకి వెళ్ళడంలోతే ఇదిగోనయ్యా చంపు అని అదివచ్చి ఎదురుగుండా కూర్చుంటుందా?

నీవు దానిజాడలుతీయాలి, మూటుపెట్టాలి, దొరుకుతే దొరుకుతుంది లేకపోతేలేదు.

మరి యింతకాలము రెండురోజుల కొకసారో మూడు రోజులకొకసారో దానికి ఆహారం కావాలిగా. ఒకగొడ్డునో ఒక మనిషినో వేసుకపోతుంది.

ఓరి బాబోయ్ ఇదేమి పాలించడమయ్యా! చచ్చినవాళ్లు చావగా మిగిలినవాళ్ళను రక్షిస్తావా? నీకు పులిమీద ఎక్కువ ప్రేమా? మనుష్యులమీద ఎక్కువ ప్రేమా?

ఆ పులి ఇల్లా చేయగాచేయగా పోలీసువారు వచ్చారు. అధికార్లు వచ్చారు. పరవశోలించారు. దొరగారు చెట్టుమీద మాటుపెట్టారు. మీరందరూకలసి ఆ పులిని చెట్టుక్రిందగా తోలండి. వారు ఒక తుపాకిదెబ్బకు దాన్ని చంపేస్తారు.

పరవశో లేటప్పుడు పులి బెదరి జనంమీద కెదురు తిరుగుతుందనుకోండి! ఇంక పరవశో లేజినంసంగతి చెప్పారు!

అహో ఏమి పులివేట! ఏమి ప్రజారక్షణ! ఏమి మూల భూతమైన అజ్ఞానము!

ఈ అజ్ఞానాన్ని ఆశ్రయించి క్రూరజంతువులు ఎంత చక్రగా పొట్టపోసుకుంటున్నాయి. అవి క్రూరజంతువులంటూ మనుష్యులు వాటిని తెలుసుకోలేక ప్రమత్తులై వాటితో శృంగోకి ఎలా వేళ్ళున్నారో! ఈ మనుష్యుల పాలించే ప్రభువులు అధికారుల పీళ్ళని ఎంత బాగా పాలిస్తున్నారు!

ఆ పల్లెపేరు దానవాయిపాలెం.

అది అడవిలో వుంది.

ఆపూరిలోనూ రాచరికమువారు వెళ్ళి పన్నులు వసూలుచేస్తారు.

పన్నులు వసూలుచేయటం ఎందుకో తెలుసునా? “మీకు వచ్చే సర్వాపదలనుండి మిమ్మల్ని రక్షిస్తామని అర్థం.”

ఆ వాగు ప్రవహిస్తూనే ఉంది.

అటు పశువులు, ఇటు పులులు.

౨

ఆ వాగు ప్రవహిస్తూనేవుంది. అటు పశువులు; ఇటు పులులు. సామాన్యంగా పట్టుమని ఒకేసారి అరగంటకన్న నీళ్ళు ఉండవుగా. కాని అసామాన్యంగా ఒకరోజురోజుల్లా వూటాయి. దానికి కారణం ఆ యెగువవున్న కొండలమీద అదేపనిగా గర్జం కురవటం.

ఆ వాగు వస్తుందా అది ప్రవహిస్తూన్నంతనేపు ఇటు పశువుల కా పులులు కనిపించవు. అటుపులుల కీ పశువులు కని పించవు. నీటియొడ్డుననున్న పశువులకు ఆతల్పిచైపుననున్న పులు లెందుకు కనిపించవు అంటే ఆ ప్రవాహం నేలమట్టానికెక్కువగా ప్రవహిస్తుంది. అట్లాఅయితే ఒడ్డుమునిగిపోవా అనవచ్చు. మునిగిపోవు. సముద్రమో కాదు. నదుల కీ లక్షణం ఉంటుంది, అంటే ఆ తటములయొక్క విన్యాసం అటువంటిది.

ఆ విన్యాసం ఏట్లాంటిదైనా ఒక్కొక్కప్పుడు ఆ ఒడ్డును దాటిరావడమూ వున్నది. అందుచేత ఆ పల్లెప్రజలు తమ ఊరున్నంతమేర త్రవ్వి మన్ను కట్టగాపోస్తారు.

మఱి ఒక్కొక్కప్పుడు నీళ్ళుపొరలి వూళ్ళోకి రావటమూ వున్నది. వచ్చినప్పుడు వాకిళ్ళముండు కట్టలు పోసుకుంటారు. ఒకప్పుడు అధరాత్రివేళ వచ్చిందా ఆ వాగు, ఆనాడు తెల్ల వాల్లు ప్రవహించిందా హాగు. ఇళ్లలోకి చొచ్చిందా వాగు. కొన్ని కొంపలు కూలదోసిందా వాగు. కొన్ని ప్రాణాలు తీసిందా వాగు.

మళ్ళీ యెప్పుడు అలాచేయదని ఎలా సమ్యక్.

ఎప్పుడో నూటికికోటికి అలా వస్తుంది కాని, ఎప్పుడూ అలా ఎందుకువస్తుంది అని సమ్యక్.

ఈ రెండువిషయాల్లో ఒకదానికొకటి సంబంధంలేదు. ఒకదానిమీదనున్న విశ్వాసం రెండవదానిమీదఎందుకు ప్రసరిం

చాలో తెలియదు. పైగా అది ఎప్పుడువస్తుందో తెలియదా యెను. అసలు రాకుండావుంటుందని లేదా యెను. ఎప్పటికప్పుడు ఇప్పుడు రాలేదులే అని ధైర్యంవహించటంలో ఉన్నసబబు ఏమిటో తెలియటంలేదు.

కాలానికి తా నధికారా! ఆ ప్రవాహానికి తాను శాస్త్రా! నిన్నేగామియిన జలప్రవాహస్వభావాన్నీ తాను శాసిస్తాడా? మనుష్యత్వం నిరుపద్రవమైంది అని తనకు బాగా తెలుసా? ఈ విశ్వాసం ఒక మూఢ విశ్వాసం.

కొంతకాలం గడచింది.

అది నిరుపద్రవంగా నడచింది.

భూతకాలంయొక్క నిరుపద్రవానికి భవిష్యత్కాలంకూడ నిరుపద్రవంగానే గడుస్తోంది అని అనుకొడానికి సంబంధం ఏమిటి?

ఈ సంబంధం మూలభూతమైన అజ్ఞానంలో ఉంది. ఈ మూలప్రకృతిని ఎట్లా పరిహరించటం? అసలు దానిని గురించి లెక్కచేయకేమిటి?

జయఘ్న అన్నది వందనాళ్ళు అనుకొందాం. అందులో అరవైపాళ్ళు నీవశమైతే జయింపబడకుండావున్న నలభైపాళ్ళను కూడా జయించినట్లే భావపచేస్తావు.

ఒక చమత్కారం చూడండి. యుగాలు నాలుగు. త్రేతా యుగంలో ధర్మదేవతకు ఒకకాలు వుండదు. ద్వాపరంలో రెండు

కాళ్ళువుండవు. కలిలో మూడుకాళ్ళుగడవు; ఒక్క కలే చెడ్డది గాని ద్వాపరం అంతచెడ్డదిగా చెప్పుకోరు.

పుస్తకాల్లో కలి ద్వారా లిద్దరూ అన్నాడమ్ములు. కాని ద్వాపరాంతందాకా కృతయుగధర్మా లేవీ పోలేదు. దేవతలు మనుష్యులకు కనిపిస్తూనేవున్నారు. వ్యాసుడు భారతం వ్రాశాడా ఆ భారతాన్ని గంధర్వలోకంలోను, దేవలోకంలోను ప్రచారంచేశాడు. అవి వున్నయ్యా లేవా అని మనకు సంశయం. బ్రహ్మ వచ్చి వాల్మీకితో మాట్లాడాడు. అది కృతయుగం అనుకుందాం. కాని ద్వాపరాంతమునకు వ్యాసమహర్షి తోను మాట్లాడాడు.

ఇదంతా ఎందుకు వ్రాయవలసివచ్చిందంటే, సగం గెలుపూ గెలుపే. ఈ గెలుపు తక్కినవారిని గురించి విచారించ నీయదు.

గడచినకాలం తక్కువకాలం అది నిరుపద్రవంగా వెళ్ళి పోయింది. గడవవలసినకాలం తక్కువకాలం నెరసి అంతా నిరుపద్రవమని లెక్క. ఈ లెక్కలెక్కగానే వుంటుంది.

ఆ క్షణంలో ఆ వాగువచ్చి ముంచేస్తుంది; కొంపలా రేపే స్తుంది. అజ్ఞాన మల్బమై విశేషజ్ఞానాన్ని సంపాదించేస్తుంది. జ్ఞానబాహుళ్యంచేసుకొని అజ్ఞానతేజాన్ని నిరాదరిస్తాం.

ఈ అజ్ఞానలేశం నిజంగా అజ్ఞానలేశమైతే ఫర్వాలేదు. అది మూలప్రకృతిమైన మాయావిద్యలయొక్క బీజభూతమైన

స్వరూపం. అది వుండి వూడి, విస్తరించిందా అది సర్వజగత్తునీ మ్రోగేస్తుంది.

కాదయ్యా దీనినికూడా నాశనంచేద్దాం. అక్కడ నచ్చింది చిస్తు. అది అసలు నాశనంచేయబడుతుందా? నాశనం చేయబడే స్వభావం అసలు దానియందు వుందా అనే విషయం విచారితేకదా ఆ విషయం తేలేది.

అజ్ఞానము, అవిద్య అనే రెండుమాటలు వున్నై. జ్ఞానముకానిది అజ్ఞానము. విద్యకానిది అవిద్య. వెలుగుకానిది చీకటి.

చీకటికూడా ఒకద్రవ్యమా? కొందరు తార్కికులు దానికి ద్రవ్యత్వాపాదనకోసం ప్రయత్నం చేసినట్టు తెలుస్తుంది. కాని వెలుగులేనితనమే చీకటి. వెలుగు సర్వతః వ్యాపింపచేస్తే చీకటి లేదుగా. వెలుగును సర్వతః వ్యాపింపచేయుట ఎలాగా? ఆ ప్రయత్నంచేస్తే దానియందే అంతర్నిధతమై చీకటికలిగే గుణమున్నది.

ఒకయిల్లు కట్టాం. అది పెద్దయిల్లు. ఆ నడిమినివున్న గదిలోనికి చీకటి సహజంగానే వ్యాపిస్తున్నది.

యిల్లు వెలుతురుకోసం కట్టుకోనక్కరలేదు. గాలివాన ఎండ వీటిని ఆపుకోటంకోసం కట్టుకోవాలి. సర్వత్ర వెలుగుని వ్యాపింపజేసుకోవటమే పనికాడే. మరి నీకు వెలుగు ఎంత కావలసివున్నా దానినే అచ్చంగా స్వీకరించి దానివెంట వుండే ఈ ఆతపాదులు అక్కర్లేదుగా నీకు.

అక్కర్లేదంటే పూర్తిగా అక్కర్లేదా? నీవు తలదాచుకొనేచోట అక్కర్లేదు. నీ అర్వానికి కావలసిన సస్యాదులు పండించుకునేందుకు ఈ ఆశపవర్షాదులు కావాలి.

చమత్కారం చూడండి, నీకు కావలసినవి దేశంచేత కాలంచేత నియమితములొత్పన్నై. మీకు ఇక్కడ వెలుతురు కావాలి, అక్కడ అక్కర్లేదు. అక్కడ ఎండ కావాలి. ఇక్కడ అక్కర్లేదు.

అట్లాగే నీకు ఇంకొకచోట చీకటి కావాలి. నీకు కళ్ళు జబ్బుచేసింది. ఎండను చూడలేవు. వెలుగు అక్కర్లేదు. కళ్ళు మూసుకొని ఒకచోట పడుకోవాలి. అది ఎంతచీకటి ప్రదేశమైతే అంత మంచిది.

అయితే కళ్ళకు జబ్బుచేస్తే నీవేదో దొంగతనంచేస్తే అప్పుడు నీకు చీకటిలో అవసరం కలుగుతోంది. అందుచేత చీకటికి అసోషియాట్లాకి ఏదోసంబంధం కనిపిస్తోంది. అందుచేత అసత్పద్ధాన్ని తొలగిస్తే చీకటి అవసరం లేదు.

నిజమే, గుడ్లగూబలు వున్నై. వాటికి అసలు “దివాంధము” లనియే పేరు. వాటికి వెలుగు సుతరామూ గిట్టదు. అవీ ప్రాణులే గనుక కొన్ని ప్రాణులస్వభావంలోనే చీకటి ఆభిమానకవస్తువుగా వుంటోందన్నమాట.

అలాంటి వాటిని నశింపచేద్దామా?

ఈ నశింపచేయటమనేది పెద్దపులుల విషయంలో అను

కొని కాదని సరిపుచ్చుకున్నాము. కాదూ అక్కడ ఒకటోరెండో ప్రతిష్ఠలు కల్పించుకున్నాం. ఇక్కడ అవికూడా పొసగవా?

పెద్దపులులవల్ల ఏదో మనకు నష్టంవున్నది. అందుచేత వాటిని చంపడమా? ఊడ్చడమా అని ప్రశ్న పుట్టింది. ఆ దివాంధమువల్ల నీకేమీ బాధలేదుగా.

* బాధాల్పతమత్వం ప్రయోజనాల్పతమత్వం అటువంటి చోట మనము విచారించనే విచారించము.

వెలుగు. లేకపోవటం ఎక్కడ నీకు బాధాజనకత్వ హేతువుకాదో అక్కడ చీకటివుంటే నీవు దాన్ని పట్టించుకోవు. అదేపనిగా దానివల్ల నీకు బాధకలుగుతూంటే పట్టించుకుంటావుగాని లేకపోతే పోనీ దానితో నాకేమి అవసరం అంటావు.

అంధకార ప్రయత్న మే దివాంధలక్షణమైతే నీకు దాని వల్ల బాధలేకపోతే దానితో నాకేమి అవసరం? దానిని నాశనము చేయవలసిన అవసరం నాకేమున్నది? అనటం నీ స్వభావంలో కొంతభాగం. ఇది అజ్ఞానంకాకపోవటంకాదునుమా!

అందుచేత నీలో కొంతభాగం చీకటి వున్నదన్నమాట. నీలో ఏభాగం చీకటియో ఆభాగాన్ని నీవు చంపవు. నీలో యేభాగం వెలుగో ఆ భాగంలో ఎదటివాడికి చీకటుంటే ఆ చీకటిని తొలగించడానికి ప్రయత్నంచేస్తావు.

అది జ్ఞానమార్గం అంటావు; అది సర్వోత్కృష్టమార్గం అంటావు.

కాని ఒక్కొక్కప్పుడు ఇంకో చమత్కారంగా ప్రవర్తిస్తావు. జ్ఞానం కాని జ్ఞానాన్ని జ్ఞానంగా ప్రదర్శింపచేస్తావు. వాడేమీ చదువుకోలేదు.

మంచివైరాగ్యం కలవాడు. ఇంకొకడు ప్రస్థావత్రయం వర్తించాడు. వాడికంటే తుట్టెచురుగు వాడే. కాని వీడు నీ వుద్దేశ్యంలో వాడికంటే గొప్పవాడు. నీకు కావలిస్తే నీవు చేసే యాదుప్తకార్యాన్ని నమస్కించి పెడతాను.

ఈ పండితుడు సహజంగా వైరాగ్యవంతుడు కాకపోయినా చాలామందికి వైరాగ్యబోధ చేయగలడు. ఆ అపండితునివైరాగ్యం వాని ఒక్కనికే ఫలిస్తుంది. ఈరీతిగా పండితుడే గొప్పవాడు. లోకోపకారహేతువు.

ఇది ఎందుకు చెప్పానంటే ప్రతిపక్షికల్పనము సేధాద్యోతకము. యాదార్థ్యనిరూపకము కాకపోవచ్చు. అందుకు చెప్పాను.

మరి ఆ పల్లెటూళ్లో ఆ పులులరుగుంచీ వాగునుగురించీ చర్చలు జరిగవనియా? లక్షోపలక్షలు జరుగుతై. దైనందినంగా జరుగుతై.

ఆ పల్లెటూరు ఎన్ని వందల ఏళ్ళమట్టి అక్కడఉన్నదో అన్ని వందల ఏళ్ళమట్టి అట్లా జరుగుతూనేవుంది. ఒక్కటే భేదం. ఇద్దరూమాత్రం ఆ చర్చలలో జోక్యం కల్పించుకోరు; పెద్ద పులివేసుకోపోయినవాడు - వాగువచ్చి ఘునిగించచ్చినవాడు - పీల్చిద్దరూనూ.

వాళ్ళిద్దర్ని గురించి ప్రశ్న లే దనలు. ప్రశ్న ఎప్పుడూ చావకండా మిగిలిరవాళ్ళను సీతీకే.

ఇందులో మధ్యేమాగ్గంలో కొందరున్నారు. ఆ పులుల్ని చంపటానికి పోయి చచ్చినవాళ్లు. ఈ వాగును అరికట్టటానికి ప్రయత్నించి కొట్టుకోపోయినవాళ్లు. వీళ్ళయిద్దరిదీ వేరేతెగ.

ఊరికే చచ్చిపోయినవాళ్లనుగూర్చి యేడ్చారు. ఈ ప్రయత్నంచేసి చచ్చిపోయినవాళ్ళనుగూర్చి గర్వపడ్డారు. అంటే వాళ్ళు భుఖానికి, వీళ్ళు గర్వానికి. సోతువువైనారు.

ఎవరికీ? బతికిఉన్నవాళ్ళకి.

మరికొందరు వీళ్ళుగో కొంద రల్లాగు, కొంద రిల్లాగు కారాదు.

ఆ వాగు ప్రవహిస్తూనేఉంది. అటు పులులు, ఇటు పశువులు.

3

ఆ యూరిపేరు దానవాయపాలెమని చెప్పినాము. ఈ ఊరి కీ పే రెల్లావచ్చింది? ఇల్లావచ్చింది ఇల్లావచ్చింది అని అనేకవిధాలుగా చెప్పవచ్చు. ఎన్నిచెప్పినా ఊహలేగాని సరిగ్గా ఇలావచ్చిందని యెవరికీ తెలియదు. ఆ ఊరికి రైలు స్టేషనుకి షుమారు పందశేళ్ళదూరమైనా ఉంది. ఇందులో యేభైమైళ్లు బస్సెన్నా, కడమ యేభైమైళ్లు నట్టడవిలోపడి చలుగుల్లపూద రావలసిందే. అలాంటి ఊళ్లో ఇంగ్లీషు ఎఫ్.ఎ

వాకా చదివి ఏది ఒకటిరెండుసార్లు తప్పి మానివేసినవా డొక డున్నాడు. ఆశ్చర్యమేముంది? మా నాగరకత సర్వజగత్తునా సర్వప్రదేశములందు వ్యాపించింది అన్న ఇంగ్లీషువాసిగర్వోక్తికి మృషాత్వస్థితిలేకుండ అతి డక్కడున్నాడు. ఉన్నాడంటే ఊరికే ఉన్నాడా? సర్వకల్యాణగుణసనాధుడై ఉన్నాడు. ఈ కల్యాణ గుణాల్లో ప్రథమం చరిత్ర. తద్గుణసనాధుడై ఉన్నాడు. చరిత్ర లేనిజాతి జాతికాదన్నట్లే చరిత్రలేనిఉరు ఊరుకాదని అతిని సిద్ధాంతం. అందువేత ఆ ఊరిచరిత్ర అతను వ్రాశాడు. వ్రాశాడంటే ఎట్లా వ్రాశాడు? సరిగా మళ్ళీ పెద్దపెద్ద దేశచరిత్రలు, భాషాచరిత్రలు వ్రాసినట్లే. ఒక ఆంధ్రభాషాచరిత్ర తీసుకుం దాం. ఈ చరిత్రకు ప్రథమాధ్యాయం ఏమిటి? ఆంధ్రము. తెలుగు అని రెండుమాటలున్నై. మొదలుపెట్టడంకోసం ఈ రెండుమా టలయొక్క-ఉత్పత్తి ఏమిటి? ఒక్కొక్కటి ఒక పదివిధాలుగా చెప్ప వచ్చు. అందుడనేరాక్షసుణ్ణి చంపాడు గనుక ఆంధ్రుడని ఒక డన్నాడు. వాడూపెట్టినరాజ్యంకాదు, ఆంధ్రవిష్ణువుపెట్టిన రాజ్యం. ఇట్లా ఎన్నుంటే అన్నీ. తెలుగు తీసుకోండి, త్రిలింగ శబ్దభవం. కాదు, త్రినగశబ్దభవం. తిలలు గోవులు ఉండేవి. ఈ ఊహలకు అంతెక్క డ? ఏది కాదనటానికి వీలు? ఏది బా ననటానికి వీలు? కాని, ఇవన్నీ తెలియకపోతే చరిత్ర తెలిసి నట్లుకాదు. ఇక రెండవతరహా. ఆంధ్ర అనేశబ్దం ఘోషం బృహహరణ్యకంలో ఉంది. తర్వాత ధామాయణంలో కన్నీ ప్తోంది. ఇంకోవిధంగా వ్రాస్తే ఆంధ్ర అనే ఉంది. ఓరిజాబోయ్

తత్కాలదర్శిమడు తన భూతక్షాత్రిక కించిత్సంకదః కొమ్ములు పెట్టి తలగుడ్డచుట్టి నందీశ్వరుడని భావచేసినట్లు.

ఇంతకు ఎందుకు చెప్పామంటే ఈ దానవాయపాలం లోని ఇంటర్మీడియేటు మూడంశాన్ని తప్పిన చరిత్ర పరిశోధకుడు దానవాయపాలం ఋగ్వేదకాలంనుండి ఉన్నదని తన గ్రంథంలో ఋజువు చేశాడు. ఋగ్వేదంలో అనురశ్చబ్దం ఉన్నది కాని, దానవ శబ్దం అంతప్రచురంగా వుందా? అంటే రెండూ పర్యాయ పదాలే అన్నాడు. ఆ పరిశోధనలో అతడనుకొన్న ఊహ సరిపెట్టేందుకు అది ఇదంటాడు, ఇది అదంటాడు. అందుచేత నమోవాకం ప్రశాస్త్రమే.

అందుచేత మన కెందుకు ఫేచీ. దానవాయపాలం ఋగ్వేదకాలంనుంచీ ఉంది. ఋగ్వేదకాలం ఏమిటి? కల్పాంత చాల్లో కూడ ఉంది అని ఒప్పుకుందాం. మనం ఒప్పుకుంటే ఏం లాభం? ఈ కల్పాలు యుగాలు అత ఊహనోడుగా. సృష్టంతా నాలుగు మూడువేల సంవత్సరాలలోపుగా సరిశ్చెట్టుకోవాలి. కాదయ్యా ఈమధ్య మహంజోదారప్పా మొదలైనవి జరిగినవి. పదివేలవైనకదాకా వెళ్ళినప్పుడు. అంటే దాని కదే దీని కదే. ఆ పటం గోడ కక్కడ కొట్టాం. చచ్చినా అక్కడనుండి తీయటానికి నీలు లేదు.

చరిత్ర పూర్తిగా వ్రాశాడు. ఆ ఊరెవరెవరో మహారాజులు పాలించారట. పూర్వకాలంలో ఉజ్జయినీవట్టిణం అదే

నట. ఎంతవరకే మనకేమి? వాగ్గానవహిస్తోంది. వరధలా నస్తవి. జనమా చస్తారు. ఆ ఊళ్లో ఎక్కువమందిజనానికి అడవిగోని కాయకసరే తిండి. అడవిగోని పులులూ పశువులనువేసుకొని పోతవి. అప్పుడప్పుడు మనుష్యులనువేసుకోపోతవి. ఈ మనుష్యులను పులులువేసుకొనిపోయేందుకు మనుష్యులే కారణం. నీళ్ళుగో ఎవరో వేటకాడునని బయలుదేరుతాడు తాతమ్మల నాటి తుపాకి ఒకటి పుచ్చుకొని. వాడి లక్ష్యశుద్ధి యెలాంటిదంటే వాడు తూర్పునకు బారుచేస్తే పడమరకు వెళ్ళుతుంది. అల్లాంటి వాడు పులివేటకు బయలుదేరుతాడు. ఆ దెబ్బ పులికి తగులుతుంది. ఎక్కడ తగులుతుంది? ఏ కాళికో తగులుతుంది. ఇక అది అడవిజంతువున్న వేటాడలేదు.

తూర్పునకుబారుచేస్తే పడమరకుపోయే గుండు పెద్ద పులికి యెలా తగులుతుంది అని స్రశ్మిస్తారేమో! వెనకటికి ఒక పిల్లవాడు వానలో బడిక్కి ఆలస్యంగా పోయినాడట. పంతులు ఆలస్యంగా వచ్చావేమిటీ అంటే వీధిఅంతా జలప్రవాహంలా ఉంది. బారెడువేస్తే రెండుబారలు వెనక్కిలాగుకోంది అన్నాడు. అయితే నీ వెల్లా వచ్చావురా అని అడుగుతే వెనక్కి తిరిగి యిలాదా నన్నాడట. అల్లాగా తగులుతుందీ దెబ్బ. అది అడవిజంతువులను వేటాడలేదు. అప్పుడేమి చేస్తుంది? అల్లు సత్వవంతములై న జంతువుల్ని చంపాలి. అడవిలో జంతువులు అమితజాగ్రత్తగా ఉంటవి. క్రోశెడుమూరాన్నుంచి పులివాసన పసిపట్టవి. పులి ఏచారిని పోయిందో పులి ఎక్కడవున్నదో

లక్షవిధాలుగా కనిపెట్టవి. వాటిని వేటాడేందుకు వాయువేగం కావాలి. ద్రాగ్లంఘనపటిష్టత కావాలి. పంజాబలం కావాలి. ఈ శత్రువు ఏ శక్తిని మన వేటకాడు తక్కువచేసినా మనుష్యుని నైతిమిదికి తెచ్చాడన్నమాటే.

తైగా పులి ఒకసారి మనుష్యునిమాంసం రుచిచూసే అది మళ్ళీ ఇంకోజంతువుజోలికేపోదట. మరి యిదికాకుండా ఆ పులి తల్లి పులి అనుకోండి. దానికి 'ముగ్గురో నలుగురో' ఉన్నారు. ఆ ముగ్గురుపిల్లలు పెద్దవాళ్లయి వాళ్లవేట వాళ్లు సాంతంగాచేసుకునేఈడు. వచ్చేవరకు తల్లిమీదే ఆధారపడివుంటారు. ఆ తల్లి ఇల్లా నిస్సన్నవరాలైతే కొంపకొంపంతా మనుష్యమాంసం తినాల్సిందే. ఇంక చెప్పేదేమిటి? ఆ అడవిలో ఒక హిడింబ తయారైందన్నమాటే!

ఇల్లాంటి హిడింబాసంసారం ఒకటి - ఆ దానాయపాలెం సామీప్యంలో చేరింది. ఒక్కొక్కసంసారం ఒక చోట చేరితే ఆ చుట్టుపట్ల సంసారాలన్నీ నిర్దూమధామం కావాల్సిందే.

ఆ ఊరికి దానవాయపాలెమని పేరెందుకొచ్చిందో ఇరవైరకాలుగా చెప్పాడు మన చరిత్రకాసుడు. అందుల్లో ఒకరకం ఏమిటంటే, ఏకచక్రపురం అదేనని, బకాసురుడు ఆ ఊరు దగ్గర శేవిణివేశాడని, ఆ ఊళ్లో ప్రజలే వంతులువంతులుగా ఒక్కొక్కయింట్లోంచి బకాసురుడికి ఆహారం పంపించేవాళ్ళనీ, అందుచేత ఆ వూరికి దానవాయపాలెం అని పేరువచ్చిందనీ.

మీరు మాట్లాడకండా చెప్పింది అంగీకరించాలి తప్ప. ఆ ఊరికి ఆ పేరు రావడాని కిదేమికారణం? అని ప్రశ్నించటానికి వీలేదు. ప్రశ్నిస్తే ఆ ఊరి కా పేరురావటం ఎల్లా? పైగా యిదొక్క మార్గమే చెప్పామా? ఇరనై మార్గాలు చెప్పమయ్యె. ఏదో ఒకటి నచ్చేవాడు ఎవడో ఒకడుంటాడయ్యె. అల్లా కాకపోతే ఆయన చరిత్రకారు డెల్లాబోతాడు. అతను చరిత్రకారు డీను కునేవాళ్ళు కొందరున్నారు. అందుచేత అతనైనాడు. చాలా మంది అతణ్ణి చరిత్రకారుడు కాదంటారు. నిజమే. అంటే ఏమిటాభం? అతని పరిశోధన కొందరికి నచ్చిందనుకొండి. అదృష్టవశాత్తు ఆ నచ్చినవాడు పెద్ద పలుకుబడికలవాడు. ఒక విశ్వవిద్యాలయంలో వాణ్ణి చరిత్రోపన్యాసకుడుగా చేస్తారు. అప్పు డీ కాదనేవాళ్ళు ఏంచేస్తారు? కనుక దేనినీ కాదన గూడదు. అంటే చిక్కులున్నై.

ఇప్పుడు ప్రసక్తి ఏమిటి అంటే పూర్వం బకాసుకుడి మూలంగ్ ఆ ఊరికి దానవాయపాలెం అని పేరొస్తే ఇప్పుడు పేరుమార్చబడిన అవసరం చాలా పట్టింది. 'పులాయిపాలెం' లేకపోతే 'పులిసంసారాయిపాలెం' అని పెట్టాలి. పులిసం సారాయిపాలెమే బాగున్నదన్నారు. ఎందుచేతనంటే 'దానవ' అన్నది సంస్కృతశబ్దం. 'సంసార' సంస్కృతశబ్దం. మరి 'పులి' అన్నది వెనకున్నదిగదా? అన్న ప్రశ్నే ఆక్కరలేదు. అసలా పూరిపేరు పెద్దదానవాయపాలెం, చిన్నదానవాయ పాలెం అని వేరే వున్నది. ఈ రెండుదానవాయపాలెంలకు మధ్య

పున్న దూరం 'చిన్నగంజాం'కు 'గంజాం'కు ఉన్నదూరానికి నాలుగురెట్లు. మరీ బకాసురుడు మకాంవేసింది ఈ సూచి దగ్గరా? ఆ సూచిదగ్గరా? దీనినిగురించి లక్షచర్చ ఉన్నది. (ఈ చర్చపడేది ఆ రెండూళ్ళల్లోవాళ్ళూకారు) ఈ చర్చ పడేది ఎవళ్ళో కొందరు పరిశోధకులైన పండితులు. అందులో కొంతరు ఆ రెండు ఊళ్ళయొక్క ముక్కులూ మొహాలూ ఎరుగరు. ఇప్పటివాళ్ళు ఎరుగరు. యేబై ఏళ్ళక్రిందట బకాసు రుడి మకాం ఈ ఊరా? ఆ ఊరా? అని ప్రతికలలో వ్యాసాలు, వాచిఖండనాలు, ఖండనాల ముండవూలు, ముండనాల మండ నాలు తెగజరిగినై. ఆరోజుల్లో ఎవణ్ణి కదలించినాసరే ఇదే గోల. ఊరికే యిద్దగున్నేహితులుకలసి మాట్లాడుకుంటూంటే నిమిషంలో ఈ వాదాలోకి దిగటమే. ఒక్కడు చినదానవాయపాలెం నైపు. రెండవవాడు వెంటనే పెదదానవాయపాలెంనైపు పొట్లా డుకొని పోట్లాడుకొని, తెగక చివరికి రాత్రి 9 $\frac{1}{2}$ గంటలకు ఇండ్లకు పోవటం.

ఇంతకథ ఉన్నది గనుకనే ఆతడు దానవాయపాలెం చరిత్ర వ్రాశాడు.

ఇప్పుడు ఆఊరు "పులిసంసారాయిపాలెం" అయింది. ఆ ఊళ్లో కొందరు పాతపేరు మార్పించి క్రొత్తపేరు తెల్కల్లో నమోదుచేయించాలని పట్టుదలతో ఉన్నారు. ఆ ఊరికీ రాజధానినగరానికీ ఏమీ సంబంధం లేదు. ఈ ఊరిమనిషి.

రాజధానీనగరం వెళ్లాలంటే బళ్ళకుగాని, బస్సుకుగాని, రైలుకుగాని. ఊరకే వెళ్లేందుకు నలభై రూపాయలొతుంది. ఆ ఊళ్ళో నూటికి డెబ్బైమందికి సాలుసరి ఆదాయం నలభైరూపాయలే రావటమేలేదు. అట్టే మాట్లాడితే ఈ డెబ్బైమందిలో అరవైమంది రూపాయి నిట్లా ఉంటుందో ఎరుగరు. అందులో కనీసం ముప్పైమంది రూపాయినాణెం ఉండి అనీ, ఆ రూపాయోలో లోకం అంతా తల్లక్కిందులు చేయవచ్చుననీ, నీటిమీద నడువవచ్చుననీ, గాలిలో తేలిపోవచ్చుననీ, ఎక్కడికూటో ఇక్కడ వినవచ్చుననీ, కన్ను మూసి కన్ను తెరిచేటప్పటికి ఎనభై లక్షల జనాభాగల ఒక మహానగరాన్నీ భస్మీకరము చేయవచ్చుననీ ఏవంవిధ రూపికామహత్వ్యం మహావిషయములయొక్క పరిజ్ఞానమే వాళ్ళకు లేదు. వాళ్ళకు గొట్టెలు, మేకలూ కలసి ఒక పది ఉంటే. ఒక పాడిబట్టె ఉంటుంది. వాటిని మళ్ళవేసుకోటం, అడవిలోని కాలువ కనుకు దుంప ఆకు తినటం, జీనాది యైన ఆ వాగులోనీనీళ్ళు త్రాగటం ఇది వాళ్ల జీవితం. వాళ్ళ కోరిక ఊరుపేరు ఏదైతేనే?

మరి వాళ్ళ మేకలనో గొట్టెలనో పాడిగేదెలనో పులి వేసుకుపోదా? అని అడుగుతారు. ఎందుకు వేసుకపోదూ? తప్పక వేసుకుపోతుంది. వేసుకపోతే వాళ్ళు అదేమిటో మొత్తం మీద మాట్లాడకుండా ఊరుకుంటారు. పులి వేసుకుపోయిందంటారు, అంతే.

అందుచేత ఈ ఊరిపేరు మార్చటంలో వాళ్ల కేమీ సంబంధం లేదు. సంబంధం ఉన్నదో లేదో వాళ్లా నిర్ణయించేది? ఆ ఊళ్లో మన చరిత్రపరిశోధకుడు మర్రిద్దరు పెద్దలూ ఉన్నారు. వీళ్లు ఊరిమీద తబిరుకువేశారు. స్థానిక ఒక్కొక్కడివంటూ వాడి తాహతునుబట్టి ఒక మేకప్లో ఒక గొట్టామో మరీ కాకపోతే ఒక సోలెడు చారపప్పు ఒక సవా శేరు ఇప్పపున్నో తగలనేతగిలింది.

ఇందులో ఇంకొక తగాదా బయలుదేరింది. ఊరు పేరు మార్చటం అల్లాఉంచండి. పూర్వం బకాసురుణ్ణి భీముడు చంపినతరువాత ఆ ఊరికి దానవాయపాలం అని పేరువచ్చిందని ఒక సిద్ధాంతం. అందుచేత తల్లిపులి దాని నలుగురు పిల్లలు ఈ ఐదు జీవాలు చచ్చింతర్వాతగాని ఊరిపేరు మార్చకూడదని. ఈ చర్చలన్నీ ఎవరు చేస్తారు? అని ప్రశ్న. రూపాయి మొహం ఎరిగినవాళ్లున్నారే నూటకి ముప్పదిమంది, వాళ్లు.

౪

భీముడు బకాసురుణ్ణి చంపినతర్వాతనే ఆ ఊరికి దానవాయపాలం అని పేరువచ్చింది అన్న విషయం సువ్యక్తమే. దాన్ని గురించి వివాదమేమిఉన్నది? దానిపూర్వకే దానవాయపాలం అని పేరుంటే ఈ పేరు వ్యాసుడే వ్రాశేవాడు. దాన్ని నన్నయ్యభట్టుగారు అల్లాగే తెలిగించేవాడు. అందుచేత ఇది

తర్వాత వచ్చినపేరే; మరన్నీ అందుచేత ఆ పులిసంసారం చచ్చిపోతేనేగాని ఆ ఊరికి “పులిసంసారాయపాలెం” అని పేరు పెట్టడానికి ఏములేదు.

ఈవిషయం అందరూ ఒప్పుకొన్నారు. అందరూ ఒప్పుకున్నారంటే ఊరికే ఒప్పుకున్నారా? సంవత్సరం హోరాహోరీ పోటాడుకున్న తర్వాత ఒప్పుకున్నారు.

ఆ పోట్లాట ఎట్టిదంటే బజారులో ఎదురుబడి తిట్టుకోటం, కొద్దిగా కొట్టుకోటం, తాతలతరాలనుండి ఒకరికో ఒకరు మాట్లాడకుండాఉండటం, ఎరిగనట్టివాళ్లు ఆపక్షపువాడు కనిపించడం తోట పెడమొగంపెట్టడం, సందులలోకి పోవడం, అరుగుమీద కూర్చున్నవాళ్లు ఇళ్ళలోకి పోవటం; ఇది లేతపాకం.

కొంచెం ముదిరితే మరి యిల్లాగా అవతలవాణ్ణి చూచి నీడు ఉమ్మివేయటం. ప్రక్కనే కుక్కపోతూంటే వాడిమీద పెట్టి దీన్ని ‘ఛీ వెధవకుక్కా’ అనటం. అది చిలికిచిలికి వాన కావటం.

అసలు ముదురుకావటం ఎలాగంటే పులిసంసారం స్రవ్యక్షంకావటం, అంటే పశువు అడవిలోకి మేతకుపోతుంది. మేకపిల్ల గుట్టచాటుకుపోతుంది. ఇక మళ్ళీ కనబడదు. ఏమైందీ అంటే పులివేసుకపోయింది; పులివేసుకపోతే సొత్తురు కనపడాలి; పులి అడుగుజాడలు కనపడాలి అంటే అజ్ఞో ఆ పులులు ఎంత నేర్చినవి! గుర్తులుకూడా కనపడనిస్తాయ్యా! మనుష్యుల్లో

తిరిగే పులులాయె. మనుష్యులవిద్యలు నేర్చుకోకపోతయ్యా. అవి ఎంత గారడీ నేర్చినవి. మేకను పులివేసుకొనిపోయిన దాయెను. తనకాలిగుర్తులు కనిపించిపోతయ్యేమోనని అక్కడ మనుష్యుడికాలిగుర్తులు పెట్టిపోవటం. ఇంత ఇంద్రజాలంనేర్చిన పులులకో ఉభయలోకాలు తరించడం మొదలుపెట్టింది.

లోక మెందుకు? పరలోకం బాగాడంటే చాలు. అటువంటి స్థితిలో ఉభయలోకతారకమైన ఈ విద్యను సంబాళించుకోలేక బాబోయి మాకు రెండులోకాలు ఎందుకు? ఒక్కలోకమే చాలునన్నారు. ఆ చాలుననటంలో లోకాలవినిమయం జరిగింది. పూర్వం పరలోకంకొసమే పాటుపడేవాళ్లు. ఇప్పుడిహ లోకమే చాలునన్నారు.

ఎట్లా అయితేనేం అందరూ అంగీకరించారు. పులిసంసారం నిర్మూలంకావాలి. పులిసంసారాయుషాలెం తిన్న పేరు రావాలి; అంతేగాని, యీలోపుగా ఆ పేరు పెట్టగూడదు. ఈ తీర్మానం తేలిగ్గానే చేశారనుకోండి. పైగా ఈ తీర్మానం జరిగినతర్వాత వాళ్లకు కొన్నిలాభాలుకూడా కనిపించినవనుకోండి.

ఎందుచేతనంటే? ఆ వెనుక పులివేసుకపోయిందనుకొన్న కొన్ని మేకలు, పశువులు మళ్ళీ ఇళ్ళకు వచ్చినై. ఎల్లావచ్చినై అని ప్రశ్న. అబ్బో! ఈ ఊరివాళ్లందరూ కలసి మనలను నిర్మూలించే ప్రయత్నం చేస్తున్నారు. కనుక మనం తిన్న కొన్ని

జంతువులనైనా వాళ్లకు తిరిగి పోలిపెట్టితే వాళ్లు కొంత శాంతించి మన నిర్మూలనప్రయత్నం మానివేస్తారేమో అని అనుకొనిఉండాలి.

ఎల్లానై తేనేం, అవి తిరిగివచ్చినవి.

తిరిగివచ్చినవా! ఈ మనుష్యజాతికి కృతజ్ఞత ఉండవద్దూ. అయ్యో అంతదయగా ఆ పులులు మళ్ళీ కొన్నిమీగా లనేనాయెను, తి-గిషంపించినవికదా! వాటిని నిర్మూలనంచేయవచ్చునా? అనే కృతజ్ఞత ఉందా?

ఈసారి ఊళ్లోవాళ్లందరూ కలిసి శ్వాపదసంసారనిర్మూలనం తప్పకండాచేయాలని తీర్మానించారు.

“కృతఘ్నుశ్చ కృతజ్ఞాశ్చ లోకే స స్త్యేవ నిత్యశః”

శారవాశ్చాథవై రాజాః లోకా అపిచ స స్తిచ” అని ఊరికే అన్నారూ? ఎవ్వళ్లలోకాలకు వాళ్లు పోతారు, మనకేం?

శాని పుల్కిసంసారనిర్మూలనాన్ని గురించి పూర్వం ఊళ్లోనే రెండు కక్ష్యలు అయితే యిప్పుడు ఊరంతా ఒకపక్షం. అడవిఅంతో ఒకపక్షం.

ఇహ ఈ వ్యాఘ్రపంచక మహానిర్వాణప్రయత్నం ఏలా చెయ్యాలి అన్నప్రశ్న మూడునాలుగేండ్లుగా ఆ పులులకు మహాభోగంగా ఉంది.

ఈలోపుగా మరొక చమత్కారం జరిగింది. ఇదివరకు పిల్లపులులు. ఇవి పెద్దపులులైవై. అవి నాలుగు పులులు.

అందులో రెండు మగవి; రెండు ఆడవి. సంవత్సరం సంవత్సరం వర్షపు రాక మానదాయెను. వచ్చేటప్పటికల్లా అడవిలో పులిసంసారానికి అల్లుళ్లు, కోడళ్లు వచ్చారు. వారూ వీరూ కలిసి వనమంతా కిటకిటలాడిపోయింది. ఓరి బాబోయి ఇంత సంసారాన్ని మేమెక్కడ పోషించగలనన్న దా ఊరు. వాళ్లు మాత్రం ఏమంత అన్యాయస్థులా! వాళ్ళకీ తెలిసింది ఈ ఒక్కడే మ్న నిభాయించుకో లేదని.

పైగా ఆ వచ్చిన అల్లుళ్లు, కోడళ్లు వాళ్లు రాజాన్న భోక్తలు. తుచ్చ మనుష్యమాంసఖాదులు కారు. అత్తవారింటి పిడిచంటగా ఏదో రుచిచూడటమే కాని సుతరాం మా కివే కావాలని కూర్చోరు. పైగా విస్తట్లో వడ్డించాల్సినదా అదే పనిగా జుట్టితే అత్తగా రేమచుకుంటుందో, మామగా రేమచుకుంటారో, బానగొల్లు నవ్విపోతారేమో! మరదలు వెక వెకాలాడుతుందేమో అని మశస్సుల్లో కోర్కెలుఉన్నా ఆ కోర్కెచంపుకుని మర్యాదాపాటించటంమూలంగా దోనవాయ పాలెంమర్యాదా కొంచెం దక్కింది.

మరి అడవిచూస్తే పెద్దపులులను ఈనిందా! అన్నట్టుంది. పూర్వం మనిషికంటనే పడేవికావు పెద్దపులులు. ఆ మహారా జులదర్శనమే దుర్లభమయ్యేది. పూర్వపుజమిందారులకువలే ఆ పులులు తాచతీవిపోయేవి. మొదట దర్శనాభావం కనిపిస్తే మహానుగ్రహంచూషించేవి. ఇప్పు డట్లా కాదే; ఎక్కడపడ్డే అక్కడే కనిపిస్తూ రోజమిందారులు.

ఇంక దానవాయపాలెంపెద్దలు శాసనసభలో బిల్లుపెట్టి వాక్రునిస్తానంచేద్దామనుకున్నారు. పదిమందిభోజనం ఈ ఒక్క పులి చేస్తున్నది. అల్పమైనజంతువులు నిరాహారంగా నెల్లిపోతున్నవి అని జాతీయసభాపక్షంవా రన్నారు. సామ్యవాదపక్షంవా రన్నారుకదా? పీటిని సంపూర్ణంగా నిర్మూలనంచేయాలి. ఇవి వందలవండ్లుగా తిని తిని ఉన్నై. పీటినాశనం లేకుండా సామూహ్య జంతువుల కాహారం కుదరదన్నారు. రెండుపక్షాలు నిజానికి ఒకటేసిద్ధాంతం. ఇది నెమ్మదిగా చేస్తానంటుంది. అది వెంటనే చేస్తానంటుంది. ఇది క్రమంగా సాధుమార్గాన్ని నాశనంచేస్తానంటుంది. అది తక్షణమే నిశ్చింతభావంతో నాశనంచేస్తానంటుంది.

ఎట్లాఅయితేనేం పులిసంసారముయొక్క రోజులు బైటపడ్డాయి.

ఇంత గగ్గోలు, గందరగోళం, చర్చ, రాధాంతాలు, సిద్ధాంతాలు ఇక్కడ జరుగుతుంటే ఆ పెద్దపులులు అడవిలో మోట్లాడకండా కూర్చున్నవా? అంటారు. ఈ హంగామా అంతా వాటికి తెలియలేదా? అంటారు. ఎందుకు తెలియలేదు; తెలిసింది, అవ్వీ సభలుచేస్తున్నై. అవ్వీ చర్చలుచేస్తున్నవి. ఆ తల్లిపులి ఒక్కొక్కరోజున అడవిఅంతా ఘూర్చి అధరాత్రివేళ ఆ ఊరంతా మేల్కొని నిండులుపగిలేట్టుగా మహాగర్జనంచేస్తుంది.

ఒక చమత్కారం ఉంది. ఆ పులుల కలవాటైపోయింది. ఈ మనుష్యభాష వాటికి తెలిసింది. ఈ మనుష్యులకు అలవాటైంది. ఆ పులులభాష వీళ్లకు తెలిసింది. అడవిలో ఒక వ్యాఘ్రగర్జన వినిపించినదనుకోండి. దాని మంద్ర మధ్యమ షష్ఠ మాలనుబట్టి నాదపరివాహశబ్దశకలసంయోగశక్తినిబట్టి ఊళ్లో పెద్దాండనూ తెలుసుకోగలరు. ఆ కూసింది కొడుకుపులి, లేక పోతే కోడలుపులి, మరికాకపోతే అల్లుడుపులి. ఇంతేకాకుండా వాటిఅర్థాలుకూడా తెలుసు.

అందుచేత ఆ తల్లిపులి అర్హాత్రివేళ గర్జిస్తే దాని తాత్పర్యం తెలుసుకున్నారు. హనితాత్పర్య మిది: ఒరేయ్ మనుష్యుల్లారా! మీరు మమ్ముల్ని చంపదలచుతున్నారు. అది మీ తరింకాదు. మే మిప్పుడు తొమ్మిండుగురం. మే మొక్కసారి వచ్చి ఊరిమీద పడితే నున్నాలోకి ఎముకలేకుండా నూరుకత్తాగేస్తాం. మీ ఊరివీతా కురుక్షేత్రం చేసేస్తాం. మా గోళ్లు చంద్రవంకవంటివి. వీటితో అర్ధచంద్రపతాకలు ఊరిమీద ఎగురవేస్తాం. మారాజ్యం స్థాపిస్తాం. ఓరి పిచ్చివాళ్లల్లార! పూర్వం ఈ అడవిఅంతా మీ రాజ్యమే. మే మొంతాక్రమించుకున్నామో చూడండి. ఈమిగిలినది ఆక్రమించుకో లేకపోతే అప్పుడు చూస్తాం. ఒకవేళ మేం చచ్చిపోతామనుకోండి.

“హతోవా భోక్ష్యసే స్వర్గం
జిత్వావా భోక్ష్యసే మహీం.”

ఆ పులితల్లియొక్క తాత్పర్య మిది అని తెలిసింది. మర్నాడు ప్రొద్దున్నే ఊళ్లో పెద్దలందరూ సభచేశారు. ఆ పులుల్ని మనం ఎట్లాగూ చంపలేమన్నారు కొందరు. పిల్లకజాతి, ఆ పులుల పేరుపెట్టి అప్పుడప్పుడు మేకపిల్లల్ని, గొట్టెపిల్లల్ని దొంగిలెస్తూంటారు వీళ్లు. ఆ పులులు, లేకపోతే పిళ్ల ఈ చిన్నదొంగతనాలు సాగవు. అందుచేత వాళ్లు పులులపార్టీ. ఓరి దీనిదుంపతెగా. అచ్చంగా పులులకు పులులు. మనుష్యులకు మనుష్యులు ఐతే! ఆ పులుల్ని ఎట్లాగో ఒకలాగాచంపవచ్చు. మనుష్యుల్లోనే కొందరు పులులపార్టీ అయితే! అయినా చెప్పిచూచారు. ఓరీ పిచ్చి ముండాకొడుకుల్లారా! మీరు పులులపార్టీ ఏమిటా! మేము కనబడితే తిన్నిమీరుకనబడితే వదిలిపెడ్డాయిట్రా ఆపులులు! అవి తినేంతమేర వాటికి ఖిరూ, మేమూ ఒకటే. లేకపోతే మీరు వాటిపక్షానఉండి మమ్మల్నికొందర్ని తిందామనితప్ప సామూహికంగా మనందరం మనుష్యులమూఅని, ఎంత చెబితేనేం?

“పశ్చిమసిద్ధమిదం హి దురాత్మనాం” అని గదా అన్నాడు.

వాళ్లవిషయం అట్లాఉంచి తక్కినవాళ్లకొందరు ఆ పులుల్ని మనం పరవదోలి. మూటుపెట్టి చంపాలన్నారు. మరి కొందరు ఎక్కడకనబడితే అక్కడ పోడిచి చంపేయాలన్నారు. పులుల్ని పోడిచేయటం ఎల్లా? నెనకటికి వాడెవడో

ఒకప్పుడు కలకత్తాలోని ఒక పరిశోధకుని ద్వారా చింపివేయబడింది. ఆ పరిశోధకుని ప్రయత్నం లక్షణాలన్నీ దేశంమీద. పులిని ఎదురుబడి పోడిచి చంపటమే! అందులో ఈ అంబలిత్రాగేవాళ్లు!

మరికొంద రన్నారకదా! వాడెవడో దొర ఉన్నాడు. నాడు పెద్దపేటగాడు. వాడిని పిలిచి పంపిద్దామని.

మే: ఒకడునాశాలి అంటే నిష్క్రియమైన అసలువిషయం ఒకటి పెట్టి ఇట్లా అన్నాడు “చస్తే స్వర్గానికి పోతాను, బ్రతికితే భూమిని పాలిస్తానంటోంది పులి. అసలు దానికి గుండెలో డక్కుగాఉంది; మనము గెలుస్తామనే ధైర్యం వాటికి లేనేలేదు” అని.

సభ అంతా ఒకసారి సంకోషించారు. నిజమేరా అంటే నిజమేనని ఎవరిదారినవాళ్లు లేచిపోయారు.

పులులు వేసుకపోతూంటవి. వేసుకపోయినప్పుడల్లా సభలు జరుగుతూంటవి. సభలు జరిగినప్పుడల్లా పులు లడవిలో గర్జిస్తుంటవి. గర్జించిన తర్వాత ఊళ్ళో మళ్ళీ విచారణలు సాగుతవి. ఎవడో ఒకడు ఏదో విషయం ఎత్తుకొని పులుల యొక్క అధైర్యాన్ని వర్ణిస్తాడు. అందరూ సంకోషించి ఎవరి దారినవారు పోతారు.

ఇట్లా పోగా పోగా పులుల విజృంభణ సాగిపోతోంది. ఊళ్ళో సభలు జరిగినా పులులు ఖాతరు చేయటం లేదు. పులులు

భాతకు చేసినన్నాళ్లు వీళ్లు కొంత సంశోషిస్తూ వచ్చారు. వాటి విజృంభణ యథేచ్ఛంగా సాగుతున్నది. ఇవ్వాలే ప్రాద్దున్న ఇక్కడ ఒక పులి మృగాన్ని వేసుకపోయింది. కేపు ప్రాద్దున్న ఇక్కడ ఒక ముసలిది పుల్ల లేరుతుంటే ఆమె నొక పులి వేసుకపోయింది. ఆనాయంతనమే మేకన్నీ కాస్తూవున్న పిల్లవాణ్ణి మరొక పులి మాయంజేసింది. భూర్వం వారానికొక్కటిగా ఉండేది. పోనుపోను రోజూ ఒకటి. మరి రోజుకు రెండూ మూడూ ఇలా సాగింది. జనానికి తహతహ ఎక్కువైంది. ఎల్లా గంటే ఎల్లాగా? ఒక షెద్ద సభచేశారు. పులుల్ని అన్నిటిని పట్టుకొని ఒక్కసారిగా నరకొల్లన్నారు. వాటిని తుపాకులతో పేల్చాలన్నారు. ఆపని చేసేవాళ్లైనరో కనిపించలేదు.

జనం దగ్గర రాచరికం వాళ్లు పన్ను తీసుకుంటున్నారు. సేళ్లను రక్షించవలసిన బాధ్యత రాచరికం వారిమీద ఉంది. పటేలు పట్వారీలు ఆ రాచరికపు చిహ్నాలు కనుక వీళ్ళిద్దరిది ఆ బాధ్యత.

అయితే ఆ అడవి డొడ్డల్లో ముప్పైవలభై డొడ్డకు కలిపి ఒక పటేలు, ఒక పట్వారీ ఉంటారు. వాళ్లు నెల్లాళ్లతో రెండు నెల్లతో ఒకసారి వస్తారు ఆ డొడ్డు జమాబందీ జగుగుతుందనగా ఆ ముందర పదిహేనురోజులు ప్రతిరోజూ వస్తారు గాని, లేకపోతే వారిదగ్గనమే లభించదు.

పది డొడ్డకు మునసబుగిరి. పాతిక డొడ్డకు కరిణీకం. వాళ్ల చేతుల్లో ఎంతమందిజనమైనా ఉన్నారు. వాళ్లు తలుచుకుంటే

ఈపని సాధ్యకావాలి కాని, భానవాయపాలెంలో ఉన్న వను శ్యులు అందరినీ పోగుచేస్తే పదికుచ్చిలు. సీళ్లవల్ల ఏమాతందీ!

ఇట్లా ఉండగా ఆ ఊరికి పటేలువచ్చినప్పుడు పట్వారీ రాడు. పట్వారీవచ్చినప్పుడు పటేలు రాడు. వాళ్లల్లో ఎనరో ఒకరు మొదటిసారివచ్చినప్పుడు ఊరంతా చెప్పుకున్నారు. పటేలన్నాడుగదా నిజశే పట్వారీవచ్చినప్పుడు ఆయనతో మాడా చెప్పండి; నేనొక్కణ్ణి చేసేసిని కాదుగదా! అన్నాడు. ఆయనతో చెప్పమని ఈయన, ఈయనతో చెప్పమని ఆయన. కొన్ని నెలలు గడిచినవి.

ఆ ఊళ్లో ఒకకుజ్జవాడున్నాడు. అతనికి ఆనంవత్సరమే మైనారిటీవెల్లింది. కొంచెం ఉడుకురక్తం. మనిషి పుష్టిగా ఉంటాడు. అతడొకసారి పట్వారీతో కొంచెం గండాగొండగా మాట్లాడాడు. “ఇదేమిటయ్యూ, మాదగ్గర పన్నులువసూలు చేయటం అంత నిష్కర్షగాచేస్తారే. అయ్యో మేం ఈ పులులతో చచ్చిపోతున్నామని లబ్బున మొత్తుకుంటే ఆలనా పాలనా లేదు. నాలుగురోజులు పన్నులు చెల్లించేటం వెనకాముందూ అయితే పాడిచేసేగేదెరు జప్తుచేస్తారు. వండుకుతినే తప్పాలాలు జప్తుచేస్తారు.” అని తీక్షణంగా మాట్లాడాడు.

ఉన్నమాటలే ఇవి. తీక్షణ మేముంది అనటంలో, కొంచెం తీక్షణంగా అన్నాడు. దానితో పట్వారీకి కోపంవచ్చింది. ఆరు నెలలమట్టి పులులభాధ తప్పించటానికి ప్రయత్నంచెయ్య

టానికి పతేలు పట్వారీలు కలుసుకోటానికి వీలులేకపోయింది. కాని, ఆమరువాడే పట్వారీ పతేలును కలుసుకోటానికి నీలైంది. “వాడికి కొంచెం జలుబుగాడింది. వ్యవహారం చిలపచిలపగా కింది! కొంచెం రొమ్ముబలిసింది.” మొదలైన విరుమలిచ్చి ఇద్దరూ ఒకరోజున మధ్యాహ్నం దానవాయపాలెం చేరారు. ఆ కుఱ్ఱవాడు అడవిలోకి వెళ్ళాడు. పొద్దుకూకినతర్వాత వచ్చాడు. అప్పుడు వాణ్ణి పిలిపించారు. రెక్కలువిరిచికట్టిం చారు. బండకొయ్యివేయించారు. తెల్లవాళ్ళూ బండకొయ్యి మీద ఉండాలన్నాను.

అది సరిపోయింది సరే. ఈ శిక్ష చెప్పేవరకూ రాత్రి పొద్దుపోయింది. అప్పుడు పతేలు పట్వారీలు తమఉళ్లకు ఎట్లా వెళ్లుతారు? ఆరాత్రి అక్కడ మకాంవేశారు. మకాంవెయ్యటం అంటే ఊరికే ఉందా? పతేలుకోసం ఆరాత్రి ఒకవేట తెగిలి. పట్వారీకి గారెలు, వరవాన్నం మొదలైనవి కావాలి.

ఆ కుఱ్ఱవాడియింట్లో జొరబడ్డారు. కావలసినవల్లా తెచ్చారు. మొత్తానికి తెల్లవారింది. బండకొయ్యనుండి వదలి పెట్టబడ్డ ఆ కుఱ్ఱవాడితో ‘బల్లెదగ్గరపెట్టుకో’ మిన్నూ మన్నూ తెలియకుండా ప్రవర్తించకూ’ అని వాళ్ల దారినివాళ్లు వెళ్లారు. ఆ పిల్లవాడికుటుంబం అనుకున్నారు ఆరోజున అయ్యోపాపం! ఇన్నాళ్ల టిమట్టి పులులు ఈమాత్రంపని చెయ్యనేలేదు. అవ్వి యేం ఇంటిమీదకువచ్చినయ్యా? గారెలు తిన్నయ్యా? బండ

లొయ్యవేసినయ్యా? పొరపాటున వాటిని చంపమని వీళ్లతో అన్నాం. వీళ్లనిచంపమని వాటితో అన్నా బాగుండేది" అని.

ఈరీతిగా ఈపిల్లవాణ్ణి శిక్షించేందుకు వచ్చిన పటేలు పట్వారీలుగో ఊళ్ళోవాళ్ళందరూ చెప్పకోవచ్చుగా. 'అయ్య మీ-ద్దరూ ఇప్పుడు కలసిఉన్నారు. ఆ పులులవిషయం ఏమిటో ఆలోచించండి' అని ఒక్కడనలేదు. ఎందుకనలేదు? అంటే ఏం తప్పో! వాళ్ళు ఆపనిమీద వచ్చారా? యితరపనిమీద వచ్చారాయెను? ఆపనిమీదవచ్చినప్పుడు ఈపని చెప్పటం బాగుంటుందా? వారికి కోపంవస్తుందేమో! వారికి కోపం తేప్పించటం ఏమంత మంచిపని. వాళ్ళింకొకరోజంటారు. ఇంకొకరిని బండకొయ్యవేయిస్తారు. అది ఎవడికో తెలియదా. ప్రతివాడు తనకే అనుకుంటాడు. దానిదుంప తెగిరి బండకొయ్యకంటే ఒక రోజుఉంటాం అనుకుంటారా; అంతటిగో సరిపోతుందా? ఎవరికి బండకొయ్యవడుతుందో ఆరోజున వాడికొంప గుల్లాయెను. ఇంట్లో క్రొత్తకోడలున్నదనిఅయినా చూడరు. ఏకాయకీ ఇంట్లోకి పోతారు. ఎక్కడెక్కడ దాచుకున్న వస్తువులూ బయటకులాగుతారు. ఈ బాధలుపడలేక ఎనళ్ళదారినివాళ్ళు ఊరుకున్నారు. ఏతావాతా జరిగింది ఏమిటంటే పులులనుగురించి పటేలు పట్వారీలు కలసి మాట్లాడటంజరగలేదు. మళ్ళీ నెలలు జరుగుతున్నై. వాటికేం పనా పాటా! తెల్లవారుతుంది; ప్రొద్దుకూకుతుంది; మళ్ళీ తెల్లవారుతుంది; మళ్ళీ ప్రొద్దుకూకుతుంది. ఈ పులులుకాని, ఈ పటేలు పట్వారీలు కాని రా

యేమీచేయలేరు; పగటిని యేమీచేయలేరు; పులులు అంత గొప్పవేకదా? పటేలు పట్వారీలు వాటికిన్న గొప్పవాళ్ళు కదా! ఈ పగటిని, రాత్రిని “ఏయ్ ఆగండి” అని గదమాయింది అటకాయించరాదా? వెధవమేకపిల్లలమీదకీ, కుట్టవాళ్లమీదకీ పోకపోతే !.

వాళ్ళటకాయించరు. పగలూ రాత్రీ యధేచ్ఛగా నెళ్ళుతున్నై, వస్తూన్నై. మరి దానవాయపాలెం దానవాయిపాలెంగానే ఉండొచ్చిందేనా యేమిటి? మరి పులిసంసారాయపాలెం కాదన్నమాట?

ఉన్నద్దుండగా ఉయ్యూరుమీద మేడూరు వచ్చిపడ్డదనీ, ఇంకో కథ జరిగింది. ఆ పిల్లవాడికి బండకొయ్యవేసి నప్పుడు, ఆ వెయ్యటంకానీ, ఆ వేటను కొయ్యటం ఏయింట్లో పడితే ఆ యింట్లో దొరబడి వదిలబట్టేది తీసుకరావటం ఊళ్లో పెద్దలకు ఇష్టంగా కనిపించలేదు. మరి మనచరిత్రకారుడున్నాడే అతను కొంచెం నిష్ఠురంగా మాట్లాడాడు. ఎదిరించి మాట్లాడాడు. మరి అతణ్ణి ఎందుకు బండకొయ్యవేయలేదు? అంటారేమో! ఆ ఊళ్లో అతను పెద్ద. కొంచెం అన్నోదకాలు కలవాడు. చదువుకున్నవాడు. అతణ్ణి వెయ్యడం ఎల్లా?

ఈ ఈ కారణాలవల్ల పటేలు పట్వారీలు ఆ ఊరుమీద కారుపట్టారు. ఆ పులుల్ని సంహరించటానికి ఏలులేదనుకున్నారు. ఎందుచేతనంటే అది రాజుగారు వేటాడే అడవి.

అక్కడ పులుల్ని చంపటానికి నీలులేదు. చంపితే అది ఒక పెద్ద తప్పు. అసలు వేటంటే ఎట్లా జరగాలంటే? పటేలు పట్వారీలు రివిన్యూ ఇన్స్పెక్టరుకు చెప్పాలి. ఆయన తహసీల్దారుకు వ్రాయాలి. ఆయన డిప్యూటీ కలెక్టరుకు వ్రాయాలి. ఆయన కలెక్టరుకు వ్రాయాలి. ఆయన పైకివాసి కనుక్కుంటాడు. నీళ్ళ దగ్గర అనుకూలంగా వ్రాస్తే పైనుంచి హుక్ములు వస్తాయి “వేటాడవచ్చును” అని. అప్పుడు కలెక్టరుగారు ఒక పాతికమందిసిబ్బందితో ఆ ఊరు వస్తారు. అక్కడ మకాం వేస్తారు. అడవిలో మాటు ఎక్కడ పెట్టాలి? మొదలై నేనిషయ్యాలు తేలేటప్పటికి ఒక వార్షికోజులు పట్టుంది. ఈ వార్షికోజుల్లో ఆ కలెక్టరుగారియొక్క సిబ్బందియొక్క గర్భగోళాల్లోక ఆ ఊళ్ళోకొస్తే సగం వెళ్ళి జీల్స్ బాటుంది. ఈ కలెక్టరుగారు మాటుపెట్టినచెట్టుమీద కూర్చుంటారు. పదిహేళ్ళజనం డప్పులతో బాజాలతో బయల్దేరి పులులను ఆ చెట్టుక్రిందగా తోలాలి. అప్పుడు వారు ఆ పులిని చంపుతారు. కాని, సామాన్యంగా జరిగేది ఏమంటే? ఈ పోగై నజనంట్లోనే ఎవడో దాన్ని చంపుతాడు. దాన్ని కలెక్టరుగారే చంపారంటారు. ఈ వేటాడినందుకు కలెక్టరుగారికి జీతం ఎక్కువౌతుంది. ఇదీ వేట అంటే. ఇంతమంది తపస్సుచేస్తే చచ్చినపులికి మోక్షం వచ్చినా రాకపోయినా మా కలెక్టరుగారికి మోక్షంవస్తుంది. ఎవళ్ళో తపస్సుచేయటం ఏమిటీ? మరొకరికి మోక్షంరావటం ఏమిటీ? అంటారు. అయ్యో బాబూ! మోక్షం రెండురకాలు.

భగవంతుడిచ్చేదీ. రాజుగారిచ్చేదీ. భగవంతుడిచ్చేమోక్షం ఎవళ్ళు తపస్సుచేస్తే వాళ్ళకొస్తాడు. రాజుగారిచ్చేమోక్షం మరొకళ్ళుచేస్తే ఇంకొకరికిస్తారు. ధర్మం ఉండాలా? భగవంతుడూ తపస్సుచేసినవాళ్ళకే యిచ్చి, రాజుగారూ తపస్సుచేసినవాళ్ళకే యిస్తే ఏంబాగుంటుంది? ఇద్దరూ చెరిబకళ్ళకే యిస్తే గొప్పవిషయం జరిగిందన్నమాట. అంతర్జాతీయ విషయంకంటే గొప్పవిషయం అన్నమాట. ఇది అంతర్లోకవిషయం. అంటే అనేకలోకాలమధ్య సామరస్యం.

ఇంత తతంగం జరగాల్సిఉండగా పులివధకి అడుగులలోనే హంసపాదని పటేలుపట్వారీలే రెవిన్యూ ఇనస్పెక్టరుకు వ్రాయరామో. ఇంక చెప్పావు. 'పులిసంసారాయపాలె' మట! ఎలా గొతుంది ఏమిట?

౬

ఇది క్రమంగా ఊరికి పటేలు పట్వారీలకీ సుతరాం పడకపోవటంగా వృద్ధిపొందింది. వాళ్ళిప్పుడీ ఊరు రావటమేలేదు. ఎప్పుడైనా వస్తారు. వస్తే ఇతరఊళ్ళోవాళ్ళని పదిమందిని వెంటబెట్టుకొనివస్తారు. పులులపన్ను న్యాయసిద్ధంగా చెల్లుబాడి బొతున్నా రాజుపన్ను వసూలుకావటం కష్టమైపోతోంది. ఏ సంసారి ఈయవలసినపన్ను న్యాయంకా వసూలుకావటం లేదు. జప్తులు హంగుమా జరగాల్సిందంతా జరిగితేనే

గాసి విల్లిగర్వయిగా వస్తూలగ్యేట్టులేను. ఈ ఊరును సుజించి పట్టేలు పట్వారీలు పదిరోజులకొకరిపోర్లు పంపిస్తారు. ఊరంతా రాజుగారి కెదురుతిరిగిందనీ, వాళ్ళందరూ జాతీయ నాదులనీ, సామ్యనాదులనీ ఒకటేమిటి చిలవలుపలవలుగా వ్రాస్తారు. పన్ను వసూలుచెయ్యటానికి వెళ్తే ప్రాణాలతో ఎయత్తపడటం కష్టమనీ వ్రాశారు. వాళ్లు వ్రాసేరిపోర్లు నిజంగా పట్టే రక్షకభటులు రావాల్సిందే. ఈపాటికి ఈఊళ్లో సగానిక సగం శ్రమశానం కావలసిందే.

ఊరిమీద అదనపుపన్ను పడవలసిందే కాని, మన పరిత్రకారుడు న్యవహారంముదిరిపోతుందని తెలుసుకొని తానూ క్రియావాది అయినాడు. రెవిన్యూఇన్స్పెక్టరు మొదలు పైవరకూ అరీలు వ్రాశాడు. “మాకు ఈఊళ్లో పులులబాధ ఎక్కువగాఉంది. పట్టేలు పట్వారీలతో చెప్పకున్నాము. వాళ్లు వినిపించుకోలేదు. పైగా ఎందుకో మాఊరిమీద కారుపట్టి ఉన్నారు. మేము రాజద్రోహులంకాదు. ఎమమ్మల్నిగురించి పట్టేలుపట్వారీలు వ్రాశే వ్రాతలన్నీ వట్టికల్పితాలు” అని. ఈ అరీలు ఎంతమంది అధికారులుంటే అంతమందికీ పేంపించారు. అతను వెళ్లి అందరిదర్శనాలుచేశాడు. వారినజరానాలు వారికి చెల్లించాడు. పై అధికారులందరు క్రమక్రమంగా అనుకూలు రైగారు. కాని అచ్చంగా క్రిందఉన్న ఇద్దరుముగ్గురు అధికారులు అనుకూలురుక్కాలేదు. ఎందుచేతనంటే ఈ క్రిందిఅధికారులచేతు లెప్పుడూ అచ్చపడుతుండాలి. ఆ పై అధికారుల

దగ్గరకి అన్నతాల్నాకాలవాళ్ళూ వస్తారు. అన్ని జిల్లాలవాళ్ళూ వస్తారు. అందుచేత వాళ్ళకి ఎప్పుడూ ఇచ్చినవాళ్లే ఇవ్వాలని లేదు. కాని ఈ క్రింది ఉద్యోగస్తులకు ఆ చుట్టుపట్ల పదిహేళ్ళ వాళ్ళూ ఇస్తేనే ఇవ్వటం; లేకపోతేలేదు. అందుచేత వీళ్ళు ఎప్పుడూ ఇస్తుండేందుకు దానవాయపాలెంఆయుర్దాయం ఎంత? అప్పటికీ నాలుగైదుతభిరీకుజాబితాలు తిరిగినై. ఊళ్లో సగానికి సగంమంది ఉబ్బివ్వలేదు. ఒకమేకపిల్లని కడ్డారు. ఆవుదూడని తీసుకెళ్ళ మంటాడు. నాలుగుశేర్లుమనుములుక్లోలుస్తారు. ఇవన్నీ బస్తీకి పంపించి అమ్మి డబ్బుచెయ్యాలి. ఎందుకంటే ఒకపెద్ద ఉద్యోగస్తుడిదగ్గరకు వెళ్ళి నీ కీ మేకపిల్లను ఇస్తాం, నీకు రెండు శేర్లనువ్వులిస్తాం. మా కీ పని చేసిపెట్టమంటే బాగుంటుందా? వాళ్ళెట్లాంటివాళ్ళు? లక్షీప్రసన్నం అయితేనేగాని మనవంక చూడరు.

ఈ తభిరీకులతో ఆ ఊరిటంగు తెగిపోతోంది. ఇందులో కొంతడబ్బు—కొంతడబ్బేమిటి? సగానికిసగం మన చరిత్రకారు డికి రానూపోనూ ఖర్చులక్రింద అయిపోతోంది. మిగిలినడబ్బు నలుగురికీ పంచాలంటే ఏమీసరిపోవటంలేదు. ఆ ఉద్యోగస్తులక చూపే ఆనటంలేదు.

అయినప్పటికీ ఆ పైఉద్యోగులు శాంతించారు. అట్ల మగునఉన్న ఉద్యోగస్తులతోనే బాధగాఉంది. వాళ్ళు మాటి మాటికీ ఊరిమీరకువచ్చి అల్లరిచేస్తారు. అల్లరిచేస్తారేకాని

జప్తులూ, చెంబుతప్పాలూలు ఇయటవేయటం, బండకొయ్యలు వేయించటం ఇల్లాంటివేమీ చేయించటంలేదు. అందుచేత ఊరివాళ్ళూ అలోచించారు—పూర్వం వీళ్ళజులుం పట్టపగ్గాలు వేసుకుండా ఉండేది; ఇప్పుడు అందుచేత ఇల్లాఉంటోందీ అని.

ఒకసారి మనచరిత్రకారుడు జిల్లాకలెక్టరుఆఫీసుకు వెళ్ళి కనుక్కున్నాడు. పైనుంచీ ఏమీ నూకుంలు జారీచెయ్యబడలేదు. పటేలుపట్వారీల చెప్పడుమాటలు వినీ. ఈ క్రింది ఉద్యోగస్థులు ఇల్లా చేస్తున్నారని తెలిసింది. మనవాడు అసలుగుహూస్తాని పట్టుకొని వాడిచేతిక బాగా తడితగిలించి ఈపని నువ్వు చేసిపెట్టకతప్పదన్నాడు. ఆగుమాస్తా! క్రిందిఉద్యోగస్థులమీద బరబరా పదిపంక్తులువ్రాసి కలెక్టరుగారిముందు పెట్టాడు. ఆయన ఏముందీ, అసలుకలెక్టరు ఆ గుమాస్తాయేగా! వాడేం వ్రాస్తే దానిమీద దస్కతుపెట్టడమే ఈయనపని. ఈకాగితం క్రిందకి వెళ్ళింది.

దాంతో ఇంకేముందీ, ఇదివరకు పటేలుపట్వారీలే ఆఊరిమీద కనిపట్టింది. ఇప్పుడు రెవిన్యూఇనస్పెక్టర్‌రూ తహసీలుదారుకూడాను. కాని ఏంచెయ్యటానికి నీలులేకుండా నచ్చింది.

ఆ పరిస్థితి అంతా చూస్తే “నిద్రపోతూఉన్న అగ్ని పర్వతం” అంటారే అల్లా ఉంది. ఎప్పుడు ఖేటీలుమంటుందో తెలియదు. ఆ ఊరివాళ్ళు ఒక్క తెలివిగలపనిచేశారు. జమా

బందీగా టిక డాక్టర్ పన్నంతా వసూలుచేసి తాలూకాలో కట్ట వచ్చారు. దానితో తహసీల్దారు, రెవిన్యూ ఇన్స్పెక్టర్లు, పటేలు పట్వారీలు ఏం చెయ్యటానికీ వీలేకపోయింది. డబ్బు వసూలు కట్టుకునేందుకు బ్రొద్దుగుంకేదాక నిలబెట్టి, ఏడిపించినా కట్టా కోక తప్పింది కాదు.

చరిత్రకారుడు మరొకమార్గం అవలంబించాడు. తాసిల్దారుతో రెవిన్యూ ఇన్స్పెక్టరుతో మొరపెట్టుకున్నాడు. “నిమ్మల్ని నేనేంచేశాను చెప్పండి? మీరు పటేలు పట్వారీల పక్షం ఉంటున్నారు. వాళ్లు చెప్పింది నమ్ముతున్నారు. మేం చేసినతప్పేమీ లేదు. మీరు దయచేయకపోతే మే మేం చెయ్యాలి? నుంచి కాగితం తెప్పించామని మీకు కోపంగా ఉంది. మీరు చీటికిమాటికీ వచ్చి నిమ్మల్ని సతాయిస్తూ ఉంటే మే మా పని చెయ్యవలసివచ్చింది. చేసినందుకు ఊమిం చండి” అని యెన్నో చెప్పకున్నాడు. కాని మాటలతో పని జరుగుతుందా? ఆ కారు కారు అల్లాగే ఉంటూనచ్చింది.

ఈ తగాదాలతో పాపం దానవాయపాలెంవాళ్లకి పులులనుగురించి విచారించటానికే వీలేకండాపోతోంది. మనుష్యులూ మనుష్యులూ పోట్లాడుకుంటున్నారుగదా మనకేమని పులులు యభేచ్ఛంగా విహరిస్తున్నవి.

సామాన్యంగా అడవుల్లో రైలుమోత వినిపించేఅంత మార్గం పులులుండవు. ఆడారికి ఉత్తరపువ్వుగా యాభై మైళ్లలో

ఒక్కరైలు వెళ్ళుతూంటుంది. ఒక యాభై మైళ్ళు అడవిలో ఉరికి రైలు వెళ్ళుతూఉంటుంది గాని, ఈ యాభై మైళ్ళలో ఎక్కడా ఒక్క స్టేషనన్నా లేదు. ఈ రైళ్ళలో మనుష్యులు వెళ్ళుతూఉంటారని ఎట్లా కనుక్కున్నయ్యో ఆ పులులు కనుక్కున్నై.

మనుష్యులకోసం అంతదూరం ఎందుకు వెళ్ళాలి? దాస వాయపాలెం ఉంది కదా. అంటారేమో! ఈ చరిత్రకారుడు బలే అసాధ్యుడు. మేకల్ని పశువుల్ని, వేసుకపోతే వేసుకోయినై గాని, పులులు మనుష్యుల్ని వేసుకపోగూడదన్నాడు.

ఈ పటాలు పట్వారీలతో విరోధం ఆడడానికి ఒకవిధంగా మంచి మేలుచేసింది. అదివరకు వాళ్లందరూ జానపదులు, గ్రామీణులు. అటువంటివాళ్లప్పుడందరూ జో కట్టుగాఉండటం ప్రారంభించారు. అందరూ ఒకత్రాటిమీద నడుస్తున్నారు.

అందుచేత ఎవడిగొడ్లనివాడు అడవిలోకి ఒక్కడూ తోలుకెళ్ల కూడదు. నాలుగుఇళ్ల వాళ్లు నలుగురు కలిసి నలుగురిగొడ్లనీ కలిపి తోలుకెళ్ళాలి. ఈ నలుగురూ ఏప్పుడూ ఒక శ్లనువదలిపెట్టి ఒకళ్లుండగూడదు. గొడ్డు చెదరిపోతే వెతకటానికి నలుగురూ వెళ్లాల్సిందేతప్ప ఒక్కడూ వెళ్ల కూడదు.

సామాన్యంగా పులులు ఏ రాతినో ఏ చెట్లగుంపునో చాటుచేసికొని కాపువేసిఉంటవి. అందుచేత వీళ్లు బంగారు బయలుగా ఉన్న ప్రదేశంలో పోనలసిందేగాని గుట్టలప్రక్కగా

పోకుండును. అడవిలో త్రోవలు ఘలుపులుతిరుగుతై. ఆ మలుపునో కాసుంద పులి. కనుక దూరమైనాసరే ఆ మలుపున పులి సెట్టిపోవాలి.

పులి అక్కడ వుందో లేదో తెలుసుకునేందుకు గుర్తులున్నాయి. పులిఉంటే పిట్టకూస్తుంది. కోతులు కిచకిచలాడుతై. హరిగాలి పారినంతమేర లేళ్లు మొదలై నజంతువులు ఆ మాట్లాన్ని పరిహరిస్తయి. ఎలుగుబంటి ముట్టెవత్తుకుని నీదరించుకుని తొలగిపోయిందంటే ఆ గాలిత్రోవకి ఎగువభాగాన పోకం ఉన్నదన్నమాట.

ఇల్లాంటి గుర్తులన్నీ ఊళ్లో పసిబిడ్డబాలాదికీ నేర్పారు. అగ్రతగా ఉండమన్నారు.

మనిషినిచంపటం 'అలవాటులేని పులి అయితే కేకలు వేస్తే, హంగామాచేస్తే, బెదరిస్తే తొలగిపోతుంది. మనిషిని చంపటం అలవాటుపడ్డపులి బెదరించినకొద్దీ గాండ్రుమని ముండ పోకువేస్తుంది.

గ్రుడ్డిలోమెల్ల ఏమిటంటే, ఉన్న తొమ్మిదిపులులూ కుంకుప్పలను వేటాడవు. అందులో హేమా హేమిలూ పులులు.

ఈ కట్టుదిట్టాలవల్ల పులులకు మనుష్యులమాంసం అలభ్యమైంది. రాత్రిపూట ఊరిమీదకు వచ్చేమంటే ఊరుచుట్టూ పరిసరాలు పూర్తి కంగడలువేశారు. ఊళ్లోకి వెళ్లేందుకు కెంజే

త్రోవలు. రెంటికి పెద్దపెద్ద పెండ్లములు పెట్టి ప్రొద్దు గుంకటం తోట నిగిస్తారు. సూర్యాస్తమయం అయ్యేలోపుగానే ప్రతి ప్రాణి ఊళ్ళకి చేరాల్సిందే.

ఇందుచేత పులులకేమీ కొరుకుడు పడటంలేదు. అప్పటికే ఒకటి రెండు ప్రయత్నాలు చేసినై. కాని ఫలించలేదు. పైగా ఊళ్ళో బరిసెలు బయల్దేరినై. సరిగ్గా యధాక్రిందకు తేలింది. నలుగురు కలిసిఉంటారు. ఒకణిపట్టుకుంటే తక్కినముగ్గురూ పారిపోరు. బరిసెలతో పొడుస్తున్నారు. ఇట్లా ఒకటి రెండు జరిగినై. అందుచేత రైలుని వెతకవలసివచ్చింది.

2

రైలురోడ్డు ఆఊరికి యేభై మైళ్ల దూరం ఉందని చెప్పాం కదా! అడవుల్లో మనుష్యులకే దూరమంటే లెక్కలేదు. ఏభై మైళ్ళు ఒక్కపూటల్లో నడచినస్తారు. తెల్లవారగట్ల ఏ మూడు గంటలకో బయల్దేరివస్తారు. పనిమాచుకొని మధ్యాహ్నం ప్రొద్దుతిరిగేవేళకి యింటికొస్తారు. అంటే నిక్కచ్చిగా పన్నెండు గంటలు నడచినవాళ్ళు నడిచినట్లే ఉంటారు. ఆ పూరు ఎంతదూరం ఉందా? అంటే “ఆ! రెండు పరుగులదూరం” అంటారు. అంటే అవ్యవహితంగా నడిచేవాళ్లకు హెన్సిండు గంటలు. వాళ్ల కదాక పూట లెక్క. ఇంక మనకా రెండు మూడురోజుల ప్రయాణం. అడవుల్లో ఉండే మనుష్యులంటే వాళ్ళు. ఇంక పులుల విషయం చెప్పాలా? పులిని గురించి సామాన్యంగా

ఇప్పుడుంటారు. రాత్రి యే యెనిమిదింటికీ బయల్దేరి తెల్లనాగేనుక చచ్చుగా పూటనందలమైళ్ళు తిరుగుతుందని. అటు నంటిళ్ళలులకు యేభైమైళ్ళ దూరంలోఉన్నరైలు ఒక లెక్కా ! ఇంట్లో అది ఒక భయంవేసి ఆరైలుమోతలంటే యేమిటో అనుకుని ఆనైపు తొంగిచూడలేదు. కాని ఇప్పుడా భయమంతా సచలించి, ఎందుకు వదిలిందయ్యా అంటే ! వాటికి తెలిసిఉంటుంది. ఓస్, ఈ రైలు మనుష్యులే వేశారట! అని, మనుష్యులంటే అంత లోకువైపోయింది. వాళ్ళవంక మనం చూడనంతసేవేకాని, చూస్తే వాళ్ళ బండారం బయటపడ్డది. గిట్లు ఎంతసేపటికీ ఉపన్యాసాలబుగ్గారమేకదోయ్. ఒక్కడు కట్టపుచ్చుకొని మనమిదికి రాలేడు. కాదని మనం గాండ్రించి దూకతే ఇరవైమిందిని ఒక్కసారి నవితేయవచ్చు. ఈసంగతి వాటికి తెలిసింది. తెలిసిందేపాటుగా ఆ మనిషిమీదనేకాదు ఆ మనిషిచేసినపనులమీదకూడా నిరాదరణ పుట్టింది.

అస లింతకక ఆ రైలుమీద దాడిచెయ్యాలని పులులేమీ సభలుచేసి అనుకోలేదు. అస లా సభలంటే వాటికి గొళ్ళుమంట. వాటిసిద్ధాంతం ఎంతసేపటికీ నమలినవాడికన్న ప్రుంగినవాడు దొడ్డవాడని. ముందర దెబ్బతియ్యి, తర్వాత చూస్తూ. ముందరకొట్టినవాడిది పైచెయ్యి. తర్వాత వాళ్ళు పట్టా వస్తారు. సర్ది వేస్తారు. అట్టే మాట్లాడితే నీదికూడా తప్పేసలటారు. సీమిదికి అనవసరంగా ఎందుకువస్తారు! నీవలా నీరో దోషం ఉండాలంటారు. ఆలించేవాణా? పాలించేవాణా?

అసమయానికి నీ అన్యధ్యంతాలకపోతే అక్కడ చేరిన పదిమంది మస్సిభావులై ఉంటారు. లేకపోతే ఆ కొట్టిపవాడినక్షం నాల్గయి ఉంటారు. కొట్టిపవా డట్లా ఉండగా నిన్ను ఘట్టుకుని చెంకు-క్రోస్తాను. బెబ్బతిన్న వాడవు నువ్వు. మంట అనుభవించేది నువ్వు; కేకలు వేసేది నువ్వు. తరువాత వచ్చి చూచిన వాళ్లందరికీ తప్పు నీదిగా కన్పిస్తుంది. ఇదీ లోకం.

పులుల తరహా ఇదీ. వాటికి మనుష్యులు లోకునై నారంటే అవ్వేమీ ఆలోచించవు. యాదృచ్ఛికంగా అట్లా జరగాలి. అట్లా జరిగింది. ఒకసారి ఏమైందంటే పెద్దవర్గాలు కురిసినై. ఆ యెగువన ఒక యేసు బొరిగి వరదలై వచ్చి రైలుకట్లకు గడిపడిపోయింది. వారంరోజులు రైల్లు సడవలా. అందుచేత మ్రోత వినిపించలా. వినిపించనంతమేరా పులిలు నెత్తవిగా. ఈ చివరి నాలుగైదురోజుల్లో అవి నెత్లటం, ఆ రైలుకట్టల మీద పడుకోటం సాగించినవి.

తీరా చివరికి పదిరోజుల తర్వాత రైలు వచ్చింది. తత్సూర్యం పైలట్ ఇంజను వచ్చింది. పైలట్ ఇంజను వచ్చినవేళ పులులు అక్కడ లేవు. దారిలంతా బాగాడిన్న దనుకున్న తర్వాత ఆరోజున పగలు రైలు బయల్దేరిన స్తోంది. రాత్రిల్లయినా బాగుండేదేమో! ముందరదీపాల వెల్తురు నాలుగై హుళిల్లాం గులు ఉంటుంది. అవి భయపడి పారిపోయేవేమో! రైలు పగలు వస్తోంది. ఆ రావటిలోకొండా మహా నెమ్మదిగా వస్తోంది.

అందులో ఇంజనుముందర ఇద్దరుముగ్గురు మనుష్యులు
పెండ్లమీద కూర్చున్నారు. వైల్లోంచి జనం తొంగిచూస్తు
న్నారు. గాడ్, డె నరు, ముఖాలు కనిపిస్తున్నై. మనుష్యులను
చూడటాకోసం మనపులులకు ఇంజను అనీ. పొగ అనీ, మోత
అనీ, ఆవిరి అనీ, ఇవి యేమీ అనిపించలేదు. వైల్లోను ఇంజను
కపేకాడు. బుస్సుమని పొగవదిలిపెట్టాడు. ఈలవేస్తాడు. గుప్పు
గుప్పుమనిపిస్తాడు. రైలులో జనం అదరూ గాబరాపడిపో
తున్నారు. వైల్వేరన్నాడుకదా: కాదు రైలు పరుగెత్తనీ,
అవ్వే రైలుక్రిందపడి చచ్చి అన్నాడు. నాలుగుమృగాలమీద
రైలు వెళ్తుంటే ఒకవేళ రైలుకూడ బోల్తాపడవచ్చు. అవి
రైలుప్రక్కల నిలుచుండి రైలుకిటికీల్లోంచి మనుష్యులమీద
దూకివచ్చు. అస లంతభాకా ఎందుకు? రోజు కైదారురైళ్లు
నడుస్తుంటేనే దిక్కుదిబాసు లేదు. పదిరోజుల కీ రైలు వచ్చిం
దనేప్పటికి రైలుపెట్టెలన్నిండో జనం కిటకిటలాడిపోతున్నారు.
రైలులో కక్కే ద్వారబంధాల్లో నిలుచున్నారు. బయట
ఇనుసకమ్రెలుపట్టుకుని కాళ్ళుంచేబల్లలమీద నిలుచున్నారు.
రైలుపెట్టెలపైకప్పుమీద కూర్చున్నారు. సగానికిసగం వీళ్లలో
టిక్కెట్టుకొన్నవాళ్ళు కాదు ఈ జనం. జనమందరికీ పులులను
చూచేవరకు తాసాలు బాడెనై. ఏడ్చేవాళ్ళు, మొత్తుకునే
వాళ్ళు. బల్లలక్రింద దూరేనొళ్ళు. నానాగందరగోళమూ
అయింది.

ఇట్లా ఉండగా ఆ డైరీఫరు ఒక పిరికివాడు. వాడు చూచి చూచి ఇంజనీవరలిపెట్టి పారిపోయినాడు. ఇంక రైలు నడిచే డెట్లా? రైలులో ఉన్నవాళ్ళేంకావాలి? పెట్టలలో ఆయినా ఉన్నవాళ్ళు కాదు. వాళ్ళని బయటవాళ్ళు ఉండనిస్తేగా? బయటవాళ్ళు బలశాలులు. వాళ్ళు చొచ్చుకొని లోపలికి పోయినారు. లోపల ఉన్న పసిపిల్లల తల్లులు, బలహీనులు బయటికి నెట్టబడ్డారు. అడవిలో పరుగెత్తేవాళ్ళు, ఏడ్చేవాళ్ళు. తా నేం చేస్తున్నారో తమకే తెలియనివాళ్ళు వీళ్లందరినీ చూస్తే పులుల కేమనిపించిందో తెలియదు. ఇదివరకెప్పుడన్నా చాటుగాపోయి యే పొదచాటునో, ఏ బండరాతిచాటునో నక్కిఉండి అల్లా మనిషిని రానిచ్చి లగావుగా వేసుకపోవటమే తెలుసు. కాని, వాటికి ఇల్లా జన్మమీద పడి వీరవిహారం చెయ్యటం తెలియదు. వీరవిహారం చెయ్యవచ్చుననీ తెలియదు. ఆ పులులు తెల్లబోయి చూస్తున్నవి. ఇంతలో ఒక పిల్లతల్లి తా నేం చేస్తుందో తెలియక ఆ యేడుపులో ఈ పులులవైపునకే వచ్చింది. అందులో ఒక చిన్న పులి సరదాగా పోయి ఆ బిడ్డను పట్టుకుంది. అంతే, ఇంకా యేం, తెలిసిపోయింది. మొదట కొంచెం భయభయంగా, తర్వాత యథేచ్ఛంగా, చిత్రచిత్రంగా వీరవిహారంచేసినవి. కొందరికాళ్ళు కొరకినవి, కొందరిని చంపినవి. కొందరిని ఖండించినవి. కొందరిశిరస్సుతో, ముక్కులు, చెవులు, నోడు ఇవని తెలియకుండా చిత్రపథంచేసినవి. అన్నీ కలిపితే తొమ్మిది

పులులు. తొమ్మిది తొమ్మిడుగురిని యెత్తుకుపోయినా సర్వా
శీను. చచ్చినవాళ్ళేమి, గాయాలులిన్నవాళ్ళేమి, తొంభై
మంది శేఖాన.

ఆ పులులకు సరే. అవి కృరవృగాలు. గనుక అంశ
మీసని చూసినవి. అవి మనుష్యులను తింటవి గనుక తొమ్మిం
డుగురిని ఎత్తుకొనిపోయినవి. నగల్లు గుడ్డలు ఎత్తుకొనిపోయి
నవికూడాను. పిల్లలు ఆడుకునేందుకు కాబోలును! పక్క
పొత్తి కాదు, పిష్టిలాగో చూడనూ! రెండు బక్క ఊర
పక్కలు చేరి ఒక ప్రాతప్రేళికను పట్టుకొని అది అటూ, ఇది
ఇటూ లాగుతూ గురగురపెట్టుతూ కనిపిస్తవి. అది వాటికి
తెలు కాబోలు. అట్లా పిల్ల లాడుకోచాలని ఈ పులులు బట్టలు,
డబ్బుకూడ ఎత్తుకొనిపోయినవి.

పులులు తొమ్మిదేకదా, పేటికి పిల్లలెక్కడా అంటూ
రేమో మీరు? అందులో నాలుగుసంసారా లున్నవి. తల్లి పులి
తల్లి పులికాగా ఇద్దరుకుతూళ్ళు, ఇద్దరల్లుళ్ళు. ఇద్దరుకొడుకులూ,
ఇద్దరుకోడళ్ళు; ఆ పెద్దపులికి చౌహిత్రులూ, పోత్రులూకూడా
కలిగారు (కలగటంలో జంటలుజంటలుగా కలిగారు) ఎల్లా
గై తేనేమి? నలుగురుతల్లులకీ కలిపి పదకొండుగురు పిల్ల
లున్నారు. నంశం మంచి అభివృద్ధిలోనున్నది.

అచ్చంగా అంతా లాభంకాదు. అందులో ఒక పులి
పిల్ల దంతంఒకటి రత్న హారాన్ని కొరుకుకొంటే - మాంసంఅను
ందేమో-ఉడిపోయింది. తొమ్మిదిపులులూ ఆ - పిల్ల చుట్టూ

చేరి చాలా విచారించినవి. ఆ ప్రతిపిల్ల 'కంఘ - కంఘ' మంటూ నాలుగుగునై పులా పదిబారలుపోవటం రావటం.

ఈగీతిగా పులులకు కైళ్ళునోచుకోటం మొదటిసారి అలవాటైంది. ఇంక అక్కడనుంచి కొట్టివహిడిపోయింది. ఈపాటి నాలుగుగునై పులులు కైళ్ళ మీదపడ్డవి. మరి కైలులునిశితం పులులొరకున్నారా? రాచరికంవారు నిద్రపోతున్నారా? అసలంటారేమో? మొదటిసారి పులులుకొట్టడంకోసం పూర్వం వరదలకోసం ఆపారు కైలు. ఇప్పుడు పులులకోసం ఆపారు. తంతినార్తలు వెళ్ళినవి. (గొట్టాలవార్తలు వెళ్ళినవి) తర్వాత నాల్గవరోజున పదిమందిసైనికులు తుపాకులు కైలువెంట చచ్చారు. ఆరోజున పులులు కనిపించలేదు. అట్లా నాలుగు రోజులు సేన వచ్చింది. ఆ! అనెందుకో ఆరోజున అట్లా జరిగింది కానీ, ఎప్పుడూ అట్లా జరుగుతుందా? అనుకున్నారు. సైనికులు తుపాకులు రావటం మానివేశారు. ఈ పెద్దపులులకు వీళ్ళ వస్తున్నారని తెలిసేందుకు గూఢచారులున్నారా? పసి పిల్లడిదంతబాధలోపడిఉన్నారా? లేకపోతే దైవికంగా ఆ వారం రోజులు వెళ్లలేదా? తరువాత పులులు వెళ్ళినవి. కనీసం మూడుసార్లునై నా తర్వాత కైలుని యుధాధిపత్యం చేసినవి. పత్ర కలసిండా ఇదే వార్తలు.

౮

అటూ యిటూ ఆరు నెలలు గడచింది. ఈ ఆరు నెలల్లో చిన్న పులులు కూడా పెద్దవై నై. మనుష్యులు పెద్దవాళ్ళు అయ్యేందుకు కొన్ని యోగ్య పట్టుతుంది. ఆ మనుష్యుల్లోకూడా అనేక ఖేటాలు. చదువు సంధ్యా మొదలైనవి కులవృత్తిగో ఊడే నాళ్ళు. వాళ్ళ చదువులూ సంధ్యలూ పూర్తియైతర్వాతగాని ఉదయవాళ్ళుకారు. అప్పటికి ఏ పాతికయేండ్లలో వస్తవి. వాడికి చదువు సంధ్యా లేకపోతే వెనక నాలుగుయెకరాలు కొండ్రునూ లేకపోతే వాడెప్పుడు పెద్దవాడే కాదు. ఇతరవృత్తుల వాళ్ళలో వదునాల్గు. పదిహేనువండ్లు వచ్చేటప్పటికి ఆజాను బాహులై రొమ్ముబలిసి కాండ్రు ఉంటారు. మొహంలోకి అదేదో ఒక విలక్షణమైనచూపు పట్టుతుంది. సంవత్సరంకిరి నటివరకు గొడ్లనికాస్తూ అబ్బనాకారల్లే తిరుగుతూనేఉంటాడు. ఏడాది రెండేళ్ళు తిరిగేటప్పటికి అదేదో మిసమిసలాడుతూ అల్లా పైకి తీలినస్తాడు. ఈలోపుగా పెండ్లిబెతుందో యేమో అప్పుడు బలుద్దామా! అని అత్తవారింటికోసం యెదురుచూసూ ఉంటాడు కాబోలు!

ఒకయేడాదిలో అత్తల్లు వాడికి “శానిటోరియం” వలె పనిచేస్తుంది.

ఇంకా మగి కొన్ని వృత్తులున్నై. వాటిల్లో - చిన్నా పెద్దా అంతా ఒకటే. వాళ్ళలో ప్రతివాడూ పెద్దవాడే. ఇంక

ఆవుమాడూ ఆస్తీ ఉన్నా.. ఆరు నెలలు తిరిగేటప్పటికి గిత్త. ఏడాది తిరిగేటప్పటికి ఎద్దు. న్యాయమేకదా ! ఎనభై యేళ్లు పూర్ణాయుర్రాయమైనవాడికి పద్దె మిదేండ్లకు యావనం వస్తుంది. పదేండ్లపూర్ణాయుర్రాయమైతే ఏడాదిగో వయస్సురావద్దూ? అందులో క్రూరమృగాలు గనుక ఆరు నెలలకే పెన్షన్ పెన్. లేక రోతే. ఎనరు సంపాదించి పెన్షన్ కోమి? వాటి అంతటా అవి వేటాడు కోవాలి; తినాలి.

అందుచేత భగవంతుడు కూడా వాటికి పెందరాడ వయస్సు తెప్పిస్తాడనుకుంటూ. ఎంతవయస్సు వచ్చినా మరొక యేడాది వరకూ తల్లిమృగాన్ని అంటిపెట్టుకొనే ఉంటుంది. మరీ కుందేళ్ళకోసం, లేడిపిల్లలకోసం తల్లిమీద ఆధారపడకుండా.

ఈరీతిగా పులిసాసారం వెరసి యిరచై అయింది. ఈ యిరచై యిరచై ఒక చోట ఉంటే చాలా కచాటుగా ఉంది. స్థలం చాలటం లేదు. తిండి అంతిరావటం లేదు. అన్నీ కలిసి ఒక జంతువును వేటాడితే అన్నింటికీ తలా ఒక ముద్దకూడా రావటం లేదు. ఈ మధ్య అవి కడుపునిండా భోజనంచేసే చాలా రోజులైంది. అప్పుడప్పుడు రైళ్ల మీద పడి ఖంగాళీ చేసినప్పుడు తప్ప తక్కినప్పుడు వాటి డొక్కలు ఏడుస్తూనే ఉన్నవి. సరే యిల్లా కాదనుకొని పనీ పనినైపులకు వెళ్ళినవి. రెండు పిల్లలు, ఒక పెద్దది. మూడు పిల్లలు, ఒక పెద్దది. ఇల్లా విడిపడిపోయి వేరే వేరే స్థావరాలు ఏర్పరచుకొన్నవి. ఒక్కొక్క స్థావరానికి మధ్య కనీసం యేభై అరవై మైళ్ళ యినా ఉండాలి కదా ! అందుచేత

నూకా నందంబును నాడుచున్నప్పుడైతేలో ఈ పులివిహారం సాగింది. అదిని అడవి అంతా అభద్రమైపోయింది. ఇదివర కొక్క దాన వాయుపాలెంవాళ్ళ నుసగతి ఏమికావాలిరా? అనుకుంటూండే పులి. ఇప్పు డీ నాల్గునందలచదరపుమైళ్ళమేరా పున్నవాళ్ళు. ఇంకా నాల్గు గుప్పిళ్ళలోపట్టుక తిరుగుతున్నారు. ఎప్పుడు వచ్చి పట్టుకుందో. ఎప్పుడు స్త్రీలను చంపుతనో, ఎప్పుడు పసికొడుకులను కిరిక్కి-న కొంకిపెత్తనో, ఎప్పు డేవ్రాంమీద పడుతనో, ఎప్పు డే పైలు నూపి గగ్గోలుపెడతనో! ఇది బ్రహ్మసంకూడ పోలియని విషయం.

కానీ అన్ని ఊళ్ల వాళ్ళు దానవాయపాలెంవాళ్ళ నుచూచి నేర్చుకున్నారు. అన్ని గ్రామాలచుట్టూ బరిసెలు పాతారు. ఒక్క- బరిసెలేమిటి? దానవాయపాలెంవాళ్ళ పులులనుండి తమన్నిరక్షించుకునేందుకు ఎన్ని కాపుదలలుచేసుకొన్నారో అన్నీ వాళ్ళు చేసుకొన్నారు. అందుచేత పులులకు కాలూ చెయ్యి అడడం లేదు. ఈ పరిస్థితులలో అన్నీ కలిసి దాడిచేస్తేనే బాగుండేట్టనిపించింది. అందుచేత అప్పు డప్పు డేమిచేస్తున్న వంటే, పెండుమూడుముతాలు కలిసి ఒకఊరిమీదకు పోవటం.

ఈ ఊళ్లవాళ్ళు మరొకటి నేర్చుకున్నారు. పూర్వం పుల్లదగ్గర బరిసెలు, కజ్జిలు, కత్తులుమాత్రమే. ఇప్పు డా ఊళ్లవాళ్ళు తుపాకులు సంపాదించారు. తుపాకీ మోత వింటే మాత్రం పులికి హడావి. ఇక తుపాకీద్వని వినిపించినదనుకో. పారిపోవటం మొదలుపెట్టినదా అడవిఅంటే కనుక్కోవలసిందే.

ఉత్పాదకములను కట్టెట్టానిగా ఉన్నారని. పులుల ఉత్పాదకములను పడితే పూర్వానుభవముతోకాదు. 'అనౌక పెన్ యుద్ధమున్న మాట. మనుష్యులనుకూడా ఉత్పాదక దాముగటారు. తిరుపులు మూస్తారు. తిరుపులకు గడమనుకూడా తిరుగట్టాని ఉద్దామపెడ తారు. అంతకునుంచి రాత్రిపుచ్చటం మొదలైతే పని చేస్తున్నాడు. 'ఇవికాక ప్రతిదినంకీ ఒక యుద్ధకృతం ఏర్పాటు చేశారు. ఉత్పాదకములను పదిమంది "పులుల వచ్చినవి" అనటానికీ ఆ యింట్లో చేసేతారు. ఆ యింట్లో గోడల్లో కంతులపెట్టారు. ఆ కంతులించి తుపాకులు ప్రేలుస్తారు. ఈ మహాయుద్ధంలో ఒకటికొకడు చిన్న పులులకూడా చచ్చిపోయినవి.

కాని పులులబలం ఏమీ చావలేదు. ఏందుచేతనంటే ఈ ఉన్నాడవి ఒక వెయ్యిచదరపుమైళ్ళుగలది. దీనికి పచ్చి మంచ రెండుమూడువేలమైళ్ళల్లో మహాయుద్ధం పెన్ అడవి ఉంది. అది యాభై అరవైవేల చదరపుమైళ్ళల్లో శాశ్వతకలదీ అంటారు. అది మహారణ్యం. అందులో పులులూ, సింహాలూ, ఏనుగులూ, ఎలుగుబంట్లూ, శోడేళ్ళూ, కొరనాసిగరిళ్ళూ, సింహులూ, చిరుతపులులూ, —ఓ, మహారణ్యం. ఆ మహారణ్యానికి ఈ అడవికీ మధ్య సూటిగా దారిలేదు. కాని, ఈ రెండు అరణ్యాలకీ చాలా పైకి సోవాల్సి. కలిపేకొండ ఉంది. ఆ కొండ మీదుగా ఆ మహారణ్యానికి రాకపోకలూ, లానాదేవీలూ ఉన్నవి. ఒకప్పుడు ఇక్కడెన్ని క్రూరజంతువులున్నవో అన్ని

కూరబంటువుగా అక్కడనుంచి సరఫరాఅయినవే. ఈ పులి విహారానికి అంతావంతూ కనిపించలేదు.

ఇది పూర్వానికిమళ్ళీ దానవాయపాలెంసమస్యకాదు. దేశంసమస్య ఎంది. రాచరికంవారినమస్య ఎంది. ఇప్పుడు రాజు గారు అడవిచుట్టుపట్ల కొన్నిస్థలాలు ఏర్పరచి అక్కడ సైన్యాల్ని పెట్టారు. ఈ సైన్యాలు లోపలికివెళ్లి పులుల్ని చంపేందుకు కాదు. అడవిఅంచులనుండే గ్రామాలమీదికి పులులువస్తే వాటిని సంహరించమని రాజుగారిఆజ్ఞ. ఏమీ టీ వెజ్టి ఆజ్ఞ! “మేము ఫలానాచోటికి వస్తున్నాం.” అని చెప్పివస్తాయా పులులు! సైన్యా లెక్కడున్నవో వాటికి తెలుసు. అందుచేత సైన్యాలులేనిజోళ్లు చూచి వాటిమీద పడతవి. అక్కడ మనుష్యుల్ని చెల్లాచెదురుచేస్తవి. గొడ్డును యెత్తుకపోతవి; స్త్రీలనూ పిల్లలనూ అవహరిస్తవి. ఆ ఊరివాళ్లు సైన్యాలున్నచోటికి కబురు పంపిస్తారు. ఈ జరిగినచోటికి సైనికులు వస్తారు. వాళ్లువచ్చేటప్పటికి పులులేవీ! రాజాజ్ఞమాత్రం మహాభద్రంగా సాగుతోంది. ఎప్పుడోఒకప్పుడు పులులకూ సైనికులకు ములాకాత్ కాకపోవడంలేదనుకోండి. ఉన్నప్పుడు పులు లేం తెలివితక్కువవా? గవ్చిప్ గా పారిపోతవి.

అసలు అడవిఅంచులలో ఈ సైన్యాలుపెట్టటం ఏమిటి? అంటారు. పెట్టటం ఎందుకూ? అంటారు. ఇందులో రహస్యం ఏమిటి? అంటే ఇంట్లో ఒక కుజ్జవాడున్నాడు. వాడికి క్షయ

న్యాయాధిపతి చిన్నాడు కనిపించినవి; దానికి చికిత్స చేయించలేదు. గొప్ప ఆయుర్వేద వైద్యుడిదగ్గరికి వెళ్లలేదు. ఇంగ్లీషు వైద్యుడి దగ్గరికి వెళ్లావు. వాడి శాస్త్రంలో రాజయత్నయ్యవ్యాధికి బాప ధాలేదు. వాడు “యక్కుర” తియ్యమంటాడు; తీశావు. ఊపిరి తిత్తులు చెడిపోయినవి అన్నాడు. ఏం చెయ్యమంటావు? మదన పల్లి బెల్లం. కొద్దిలో రాజమగ్గడి వెళ్లు. అక్కడ గదులు ఖాళీ లేవు. ఎవరిచేతనైనా సిఫార్సు చేయించుకోవాలి. ఇదేమి మదూ? ఇదేమి బాపధ? ఇదేమి రాజ్యం? అరే, వాడికి ప్రాణంమీదికి వస్తే వాడికి వైద్యం చేయించుకోవడానికి సిఫారసులా? దాని కింత డబ్బు ఖర్చా? వాడు పేదవాడైతే చావు మను. ఈ పిల్లవాడికి యీ వ్యాధి వచ్చింది. ఆ వ్యాధి యితరులకు రాకుండా కట్టుదిట్టంచేసుకోవద్దూ? అది అంటువ్యాధి. అది ఇతరులకంటకుండా కట్టుదిట్టంచేసుకోటం న్యాయమేగా. అదీ రాజుగారుచేసినవని. ఈ పులుల ప్రశయం అడవిలేని ఊళ్ల మీదకుకూడా వ్యాపించకుండా సరిహద్దుల్లో పైనికులను పెట్టారు. మరి లోపలివాళ్లమూ? బాగుందే. విషంలో పురుగు విషంలోనే బ్రతుకుతుంది. ఎంతవిషమైనా అన్నీ విషంలోనే బ్రతకగలవురుగు లుంటవా? అందుచేత ఆ అడవి వదలి పెట్టి నేరాబాడొళ్లలోనికి పారిపోయివచ్చారు. కొందరు ఆ పులులతోనే పోట్లాడుతూ క్రిందామీదాపడుతూఉన్నారు. మరికొందరు రాలేక చస్తే చస్తామని అక్కడే ఉన్నారు. రాలేక అంటే రావటానికి ఎంతఖర్చా? ఎంతకష్టం?

౯

అమోఘదపుత్రులను ఒకశాస్త్రం ఉంది. ఇట్లా లోకంలో
 ఉండే లోకోత్పలను, నానుడులను శాస్త్రాలంటారేమిటో
 శాస్త్రాలలో ఉండేమాటలు ఎంత నిజమో ఈమాటలు అంత
 నిజమని నిర్ధారము కాబోలు. అట్టే మాస్తే శాస్త్రాలకన్న • ఇవే
 నిజమేమో! అంటే ఇవి యెక్కువ నిజమనికాదు. పరభాషా
 సామ్రదాయ మత విప్య సామ్రాజాలు ప్రబలితే శాస్త్రాల
 మీద అభిమానం గౌరవంపోవచ్చు. ఈ లోకోత్పలమీద గౌర
 వం పోదు. ఈ లోకోత్పలమీద గౌరవం ఆ భాషకు ప్రాధాన్యం
 పోతే పోతుంది. ఆహా! ఏభాష అయినా అంత పూర్తిగా నశి
 స్తుందా! అంటారు. అయ్యో ఎందుకు నశించదూ! ఆ భాష
 చనివితే అన్నదకాలు లేవనుకోండి; ఆ భాష ఎవరు చదువు
 తారు? పెద్దపెద్దద్యోగాలు కావలసినవాళ్ళూ, మంత్రపదపులూ
 అన్నీ కానలసినవాళ్ళు చదవరు. దానిదుంప తెగిరిలే. శాసన
 సభలలో సభ్యులుగా ఉండేవాళ్ళయినా చదువవచ్చుగా అని అం
 టారా? చదువవచ్చుననుకోండి; వాళ్ళు అదీ చదవక్కరలేదు.
 వాళ్ళకి చదువెందుకు? పలుకుబడి కావాలి. కనుక ఒకదేశంలో
 ప్రధానంగా కావలసినవి చెందు. ఒకటి ఏభాషలో రాజకీయ
 వ్యవహారాలు సాగుతుంటయ్యో ఆ భాష రానటం ఒకటి.
 దేశంలో పలుకుబడిఉండటం ఒకటి. మాతృభాష ఉందను
 కోండి. రాజకీయవ్యవహారాలు ఆ భాషలో సరుగవు. ఆభాష.

యెవడికి కావా? ఆధామల్లో బాగా వ్రాయటమేమిటో? బాగా మాట్లాడటమేమిటో? అందులో పలుకుబళ్ళూ, లోకోత్తములు, చనుత్కారములై నశబ్దాలూ, అందములై స అర్థవాయిలూ, అన్నన్నీ నేర్వటం ఎవరికి కావా? నేర్చినవాడికి స గిట్టుబాటుందీ 'ధనమూల రుదం జగత్!' 'సర్వే జనాః కాంచన మాశ్రయంతి' కారయ్యా వాళ్లనుమాత్రం ఏమంటారు? నీవు కడుపుకట్టుకొని దమ్మిడిలకని నా భాష చదువూ అంటామా? 'ఆయురన్నం ప్రయచ్ఛతే' అంటారు. ఆయుర్దాయం ఉంటే అన్నం అదే మౌర్యుడు అని కొందరు చెబుతారని నీనికి. అది నిజంకాదు. ఇందులో కర్త ఆయువు కాదు; అన్నం. అన్నము ఆయువునిస్తుంది అని అర్థం. అన్నం తినకపోతే ఎట్లా బ్రతుకుతాడు? అందుచేత పరభాష చదవాలి. దానినే పోషించాలి. కానీయండి, వాళ్ల చేతుల్లో ఉండదాయె. పైగా వాళ్లే మయినా 'మాతృభాష' అంటే అభిమానం లేనివాళ్లా? చాలా అభిమానంకలవాళ్లాయెను. మనభాషకు ఆ శక్తి లేదు. మాతృభాషకు ఈ పరిస్థితి ఎల్లాంటిదంటే 'పులిమీదపుట్ర' వంటిది. అంటే ఏమీ లేదని అర్థం. ఇంకా బాగా విప్పిచెప్పితే అది ఒక శూన్యవాదమని అర్థం. ఏమీలేదుగదా? వాదించడం ఎల్లా? అంటారు. వాదించటానికే ఉండటం ఎందుకు? ఉంటే వాదించటం ఎందుకు? అదీ 'పులిమీదపుట్ర' అంటే.

ఇంతా ఎందుకు వ్రాశామంటే? మన దానవాయ పాలెం; దీనినిబట్టి ఆ ఉడవిఅంతా ఈ పులులు తిరగటం; ఈ

మహాభాధ అంతా ఉండగా ఈ పులులు ఉండగా దీనిమీద ఒక పుట బయలుదేరింది. అంటే ఈస్టెల్లో ఉండే మనుష్యులే కొందరు—వాళ్లు పులులసత్వంగాదు. ప్రజలసత్వం గాదు. రాచరికంవారిసత్వం గాదు. వాళ్లొకళ్లు బయలుదేరారు. వాళ్లు పులులతో పోరుకు. పోరుకు అని పులులూ వాళ్లూ కలిసివస్తారా? పులులంటే వాళ్లకీ భయమే. కాని పులులు వచ్చి దాడిచేసి పోతవి. పులులపెంటనే ఇద్దరు వస్తారు. ఒకటి నక్కలు, రెండు చిట్లు. నక్కలు వచ్చి చెదరిపోయినమీమాంసశ్రముక్కలకోసం దేవులాడుతవి. చిట్లు వచ్చి చెల్లాచెదలైన నగలూ, నాణెములూ మొదలైనవాటికోసం దేవులాడుతారు.

వీళ్లతో కొందరు పులులనలె గడ్డిచగలుగుదురు. పులి ఎన్నిరకాలుగా ధ్వనిస్తుందో అన్నిరకాలుగా ధ్వనిచేస్తారు. చంపినవేట యెదురిగా ఉంటుంది. పులి యెదురుకుండా కూర్చుంటుంది. గడ్డుగాని, తిల్పమృగాలుగాని ఆ వేటమీదకు రాబోతవి. అప్పుడు పులి ఒక గుట్టుపెడుతుంది, ఇది ఒకటి.

పులి దూరంగా వేటను చూస్తుంది. ఆ వేటమీదకు మహాభాదోయేసమయంలో దాని నెవరైనా అటకాయస్తారని అది అనుకుంటుంది. అప్పుడు “గాండ్” పెడుతుంది. ఇది ఒకటి.

పులి వేటని కొడుతుంది. వేటమీదికి దూకుతూనే ఆ జంతువుమొక్కమెడనరాలు విగించిపట్టుకొని ఆ పట్టుకొనటం

లోనే నెత్తురు పీలుస్తుంది. అప్పుడు జోక బుస్సుకొడుతుంది. ఇది ఒకటి.

ఇట్లాగా పులి అనేకరకాలైన ధ్వనులు చేస్తుందికాదూ! ఈ పుట్రగాళ్లకి ఇవ్వన్నీ తెలుసు. అందుచేత పులిలేనిచోట పులిని మొలిపిస్తారు. పులిరానిచోట పులిని కలిపిస్తారు. ధ్వనులకు బెదరి జనం పారిపోతే చెయ్యాలనివని చేస్తారు.

పురాణాలకథలు నమ్మగూనీ, సరిగ్గా అట్లా అడుగుల్లా నడుస్తున్నది. పూర్వబక్తాను పడు ఉన్నాడనుకోండి. ఏకచక్ర పురంవాళ్లు ఏంచేశారు? ఓరి! మహారాక్షసుడా! మా ఊరంతా ఒక్కసారి నిర్దామధామంచేస్తే నీకేంలాభం? ఇంటింటికీ వంతులుపెట్టుకొని నీకు ప్రతిరోజూ ఒక్కదున్నపోతు, ఒకమనిషి ఎస్సెట్రా పంపిస్తా మన్నారు. ఆ అడవిలోఉన్న ఊళ్లలో కొందిరు పులులతోను పుట్రలతోను ఇల్లాంటి రాయబారాలు చేసుకొన్నారు. ప్రతినెలా ఆ పూళ్లపాళ్లు ఆ నియమం చెల్లిస్తుంటారు. వాళ్లకి అంత ఎద్దడిలేకుండాఉంది. అదేమిటి ఇంతా చెప్పి అంద ఎద్దడిలేదంటావేమిటి? అంటారా! నిజానికి అసలు ఎద్దడి పోలేదు. అవతలవా శ్లేవత్వం? పులులు పుట్రలూనాయె. నెలసరిరాబడి నెలసరిరాబడే. మద్య ఏదైనా అవసరంపడు తుంది. ఎప్పుడు అవసరంఉితే అప్పుడు వస్తారు. ఆ అడవి అంతా వారికి “అసివారుగానేగుసట్టిబయలు” కదా! వాళ్లని కాదనేవా శ్లేవకు? •

అసలుకంటే నడ్డ బహుశ్చయ్య ఒక్కో క. చోట పుకే
కంటే పుట బహుశ్చయ్య. ఈ పుట క్రమంగా చియ్యబట్టింది.
“చండున్నమ్మ ఒక పేరారి, అడుగుతన్నమ్మ అన్నీ
హరితే” అన్నట్లు తప్పిడి పొలందున్నకొనేవాడికి, ఏదో
నామాన్యమైనా కోగం చేసుకొనేవాడికి, వాళ్ళకి చెయ్యాడను
కాని, దోచుకుతిన్న భువుల కేమున్నదీ? నెసకరి ఉప్పేనవచ్చి
ఆ సముద్రతర దేనమంతా కొబ్బకోపోతే ఆదెబ్బలో చాలా
కుంబులనారు భువంతులై నారట.

పులులు రైళ్ళమీద పడతవి, ఊళ్ళమీద పడతవి. నానా
భీభత్సంచేసి వెళ్ళిపోతవి. ఆసమయంలో పుట వెళ్ళి నగలు
దోచుకువస్తుంది. నానాలు ఎత్తుకువస్తుంది. జనహరీ, పాత్ర
సామగ్రి ఒక తేమిటి? యగ్నేచ్చంగా ఆసమయంలో చేతికలందిన
దల్లా తీసుకువస్తుంది. అందనిదేముంటుంది? చెయ్యటూ ఉం
డాని కాని. పుటచేసులు బారెడుబారెడుచేతులు. దానికి ఆశ
ఎంతపొడుగో, చేతులు అంతపొడుగు.

అసలు పులులదేముందీ? పుటకళ్ళే ఎక్కువైంది. ఆ
పుట ఏంచేసింది? అంటే? రత్నాలు, నగలు, ధనమూ ప్రోగు
చేసింద. అవతల రాజు ఇవతల తానూ అన్నట్లుగా బయలు
దేరింది. ఆ అడవిలో మూడు అగ్రకారాలుగా ఉన్నవి. రాజు
గారి అధికారం ఒకటి. పిరికేమీ చలామణీలేదు. ఆ రాజుగారి
మైన్యాలు అడవిఅంచులలో ఉంటువట అని ప్రతీతి. నిజంగా

ఉన్నవేమో? ప్రయోజనంలేకుండాఉన్నవి; ఉంటేనే? ఉండకపోతేనే? వ్యాధితోబాధపడేసాడికి ఈ వ్యాధి ఇతరత్రా వ్యాపించకుండా కట్టుదిట్టాలుచేశారు, అన్నవార్తవల్ల వాడి కేమిసంతృప్తి? అన్నింటికన్న పెద్దఅధికారం ఇది. ప్రస్తుతం నూత్రం అది 'అస్తి నాస్తి విచికిత్సా హేతువు' గా ఉంది.

రెండవఅధికారం అసలు నిజమైనఅధికారం. అమలులో ఉన్న అధికారం పులులది. పులులదని విస్పష్టంగానే ఉన్నది. మూడవఅధికారం పుట్రది. ఒకవిధంగా చూస్తే పులులకంటే పుట్రదే ఎక్కువఅధికారంగా ఉంది. పుట్ర పులులనుచూచి భయపడుతూనేఉంది. పిల్లలుచెప్పకొనేకథలో ఉండే పులికి పుట్ర అంటే భయంకాని, మన నిజమైనపులులకు పుట్రఅంటే అంత భయం ఉన్నట్లు కనిపించటంలేదు. ఈ పుట్రకి ఒక ఆశ ఉన్నది. రాజుగారు ఈ పులులన్నీ తన ప్రజలను ఇట్లా బాధిస్తూఉంటే ఎన్నోళ్ళు ఊరకుంటాడు? పాపం ఎప్పుడో పండుతుంది. అత డెప్పడో ఈ పులుల్ని వధించటానికివస్తాడు. పులులు రాజును చంపేస్తవి. రాజు పులుల్ని చంపివేస్తాడు. అప్పుడు అడవిరాజ్యం అంతా తమదే అవుతుందని. వెనకటి ఒకాయన వ్రాశాడులెండి. రెండుత్రాచుపాములట, దీనితోక అదీ, దానితోక ఇది పుచ్చుకొని మ్రింగటంమొదలు పెట్టినవట. దీనిని అధి మ్రింగివేసింది. దానిని ఇది మ్రింగి వేసింది. ఇంక ఏపాము మ్రింగలేదు. చూస్తే రెండుపాములు లేవు. ఎట్లాఉంటవి. ఇది దానికడుపులో ఉండే. అది దీని కడు

పుల్లూ ఉండే. బుచ్చుట లేవుగా. అల్లా ఉంది. పుట్ట ఆలోచన ఎట్లా ఉంటుంది? పుట్టనని ఇష్టమే బాగానే ఉంది. రాజుకైనా కబ్బుకి కొడుకుఉంది కాని, బానిసని మంచి బాగుంది. ఇష్టమే రాజునని అదేమో! అన్నట్లుగా ఉంది. పులిమీదపుట్ట అంటే నుది.

౧౦

తుపాకగుళ్లు తగిలీలే పులులు తప్పకుండా చస్తవి. ఆ తుపాకులు ఎవరిదగ్గర ఉన్నవి? రాజుసైనికులదగ్గర ఉన్నవి. ఆ రాజుసైనికులు తుపాకులు ఎందుకు బోరుచెయ్యరు? రాజుజ్ఞ ఎందుకులేదు? ఇక్కడ ఉన్నది చమత్కారం. చీమా! చీమా! ఎందుకు కట్టాను? అన్న కథలే ఉంది. రాజుగారికి ఎట్లా తెలుస్తుంది? రాజుగారు తన అంతఃపురంలో ఉంటాడు. వెనుకటికి శౌద్ధోదనికి మృతుణ్ణి, జరాపీడితుణ్ణి చూపించవద్దన్నారట, వాళ్లను చూచినంతమాత్రంతో ఆయనకి వైరాగ్యోదయం కలుగుతుండని. అరే! రోజూ మనం ఎంతమంది వ్యాధిగ్రస్తులను చూస్తున్నాంకదూ. బజారువెంట వెళ్తుంటే ఎదురుగా ఎన్ని బాజాలు వస్తున్నవి? మనం సంసారాలువదలిపెట్టి వెళ్లిపోయిమామా? ఆ బుద్ధుడు అంత దయావంతుడు గనుక ఆయన అల్లా అన్యతాడని భయపడ్డారు. ఆ బుద్ధు డెట్లాంటివాడో రాజుగా రల్లాంటివాడు. రాజుగారికికూడ మృతులు, రోగిస్తులుగా కనిపించగూడదు. వెంటనే వైరాగ్యోదయమై రాజ్య

పరత్యాగంచేస్తాడని కాదు. ఇది ఆయన రాజభోగంలో ఒక భాగం. ఆయనకు బాగా తెలుసు, లోకంలో ఉన్న జీవులు కోటి విధాల బాధపడుతుంటారని. కాని వాటిని గురించి ఆయన ఆలోచించడు. ఎందుకాలోచించడంలే? అసలు ఆయన దేనిని గురించి ఆలోచిస్తాడు గనుక దీనిని గురించి ఆలోచించడానికి. మరి ఆలోచనలేకుండా రాజ్యం ఎల్లా చేస్తాడు? ఈ రాజ్యసంబంధమైన ఆలోచనలు అంతా క్రింది ఉద్యోగులు చేయాలి. ఈ క్రింది ఉద్యోగులంతా ఆలోచనచేసి “ఈ పులులమీద తుపాకీ గుండ్లు వదలాలి” అని తీర్మానంచేసే ఆ తీర్మానం రాజుగారికి అందిస్తే ఆయన సైనికులకు “తుపాకీ గుండ్లు వదలండి” అని ఆజ్ఞాపిస్తాడు. అటువంటి ఆజ్ఞే రావాలిగాని సైనికులు పులులని కనకన నూరుకోతాగరా? ఎందుకు సైనికుల కంఠ కోపం? అంటారేమో! వాళ్ల చుట్టాలల్లో ఎంతమందిని ఈ పులులు చిత్రనధచేసినవి? ఆ కోపమంతా వాళ్ల డొక్కల్లో అడుగుతునే ఉంది. ఎప్పుడో ఒకప్పుడు రాజుగారి ఆజ్ఞ రానే వస్తుంది. ఆలస్యం అవుతోందిగాని. అప్పుడే చూడండి యేనూతుందో! ఈ పులులన్నింటినీ “మార్ణ పేషం” గా నూరుతారో చూడండి.

మరి రాజుగారి ఆజ్ఞ రాదాయె. ఆజ్ఞ రావటానికి మరీ రాజుగారి ఆలోచన పూర్తికాలేదాయె. పూర్తికావటం అంటే క్రింది ఉద్యోగుల సోపానపంక్తి ఉండిగా. ఇది మెట్టుమెట్టూ అనుకుంటుంటా యెక్కాలి. ఈ మెట్టు పరమపదసోపానపటం అంటే పెదాక పోయిగా సాముకరచిందంటే మొదటిగడిలోకి

వస్తుంది. పూర్వకపులు బ్రహ్మదేవునిగురించి 'మాకు ఆ అపకారం చేయవద్దు. ఈ అపకారం చేయవద్దు. మా ముఖాన ఇట్లా వ్రాయవద్దు. ఇట్లా వ్రాయవద్దు' అని అడిగినసందర్భాలు ఉన్నవి. "అరసికలయందు మా కవిత్వాన్ని నివేదించడం మా తలకాయమీద వ్రాయకు దేవుడా!" అని మొదలైనవి. కాని, నా అరీవిన్నపాలు ఉద్యోగులచేతుల్లో పడవెక్కుకు దేవుడా! అన్నట్లు ఎక్కడాలేదు. పది పదకొండుగురు ఉద్యోగులున్నారే క్రిందనుంచి పైదాకా. మన చరిత్రకారుడు మొదలు రాజుగారివరకు ఒకఉద్యోగి అంటే ఆ ఉద్యోగితోనే జేలలేదు. వాడికచేరిలో వాడిఅదృష్టంకొద్దీ గుమస్తా అంటారు. కొందరికి పాతికమంది. ఈసంఖ్య వెయ్యిదాకా పెరగవచ్చు. ఇవన్నీ ఉపగ్రహాలు. ఈ అన్నింటికీ భూతత్వప్తి జరగాలి; ధనశాంతి జరగాలి. దానవాయపాలెం "మాయంటివెనక ఇంగువచెట్టు ఉంది; ఎంతకోసినా గుప్పెడుకాదు" అన్నట్టు ఉంది. అడోరు ఈ గ్రహాలతో ఉపగ్రహాలతో ఆసీమాంతం ఎక్కడ వెళ్తుంది? కాదయ్యా పూర్వ మెప్పువో కథమొదలుపెట్టినప్పుడు దానవాయపాలెం ఒక్కటే గాని, ఇప్పుడు నాలుగువందలచదరపుమైళ్లలో ఉన్న ఉత్తరీ ఉన్న ఏకదా? అవన్నీ కలవవచ్చుకదా? అన్నీకలసి ఏవో వసూలుచేసి బలిహరణం వెయ్యవచ్చుకదా? అంటారు-మహాకవి కాసుల పురుషోత్తం అన్నాడు: "ఓయి భగవంతుడా నెన పుణ్యకృత్యములకు వేరుపెట్టితివికాక అందర కైకమత్య మిడి

నావె? వేరుగతిలేక నిన్ను స్వేచ్ఛింపవలసె” అని. ఇదీ సృష్టిలక్షణం. “ఎవరికివారే యమునాతీరే.” అందరూ కలిసిఉండేనేర్పు ఉంటే రాజెందుకు, రాజ్యాలెందుకు? ప్రతివాడూ ధర్మంగానే ప్రవర్తిస్తే స్మృతులెందుకు, రాజశాసనాలెందుకు?

అందుకని ఈ వ్యవహారం ఎక్కడఉన్నావే గొంగళి అంటే, పడవేసినచోట ఉన్నానంటోంది.

ఈ కాగితం ఎప్పటికప్పుడు క్రిందనుండి బయలుదేరుతుంది. ఒక్కొక్కప్పుడు పురిటిలోనే సందుకొడుతుంది. మరి బయలుదేరి బాలారిష్టాలుకొట్టిపోతుంది. మళ్ళీ బయలుదేరి చాలాదూరం వచ్చి మృత్యువువాతపడుతుంది. అంతేకాని, ఆరాజుగారిదగ్గరకు వెళ్లటం అనే మోక్షం ఎప్పుడూ కలగలేదు.

ఇది యిట్లాఉండగా దినిసిగురించి దేశంలోనూ ప్రపంచంలోను చాలా గందరగోళం బయలుదేరింది. దేశంలో ఎట్లా బయలుదేరిందంటే? ఈ పులులను చంపితీరాలి, చంపితీరాలి అని కొందరు ఉపన్యాసాలు, తీర్మానాలు; ఊరేగింపులూ; ఈ కథలంతా రాజుగారికి తెలిసింది. అది నీజంగా తెలియటంక్రింద రాజుగారు లెక్కకట్టరు. అసలుకాలువ వెంటనే రావాలి. అనగా అధికారులద్వారా; అదే తెలియటంక్రింద లెక్కకట్టతారు.

ఎల్లాగైతేనేమి? ఒకపని జరిగింది. ఏమంటే అడవిలో ఇప్పుడు ఏదై అరవై పులులున్నాయని చెప్పవచ్చు. సంఖ్య ఇద

మళ్ళీమరి తెలియటంలేదు. మేను పులులు కాని, ఎలుగుబంటు కానినని గొప్ప. సనంకులూ, చీరతప్పలులు అన్నీ పులుల కంటే పెక్కు. ఈరీతిగా అడవిఅంతా సులిమయం అయిపోయింది. ఈ పులులకు మనుష్యులు ఫలహారం. పేళ్లు అన్న మాత్రాచా? కాఫీహోటల్లో ఎన్నినూద్లు తింటేమాత్రం విస్తరి ముందరికూర్చుని అన్నంతెన్నడు అవుతుంది? అడవిలో లేళ్ళూ, కుప్పలూ, కుందేళ్ళూ, ఇళ్ళులూ, కలుజలూ, మనుబళ్ళూ మొదలైన సర్వజంతువులూ ఇదివరకే అయిపోయినవి. ఈళ్ళలో మనుష్యులూ కట్టుదిట్టంమీద ఉన్నారు. ఇంక పులులు చెదురుగా ఎవళ్ళయినా దొరకాలి, లేకపోతే రైళ్ళమీద పడాలి. రైళ్ళన్నాళ్ళు పోవీస్తవి! అందుచేత రాజుగారనుకున్నారుగదా! బయటనుండి అడవిలోకి, ఇతరచోట్లనుండి అడవిలోకి అవి తినే పదార్థాలేమీ పోకుండాచూస్తే వాటిని “మేమాషకుంఢో” అవుతుందని. అవి వంగివస్తవనుకున్నాడు. అని చుట్టుపట్లనుండి పులుల కాహారాదులు లోపలికి పోకూడదని కట్టుదిట్టాలుచేశాడు. కట్టుదిట్టాలు చెయ్యటం ఏమిటి? “అబ్బాయి ఇల్లా జరుగకుండాచూడండి” అని చెప్పటం. ఎవరితో? క్రింది ఉద్యోగస్తులతో. వీళ్ళెవళ్ళూ ఏ అరీ పెట్టినా వాటికి పేళ్లు పెన్నెమ్మవుతున్నాయి. వీళ్ళలో అంత చురుకైన పులులతో సుబంధంలేకపోయినా పుట్టలో ఉంది. పుట్టగాళ్ళకి పిచ్చులో అందరికీ మరీకు.

అడవిలో గడ్డికోసుకోటానికి వెళ్లి నట్టు వెళ్లుతారు. గుజముమీద గొడ్డలివలెఉంది. గొడ్డలికి ఉత్తరీయం చుట్టాడు ఎందుకబ్బా? శౌనులే బాట్లకు చొక్కాలు తొడగటంలేదూ? అంటే తెన్నిసుబాట్లు బాడ్డెంటనుబాట్లున్నా. కత్తికి వరలేదూ? ఎనళ్ల ఆయుధాలకు వాళ్లు చొక్కాలు తొడుగుకుంటారు మనకేం? అది నిజంగా గొడ్డలికాదు. అది మేక కాలో మన్నపోతు కాలో! ఎందుకయ్యా తీసుకొనివెళ్లుతున్నాడు? కత్తికి ఆహారంకోసం. అరె గొడ్డలికి ఎక్కడైనా గుడ్డ చుట్టారా? అని విచారించరేం అధికారులు? రైళ్ల మీదుగా ఎన్ని వెళ్లుతున్నవి? ప్రతిరైలుదగ్గరా ప్రతివాణ్ణీ నెదకిపంపించవచ్చుగా. అదికాదు అందులోఉన్న రహస్యం. అల్లా నెదికేందుకు కొంద రుద్యోగులు ఏర్పాటుఉన్నారు. వాళ్లుతప్ప తక్కినవాళ్లు నెదకకూడదు. వాళ్లు కొద్దిమంది ప్రతిచోట ప్రతిసారి ఎక్కడ నెదుకుతారు? కనుక పోనీ.

కాదయ్యా ఎవడినన్నా పట్టుకుంటారు. శాడిమిద కేసుపెడతారు. జామీనుమీద విడుదలచేస్తారు. కేసు ఆరు నెలలు. ఈలోపుగా ఏ చెరువుకి నీరెక్కుతుందో! కట్ట తెగుతుంది. వీడిమిద కేసే సాఫీసీదాగా పోతుంది. స్మృతికాలం అంటే మనపూర్వరాజులు ధర్మశాస్త్రానిప్రకారం వాజ్యం చేసేకాలం. ఆరోజుల్లో శిక్షలు మహా కఠినంగా ఉండేవట. దొంగతనంచేస్తే చ్చేబిసి తెగగొట్టేవాళ్లట. ఇంక వాడు దొంగతనంచేయడు సరికదా, భయపడి ఎవ్వడూ చెయ్యడు.

కలనమైన నందనీతి భూమున్న కలిగి ఉంది. మనిషికి భయం ఉండాలి. అందుకే మనవాళ్లు “వాడి భయం భక్తి పోదం టారు.

సత్పురుషుడు వాడలంతటవాడే ధర్మంగా ఉంటాడు. సత్పురుషులను రాజు భయంచేత ధర్మమార్గంలో నడిపించాలి. నెనుకట్టికి శివాజీమహారాజు రాజ్యంచేసేటప్పుడు పూనానగరంలో దొంగతనం అంటూ ఉండేదికాదట. లేదని ఒక బుడతకిచువాడితో చెపితే వాడు సమ్మతం ఒక వందవర హాలసంచి పూనాలో నడిబజారులో వదలిపెట్టి పోయినాడట. తరువాత ఆరునెలలకు వచ్చి శూన్య జనం అందరూ దారికి అడ్డంగాఉందని ఆ వరహాలసంచిని ఒక గోడప్రక్కగా త్రోశారట. అదీ నిజమైన రాజభయం అంటే. ధర్మాన్ని పాలించటం అంటే పులులకు మాంసం తీసుకొనివెళ్లేవాణ్ణి ఒక్కణ్ణి ఉరి తియ్యండి. మల్లీ మర్నూర్; తక్కినవాళ్లకి హడలేనాయెను. అబ్బో ఈ రాజ్యంలో ఉరిఅంటే ఎంత కథ? అవతలవాణ్ణి చంపెనూ - వీణ్ణి చంపటానికి సంవత్సరాలూ కోర్టులూ. చివరకు టుస్సుమంటుంది. నండనీతి మహానాజుకు తేలింది. ధర్మం చిలనలు పలువులు తేలుతోంది.

౧౧

ఆవిధంగా సర్వయత్నాలూ నిష్ఫలమైనవి. పులుల కథ యథేచ్ఛంగా సాగుతున్నది. సైన్యాలు రావటంగాని, రాజుగారు వేటగాండ్రను పంపించడంగాని జరగటమనేది కనుపించలేదు. ఎన్నివిధాలచూచినా యీ బాధ తప్పేట్లుగా లేదు. పులులు రైళ్ల మీదబడి తింటూనేయున్నవి. కొందరు నుర్మార్గులు వాటికి దోహదంగా ప్రవర్తించుచున్నారు. పైగా వాటికి మనుష్యుల్ని చంపాలనిసంత యవసగమూలేదు. గొట్టెలనూ మేకలనూ పశువులనూ తీసుకవెళ్లి వాటికి చాలా మంది బలిహారం ఇస్తూనేఉన్నారు. ఈ సందర్భంలో మరియొక చమత్కారం జరిగింది. కొన్ని ముఠాల మనుష్యులు సశిరస్కుంగా ఉండేటటువంటి పులిచర్మాలని సంపాదించి సంజవేళ లందు నడిరాత్రిలందు వానిని కప్పకొని ఊళ్లమీద దాడి చెయ్యడం మొదలెట్టారు. వెలుగులకు బరికెలు గ్రుచ్చి రాత్రి లందు పులులు దూకిరాలేవుగదా అని చేసికొన్న భద్రం ఈ విధంగా చెడిపోయింది. ఈ పులులు అసలు దూకనేదూకవు. నడిచేవస్తవి. వెలుగుల త్రాళ్ళు ఊడదీసి వస్తవి. సాదులలో నుండి దూకివస్తవి. ఈ పులులకు కాళ్లేకాదు చేతులుకాదా ఉన్నవిగదా

మొదటిగోజుబట్టి ఈ పులులనుచూచి గ్రామాలలో
ఉండే ప్రజలు భయపడ్డారు.

ఈ పులులు మనుష్యులను వేసికొనిపోవు. కష్టలతో పోడిచి నగుపుతవి. ఇట్లాగో నన్ను ధనాన్ని దోచుకొనిపోతవి. ప్రాప్తమై చూస్తే శవాలుంటవి. కత్తిపోట్లుంటవి. పులిగాటు లేదు. పు జా దెబ్బగుర్తు లేదు.

ఈ కిత్తన వ్యాఘ్రముల గాడి ఒక విచిత్రంగా పరిణమించినది. కష్టలతో పోడి పేదవాళ్ల కంటా మన మీ పులులతో చేక జే బాగుంటుందా సించింది. కిత్తమందికీ పులిచర్మా లెక్కడ దొరుకుతవి. అందుచేత పులిచర్మాలైనా కప్పకోటానికి లేసి పులులవలె నిల్చి తయారై నారు.

అసలుపులులకు నీళ్లకూ స్నేహ మేర్పడ్డది. అసలు పులులు నీళ్ల జోలికి రావటం లేదు. నీళ్లు పులులజోలికి పోరు. కాని అప్పుడప్పుడు పులులకు నీళ్లకు సంఘర్షణ జరగటం లేక పోలేదు. ఒక టేయెరకోసో ఆ నిజమైన పులులు ఈ ఉత్త పులులు సమావేశమైతే కొంచెం యుద్ధం జరగటం, అసలు పులులు పారిపోవటం. పిందుచేతనంలే ఈ ఉత్తమ పులుల వగ్గర పెన్ద పెన్ద తుపాకులుగూడా యున్నవి. వాటికి తుపాకులు పయోగించడం బాగా చేతకాను.

పీల్లను చూచి అసలుపులులుగూడ తుపాకుల్ని సంపాదించివది కాని, వాటిని ఉపయోగించటం చేతకాలేదు.

పులులు మొదటిరోజులలో అడవిమృగాలతో ఉన్నవి గాని తరువాత తరువాత వాటికి మనుష్యుల టెలివి షేలులుగూడ కొంత వచ్చినవి.

ఈ తుపాకులు వాడటం వనచేతకానటం లేదు. పట్టిన వాడడం నేర్చుకుందామని పుట్టింది. ఎవరు నేర్పుతారని పుట్టింది. అసలు తుపాకీ సృష్టించి దేవరు? అందుచేత వాడినే పెరిపించేరు. నేర్పరా! అన్నారు. నాడు వాళ్లవాళ్లని మఠాం దరిసి తెచ్చాడు. ఈ పులులు వాళ్ల నేమీ చేయగూడదని ఒక నియమం. కాని ఇవి పులులయ్యే. ఆ నేర్చేవాళ్లనీ నదరిపెట్ట లేదు. అందుచేత పట్టిన సంగా నేర్పలేదు. అసలు ఆ అడివి జతువులకు నేర్పుకునే శక్తినే లేదు. ఎవడైనా కనిపిస్తే వాడిని తిదామని మీదకు దూకడమేకప్పు నుపాకినో కాలు ద్దామనే ఊహయే పుట్టదు. పైకా తుపాకీ మ్రోగితే వాటికి భయం. అందుచేత నేర్పటానికి వచ్చినవాళ్లకి యధేచ్ఛంగా ఈ పులులడబ్బు దక్కటమే కాని ప్థాయివా లేకపోయింది. “బ్రతకేక బడిసంతు లంటారు.” అట్లాగే శత్రువులను నిగ్రహించడాలో ఆయుధశక్తిలేక శరీరశక్తి లేకపోతే గాంధీగారి సత్యాగ్రహశక్తి ఒకటి వుందని అనుకోవచ్చు. ఏ కొంచెమైనా శరీరశక్తి యుండవచ్చు. ఆయుధశక్తిగూడ ఉండవచ్చు. సత్యాగ్రహశక్తి అసలుండదు. కాని ఆయుధశక్తి లేదని తెలుస్తుంది. సత్యాగ్రహశక్తి ఉందని అనిపిస్తుంది. ఆత్మ మనోవిషయాలకు శరీర విషయాలకు అంత భేదం ఉంటుంది. భగవంతుడు ఈ మానవసృష్టిని ప్రతీరించటానికి యేర్పాది చేసిన ప్రథమ ద్రవ్యం మనస్సు. ఒకే సింగీతపాటకు డుంటాడు. వాడు నోరు తెరిస్తే అక్కడ కూర్చోట్లానికి పలులేదు. అదేదో చాస్త్ర

అంటే “అదానికి నేనూ సంగీతానికి మా అప్పగారు” అని ఆ అప్పగారి కోవలోనివాడు; తాను సంగీతసభలు చేస్తానంటాడు. చాళ్లనీ పిళ్లనీ ఆగ్రయిస్తాడు. సన్మానాలు చేయించుకుంటాడు. అట్టే మాట్లాడితే గండపెండేరం వేయించుకుంటాడు. “సంగీత కుంకుమ” సంగీత నారన” మొదలైన బిగుదులు కూడా ఇప్పించుకుంటాడు; కడివి స్ట్రాకునే దెల్లా?

ఈరీతిగా మానసికమైన విషయాల్లో ఇదమిథ్యమని స్పష్టమైతేదు.

సత్యాగ్రహమంటే గాంధీగారిలాంటివాడు కావాలి. మరే నిజంగా చూస్తే గాంధీగారికంటే గొప్పవాడు కావాలి మానసికంగా. గాంధీగారిని పోలీసులు కట్టలతో కొట్టరు. వీధిలో పడవేసి లాగరు. చెరసాలలో నానాబాధలూ పెట్టరు. ఊరికే బంధించి పీనుకొనిపోయి ఒక దివ్యసాధములో ఉంచుతారు. రాజ్యావభోగాలు జరుపుతుంటారు. గాంధీగారంటే గాంధీగారే కాదు. శాశ్వతంగా పెద్దస్థితిలో ఉన్నవాళ్లందరూనూ. వాళ్లు నిరశనవ్రతం చేస్తారనుకోండి. పెద్ద వైద్యులు వారిదగ్గర ఉండి గంటగంటకూ నాడిస్పందనము, హృదయస్పందనము చూస్తూ మృతీస్థి మొదలయినవి యిస్తూ జాగ్రత్తగా రక్షిస్తుంటారు. నెనకటికి జుట్టిచక్రవర్తిగార్ని ఒక జబ్బు వచ్చింది. ప్రపంచకములో నున్న అత్యుత్తమ వైద్యులంతా ఆయనకు వైద్యం చేసినారు. కొండమీది కోతి కావలెనంటే దిగివచ్చింది. అది

చాల దుఃఖటమైన వ్యాధి. వ్యాధి నెమ్మదించినతర్వాత ఖర్చు ఎంత అయినదయ్యాఅంటే! కొన్ని లక్షల పోస్టన్నాను.

ఓయి బాబోయ్ నీకూ నాకూ ఆ జబ్బువస్తే ఎట్లా? వహనంచేసేందుకు కట్టెలకు డబ్బు లేదే! ఇన్ని పోస్టు వైద్యానికే!

అన్నింటిలో ఇదే భేదం. ఆ ఉత్తమోత్తములు సత్యాగ్రహం చేయటం వేరు, నీచూ నేనూ చేయటం వేరు. ఆ ఉత్తమోత్తములు నిరశనవ్రతం పూనటం వేరు. నీచూ నేనూ పూనటం వేరూ. ఇది తాకికవిషయాల్లో కనిపించే భేదం. ఈ భేదమే యెంత ఉన్నదో చూడండి. ఇంక ఆంతవిషయంలో భేదం మనం ఊహించనేలేదు. అక్కడ వెలకట్టడం పైన చెప్పిన సంగీతవిషయంలో వెలకట్టడంలోవలె ఉంటుంది. ఆ మానసికవిషయాలను సమగ్రంగా తెలిసికొనటమే కష్టం, తెలిసి ఇదమిత్యమని నిరూపించటం మరి కష్టం. మరి సత్యాగ్రహ సిద్ధాంతం చూస్తే మానసికంగా అతడు యోగీకావాలి. నిర్లిప్తుడు కావాలి. ఎదుటివానిమీద ఏమీ కోపంగాని, ఈర్ష్యగాని ఉండరాదు. స్వాభిమానం అంతకంటే ముందుండకూడదు. శరీరమందు మమకారము పనికిరాదు. శరీరమునకు ఘాతము జరుగుతుంది. బాధపడకూడదు. ఏడవకూడదు. అమృత్యో! అనరాదు. పిరికిగుండె పనికిరాదు. శారీరకంగా ఇటువంటి స్థితి ఉండాలంటే ఘూర్కాలు ఇటువంటివాళ్లని చెబుతారు. ఒక ఘూర్కాపై నిశునకు ఫిరంగిదెబ్బ తగిలి

అంతఃకర్మములు నడుచుచున్నవి. అంతఃకర్మములు నడుచుచున్నవి. అంతఃకర్మములు నడుచుచున్నవి.

ఏమనుకొని మూడిలోనుంచుట. అతడు కుడి కేతిలో నిగల్గెను. ప్రాగుచుండెను. మరెచుక పైకును నచ్చి యేగెదని యడిగితే "ఏటా లేదు. ఏదో కొంచెం దెబ్బతగింది." అన్నాడు. సోరన్నప్రేమ సత్త్వగ్రహం బలాంతివాడై యుండాలి. ఇది ఆ సత్త్వగ్రహం విషయం. ప్రభావమెవరి మాంసకం. కామ ప్రదాభిమానములు లేకుండా ఉండటానో ఒక కామం అత్యంతమైనది అది జగత్తునకదా సత్త్వగ్రహం చేయటం! ఈ కేంద్రం ఒకదాని కొకటి అంత సంబంధం లేకుండా ఉంటే ఈ సత్త్వగ్రహం ఎక్కడ ఉండును? అన్న ప్రశ్న. ఆ దేశంలో నున్న సర్వప్రజలు కర్మయోగులు కావలెనన్నమాట. కర్మయోగులం లే భోకవృత్తము లోకక్షేమం కోరి, నిష్కాములై ఉంచుచేనారు. ఇందులో భోకక్షేమమున్న ఒక మాయ. అది అంటే అర్థం ఇది మాయానశులైన జనులు కోట్లకొలది ఉంటారు. వాళ్లు సకాములే; నిష్కాములుకారు. భార్యబిడ్డలుంటారు. వాళ్లు మూఢులై ధర్మం చేయరు. వాళ్లు కుదాహరణప్రాయంగా ఉండేమట ఈ కర్మయోగి ప్రవృత్తిమార్గంలో ఉన్నట్లు కనిపించాలి అర్థం. వీనిపట్టి యేమి తెలింది? కర్మయోగులు చాల కొద్దిసంఖ్య.

మంచి సత్త్వగ్రహం మొదలెట్టాం. ఇందులో నిజమయిన సత్త్వగ్రహం యెవడూ లేడు. అందరూ బాధ సహించలేని వాళ్లే. అందరూ కాములే. అందరూ క్రోధులే. అందుచేత

సత్యాగ్రహసిద్ధాంతం చెప్పిన మహాపురుషుడి అర్థం వ్యర్థమై
అది సత్యాగ్రహమన్నమాట పోయి వేలంపెట్టి పోయింది.

దానవాయపాలెంలోని కొందరు పెద్దలు సత్యాగ్రహ
మందు సమ్మతము-డి గాదు; చేతనయీ కాదు. పులులబాధన
ఇది యేమైనా మార్గమేమో అని.

౧౨

చివరికి దానవాయపాలెంవారు సత్యాగ్రహం చేయ
టానికే నిశ్చయించారు. కొందరు చేయాలని. కొంద రక్కర
లేదని, అసలు ప్రధానమైనవారుగాక తక్కినవా ల్లేంతమందో
వున్నారు. వారి వాదనలు చర్చలు అతీతమైపోయినవి. పనిచేసే
వాళ్లా పెట్టేవాళ్లా? నీళ్లకు వాదనలు ఎందుకురా? అంటే! ఏ
పనీ చేయనివాడికి వాదనగాక మరేమిటి? అని వాళ్ళే అం
టారు. వాళ్లే వాదించుకొని వాదించుకొని చివరికి అసలు మన
కీ వాద మెందుకురా? మన ఆర్యేవాళ్లమ్మా? తీర్చేవాళ్లమా?
అంటూ డొకడు. మరొక డంటాడు అదేమిటోయి! “పనిచేసే
వాడే వాదించాలా! పనిచేసేవా డనలు వాదించనేలేడు.” అని.
మరియొకడు మనము ఊరికే వాదిస్తామంటారుగాని, మనము
వాదించగావాదించగా నిష్క్రష్టార్థం తేలుతుంది. దానినిబట్టి
కార్యకారులు తమపని చేసుకుంటారు. చివరికి మనని వట్టి
మిథ్యాచర్చవాదులృంటారు, అని అంటారు. అనేకమంది అనేక
కుంటారనుకోండి. వాదించేవాళ్ళు వాదించటం మానేస్తారా?

ఈ మానవనల్ల ఫలితం ఉన్నదనుకుందాం. సర్వవాదననల్లా
 ఉండాలి? కొందరు కుతక్యాలు చేస్తారు. కొంద రడ్డెదిడ్డెలు
 మాట్లాడుతారు. కొందరు విశుడవాదనలు చేస్తారు. ఇదంతా
 కానలసిందేనా మరి! మరి ఆ ప్రాల్లో ఒక డున్నాను. వా డవి
 తప్ప చెయ్యనే చెయ్యడు. వాడంటే ౨౫౫కి భయం. వాడిని
 కొదనాలేరు. కొందరు వాడిని తన్నుటానికీకూడా ప్రయత్నిం
 చారు. కాని ఆ ఊళ్లో ఒక ముసలాయన ఉన్నాడు. చాలా
 మంచివాడు. ఆయనంటే ఆ ఊళ్లో అందరికీ శౌరవం. ఆయన
 ఈ విశుడవాదిని సమర్థిస్తూంటాడు. సమర్థించడమంటే అతడు
 చెప్పిన వాదనల సంగీతరించడంకాదు, “సరే అత డా వాదన
 చేశాడు. మీరు దానికి సమాధానం చెప్పండి” అంటాడు.
 కొన్ని వాదనలకు సమాధానాలు ఉండవు. ఎట్లా ఉండకుండా
 యుంటవి? అని కొందరు.

ఈ మోస్తరుగా ఊరంతా ఒక గగ్గోలు. అసలు విష
 యం చెప్పలేరు. ఊరంటే ఒక్క దానవాయపాలెంగా దిప్పుడు.
 ఆ ఫిర్యా అంతా అని యిప్పుడు. పూర్వం పురులబాధ హో
 హరి మొగలు దానవాయపాలెమునకున్నది. తరువాత నాలు
 గైదూర్కు వ్యాపించింది. ఇప్పుడీ కథ కొన్ని వందల ఊళ్లమీద
 కలసియున్నది. గీసికి “దానవాయపాలెపు టుద్యమ”మని పేరు
 వచ్చింది. కొందరు ‘పులుల ఉద్యమ’ మంటారు. ఈ ఉద్యమం
 పులులది గాదు. ఈపేరు తప్పు అని చర్చావాదుల ఆక్షేపణ.
 పులులగురించి ఉద్యమం లేకపోవే ‘పులులను సుహృదించటానికి

గాని వాటిబాధను నివారించేటందుకుగాని చేసే ఉద్యమం అని కొందరు భాషానేత్రుల సమాధానం. కొంచెం సుస్కృతం గతికినవాడు 'శాకపార్థివవత్సమాసః' అన్నాడు.

ఏతావతాతే వాదేమిటంటే? ఇప్పుడు దానవాయపాలెం అంటే పులుల ఫిర్యాలుంతా అన్నమాట. లేకపోతే దాన వాయపాలెంలో మన చరిత్రపరిశోధకుడు తప్ప మరెవళ్ళూ విద్యాగంధం ఉన్నవాళ్ళు లేరు. ఇంగ్లీషుచదువులు ముదిరితేనే గాని వాదనలు బలవపు. అంత వాదనలకు ఒక్కదానవాయ పాలెమునకు త్రాణ ఎక్కడిది?

వాదనలమాట తర్వాత చూద్దాం. అసలుసత్యాగ్రహ మంటే యేలా జరుగుతోంది? దాని పథక మేమిటి? అనేది విచారిస్తే అస లీ ఊహ ఎవరికిప్పటింది? అనే విషయం నిర్ధారణకి వస్తోంది.

గంగి నీడని ఆ ఫిర్యాలో ఒకడున్నాడు. వాడిని చిన్న ప్పడు ఆగమ్మకాకి అనుకునేవాళ్ళు. మొట్టమొదటెప్పుడో గాంధీగారు తెనుగుదేశానికి వచ్చినప్పుడు ఈయన ఆయనవెంట వెళ్ళాడు. ఆయనవెంట వెళ్ళానంటాడు; నిజానికి వెళ్ళలేదు. వెళ్ళాడు. ఆయనవెంట వెళ్ళలేదు. అంటే రై లెక్కిపెళ్ళిన తర్వాత సంవత్సరానికి కాలేనడకని వార్ధా వెళ్ళాడు. ఆ భాష తెలియదే! దారి తెలియదే! హిరిలో కాలవలుగట్టాగదా! పెద్దపెద్ద చదులయ్యెను. అడవులయ్యెను. సీగి నీ కడుపుడకా

ఎల్లా వెళ్ళావురా? అంటే? గంగినీ డంటాడు. “తాతా, ఇంకా బోల్డో అచ్చగ్య మేనుంది! పూర్వం రైళ్ళు లేనప్పుడు మన పూర్వంలాంటా కాళీ, గయా వెళ్ళిపచ్చేవాళ్ళు కాదూ” అని అంటాడు. అంటే ఊరుకోన్నారూ? చర్చావాదులు? అబ్బో! బోల్డో రైళ్ళు లేవు గనుక కాళీ మొదలు రామేశ్వరంవరకు పద్దెనిమిదింటి. అటూ ఇటూ చెల్లుండేవి. మధ్యమధ్య పెద్దపెద్ద బావులుండేవి. సత్రా లుండేవి. నీ వనుకున్నంత కష్టం కూడా ప్రమాణ మన్నాను. ఇప్పుడు దారులన్నీ కట్టకట్టేవి. ఆ సావులన్నీ పూడ్చారు అని అంటే అందుకనే రైళ్ళు వేశా రన్నాడు. ఈ క్షణల్లా సమాధానాలూ చిత్ర చిత్రంగా ఉంటవి. ఎవళ్ళు గాబరాపడకూడదు.

౧౩

ఆ ఫిర్యాలో ఒక డున్నాడు. అతడు ప్రతి దానికి ఒక పద్యం చదువుతాడు. “ఇవాళ గేదె యీనిందిరా” అను. అయ్యో పెద్దలు అదే చెప్పారు. “కరయుగములు చరణంబులు! నురములూ! తస్థలంబు నున్నతభుజముల్! సరి ధరణి మోపి మొక్కిన! బరువడి సాష్లాంగ మండ్రు సరమమునీంద్రుల్!” అన్నారూ మునీశ్వరులు. గేదె తప్పకుండా యీనవలసిందే నంటాడు.

మరి ఆ వ్యవహారం అల్లా పైసలైంది. ఇవ్వాలే మా మేనమామగారు మా యింటికి వచ్చాడు. తమ రా కుర్చీమీద కూర్చోండి. నీవేమాటన్నా సరే వాడొక పద్యం చదువుతాడు.

కనుక ప్రశ్నలకూ సమాధానాలకు సంబంధం ఉండాలని నాకు కనబడదు.

ఇంతకూ గంగిని పూర్వ వేళ్ళ వచ్చాడన్న నిషయంతో మాత్రం సందేహంలేదు. మరి లేకపోతే ఖద్దరు అంగవస్త్రం ఎందుకు కట్టుకుంటాడు - చొక్కా - యెందుకు తొడుక్కోడు? గాంధీజీపే యెందుకు పెట్టుకుంటాడు? లేకపోతే చేతికదురు దారం ఎందుకు తీస్తాడు? కనుక వాళ్ళ వేళ్ళ వచ్చాడన్నది మాత్రం నిశ్చయం. ఇనంతా ఇట్లా చెప్పితే అతనిని ఆక్షేపించి పట్టుంటుంది - ఆక్షేపణే? ఆ ఊళ్ళో అతనిని కొందరు చర్చావాదులు అనేమాటలే భివి-ఇల్లా పరోక్షంగానే కాదు-ప్రత్యక్షంగానూ అంటారు-అతని మొగం యెదులే అంటారు - గంగి నీడు నవ్వేసి ఊరకుంటాడు - ఆయన సాధువు కాదనటం ఎల్లాగా? నిజంగా సాధువే-అంటే, సాధువు మాత్రమే. ఈ చర్చావాదుల్లో ఉన్న తెలివి సగమైనా అతనికంటే ఆ సాధుత్వం బాగా భాసించేది. ఖద్దరు వడకటానికత్తుప్ప మబ్బెందుకూ పనికిరాడు-అతడు వివాహంకూడా చేసుకోలేదు, నిత్య బ్రహ్మచారి-అన్నం తినడు - అన్న మంటే బియ్యంతో వండింది అని అర్థం-ఎందుకురా ప్రతిదానికీ యిట్లా అర్థంచెప్పతాడా అంటావేమో? ఆ ఫిర్కాలో అన్నీ తగాదాలే. ఏది తినబడితే అది అన్నం - ఏదో ఒకటి తినటం చేదా? అది అన్నమే. అన్నం తినటంలేదని ఎల్లా అంటావు? అని అంటాడు వాడు-వాడంటే నీకుండవాడి. శాత్రు అంటాడు కదా? చెప్పు, సమాధానం చెప్పు-

అంటాడు - సమాధానం ఉంది అని ఎవరికీ తెలియ దిక్క-డ-
వాదనానిపుణులేగాని గట్టిగా తెలిసినవాళ్ళేవరూ లేరు.

సరే గంగినీడు ఇల్లాంటి ఉత్తముడు. ఈలాంటి సత్యా-
గ్రహబుద్ధి ఆయనకు పుట్టింది. పుట్టటం ఎంతేనా సబబుకదా?
పుట్టదగినదోట పుట్టింది.

సత్యాగ్రహమంటే? జట్లు జట్లుగా వెళ్ళాలి. మొట్ట
మొదట పదిమంది వెళ్ళటం - ఆ పులులముందు కూర్చో-
టం - ఆది వాళ్ళను తినటం - ఇట్లా రోజూ పదిమంది వెళ్ళ-
టం. ఛీ, ఎన్నాళ్ళు వీళ్ళని తీంటాం? అని ఆ పులులకు విసుగు
రావాలి - లేకపోతే వాటికి జ్ఞానోదయం రావాలి
“అయ్యయ్యో! రోజూ ఇట్లా మనుష్యులను తింటున్నాము,
మరి మనకు ఉత్తరలోకాలుంటవా? పుట్టగతులుంటవా?”
అని - కాకపోతే మనమిట్లా తింటూంటే ఇగ్గండులో వాళ్ళే
మనుకుంటారు? అమెరికాలోవాళ్ళేమనుకుంటారు? ఆఫ్రికాలో
వాళ్ళేమనుకుంటారు? అని గాగరకప్రపంచకాభిప్రాయానికి
భయపడాలి.

అవి పులులాయెను. వాటికి ఊహ, పాడా? తెలివి
తేటలా? మంచా, చెడ్డా? ఇది సత్తూ ఇది అసత్తూ అని తెలు-
స్తుందా? ఆ సత్తు సత్తుగోనుండి పుట్టిందా? మాయకూడా,
అనాదిదే కదా! ఇల్లాంటి ఊహ లా పులులకు పుట్టుతవా? అసలు
గంగినీడికే పుట్టలేదు - పులులను సన్మాన్యంలోకి త్రిప్పటం

ఎల్లాగయ్యా? సత్యాగ్రహంవల్ల పులుల క్రూరత్వం పోతుందా? అంటే పూర్వం ఋషుల ఆశ్రమాల్లో వారి తపోబలంచేత క్రూరసత్వములు వాటి క్రూరత్వం మానినవని మన పుస్తకాలలో ఉన్నదా? లేదా? అని అడిగాడు.

శంగినీడు సత్యాగ్రహాన్ని ప్రారంభించాడు.

అంటే సత్యాగ్రహాన్ని చెయ్యటానికి ప్రయత్నాలు మొదలుపెట్టాడని అర్థం. ఈ ప్రయత్నాలేట్లా ఉంటవి అంటే? మొట్టమొదట ఫలానావారు సత్యాగ్రహం చెయ్యబోతున్నారని పత్రికలలో ప్రకటించడం, తరువాత పత్రికల ప్రతినిధులు వచ్చి ఆయన్ని ఇశ్నలుపేశారు. ఆయన యే తాత్పర్యంతో ఈ ఉద్యమం చేస్తున్నాడు, ఇవన్నీ పత్రికలతో ప్రకటింపబడుతవి. తర్వాత ఆయన ఒక్కడే సత్యాగ్రహం చేస్తాడో జట్టు జట్టుగా బయలుదేరుతారో, మొదటి జట్టు ఏనాడు బయలుదేరుతుందో ఈ విషయాలన్నీ ప్రకటింపబడుతవి.

ఇవన్నీ పత్రికలలో పడినతర్వాత తెలుగుదేశపు పత్రికలన్నీ పెద్దపెద్ద శీర్షికలిచ్చి ఈ వ్యవహారానికి చాలా ప్రాముఖ్యము తెచ్చినవి. అందులో ఒక పత్రిక సంపాదకీయమే వ్రాసింది. ఆ సంపాదకీయంలో కొన్ని వాక్యా లివి: “దాన వాయపాలెంవ్యవహారం తొండముదిరి ఊసర వెల్లి అయింది. రాచరికంవారు దీన్ని పట్టించుకోవడంలేదు. దినదినము పులులు చేసే ఘోరకృత్యాలు, పులులవేషగాండ్లు చేసే

ఘోరాలు మితిమీరిపోవుచున్నవి. దీనికి ఆలనాపాలనా
 లేకుండా ఉన్నది. చివరకు అన్నింటికీమల్లనే ఈ ప్రశ్న కుకూడా
 గాంధీగారి సత్యాగ్రహమే శరణంకావలసివచ్చింది. గంగినీడు
 గారు సుప్రసిద్ధులు, వారు గాంధీగారి శిష్యులు, అహింసా
 వ్రతులు, శాంతిస్వభావులు. ఈ ఉద్యమం జయప్రదమగు
 గాక! ఘోరమిహ్వాలనము జరుగుగాక, వ్యాఘ్రవేషభారు
 లకు శిక్ష జరుగుగాక" ఇలాంటి ఇలాంటి వాక్యాలు వ్రాయ
 వచ్చేవి. జనమంతా సంబోధించారు. ఈ సత్యాగ్రహ మహా
 త్యాగానికి లోకం తల్లడిల్లిపోతుందని, స్వగంలో అగ్నిజ్వాలలు
 లేగుతవని, దేవతలు హాహాకారాలు పొంది బ్రహ్మలోకాకిని
 పోయి ఎట్లాగు ప్రార్థిస్తారు. వాళ్లందరూకలసి శతవిధాల పాల
 సముద్రంమీదకు పోతారు. పాలసముద్రంమీద రంగనాథుడు
 పడుకుని ఉంటాడు. ఆయన శేషశాయి, పాముమీద నిద్రిస్తూం
 టాడు. లక్ష్మీదేవి ఆయన పాదసంవాహనం చేస్తూటుంది,
 ఆయననాభిలోనుండి ఒక తామరకాడ వాలుగా నాలుగైదు
 గజాలమేర ఆకాశంలోకి గొడుగుకామవలె వస్తుంది. ఆ దివర
 గొడుగు పురిటుంది. దానిలో బ్రహ్మదేవుడు కూర్చుని
 ఉంటాడు. ఆయనముఖాలు నాలుగూ ఒకవేపునకే తిరిగి
 ఉన్నవా? నాలుగూ నాలుగువైపులకూ తిరిగిఉన్నవా? ఈ
 విచారణ తేలలేదు. అన్నీ ఒకవైపుననే ఉన్న ననుకుంటాను.
 అది ఒక్క భారతదేశంవైపునకే. ఆయన ముఖాలు నాలుగు
 వైపులకూ వుంటే అన్ని దేశాలలోను వాదాలుండేవిగా.

అందుచేత ఆ ముఖాలు గాలుగు ఒకనైపుకే ఉన్నవనుకోవాలి. పైగా ఆయనముఖాలలో ముక్కులూ కళ్ళూ చెర్రలూ అలుక్కుపోయినట్లున్నవి. చూచేవాళ్ళకు చత్వారమా? ఆయనకే చత్వారమా? లేకపోతే ఆయన చీనానా. జోడపానువా. జో.

అయినా ఆయననుగురించి వర్గన అప్పుడే యెందుకు? ఇంకా గంగినీడుగారి తపోగ్ని రేఖ బయల్పడేదలేదుగదా!

గంగినీడుగారు దానవాయవాలెం ఫిర్కా అంతా తిరిగారు. రెండు నెలలుతిరిగితే ఇరవై మంది ప్రోగై నారు. స్త్రీ డగ్ల, స్త్రీ డరీ చేసికొంటున్నారు. మేష్టగు మేష్టరీ చేసికొంటున్నారు. డాక్టర్లు డాక్టరీ చేసికొంటున్నారు. గవర్న మెంటు ఉద్యోగాల వాళ్లు అడుగుతీస్తే రాజ్యం సాగబం కష్టంగా. అందుచేత వాళ్లు మూలవిరాట్టులు. కదలరు కదిలితే ప్రపంచకంఅంతా గగ్గోలు పెట్టుతుంది. ఇది చిన్న చిన్న గుమ్మాస్తాల మూట.

అసలు పెద్దవాళ్ళున్నారే, తాసీల్దాగ్లు, డి. కలెక్టర్లు. కలెక్టర్లు, పోలీసుడిపార్టుమెంటు వీళ్ళెవళ్ళూ ఈ సత్యాగ్రహాలు సహాయనిరాకరణోద్యమాలూ శాంతిసమరాలూ వీటి జోలికి రారు! వస్తే భూచక్రవర్తిభ్రమణ ఆగిపోతుంది. పూర్వం రాముడు ఏకశత్రువ్రతంచేశాడని ఓరి బాబోయి అదేమి ప్రతిపా ఏక రామాయణమే పెరిగిపోయె; మరి ఈ ఉద్యోగస్తులందరూ ఏకోద్యోగవ్రతంచేసే తీవ్రత విచారిస్తే

ఒక్కొక్కరిని గురించి ఒక్కొక్క రామాయణం వ్రాయవచ్చు. వ్రాసే వాల్మీకిలు లేరు? లేకపోవటం మేమి? ఎరు. గానీ నాళ్ళందరూ ప్రణయకవిత్వాలు వ్రాసికొంటూఉంటారు. మరికొందరు వసిష్ఠులూ విశ్వामిత్రులూ ఉన్నారు. యోగముశిష్టాలు అధ్యాత్మిక రామాయణాలు బయలుదేరుతూనేఉన్నవి. కాని ఆ గ్రంథాలు ఏకోన్యోగవ్రతులనుగురించి కాదు. వీళ్ళందరికీ న్యతిరేకంగా వ్రాయబడుతున్నవి. ఆ యోగగ్రంథాలు ఆధ్యాత్మిక గ్రంథాలూ పులులవేషాలు వేసికొని దానవాయవాలెంకిరొక్కని గిక్కిలు కొట్టించే వాళ్ళ సద్ధాంతాలనిగురించి ఉంటూంటవి.

సరే వీనరిదారిననాళ్ళుంటే సత్యాగ్రహం జట్టులోకి ఎవరు వచ్చారు? అని ప్రశ్న వస్తుంది.

శాంతిసమరం, సత్యాగ్రహం, సహాయనిరాకరణం ఇవన్నీ ఔద్ధయధాలు. ఈ యుద్ధాలకు కావలసిన సేనా సేనాయకులు అందరూ దేశంలో ఎప్పుడు ఉంటూనేఉంటారు. యుద్ధం లేనప్పుడు విడుదలమీద ఉంటారు. వాళ్ళకు యుద్ధం ఉన్నప్పుడూ జీతా లుండవు లేనప్పుడూ జీతా లుండవు. వట్టి యుద్ధం వాళ్ళమీ చేస్తారని అడుగుతారు ఊళ్ళవెంట తిరుగుతారు. వాళ్ళ కేమీ ఆస్తిపాస్తులు లేవా అంటారు. ఉంటే సత్యాగ్రహంజోలికి ఎర్రదుకు వస్తారు? మరి యెట్లా విడుదలమీద? ఆ సంగతి దే వాని కేసుక.

గడపలో పనుపు పూసి కోరణం కట్టా రనడంకోటే
 బాన కురవటంకోటే కప్పలల్లే బ్రాహ్మణులు ఎలా బయలు
 దేరతారో అట్లాగే సత్యాగ్రహం అనటంకోటే వాళ్లంతట
 వాళ్లే నస్తారు. స్వేచ్ఛ సంఖ్య చాలా తక్కువగా ఉంటుంది.
 వాళ్లందరూ దేశభక్తులు. ఏదో జయంతి ఉత్సవం వస్తూంది.
 ఒక న్యాయాధిపతి ఉండేగింపు జరుగుతుంది. ఆ ఉండేగింపు అంతా
 స్వేచ్ఛ చేస్తారు. ఏ పెద్ద క్యాపరెన్సు జరిగినా పెండాలు పుచ్చు
 కొని పిరుగుతారు. ఆ సభలు జరిగినన్నాళ్లీ వాళ్లు పడే శ్రమ
 భగవంతుడికి తెలియాలి. నాయకులు కైట్ల దిగి వస్తూంటారు.
 వాళ్లని తీసుకొని రావటం, వాళ్ల మకాములదగ్గర కాపలాల్లా
 వాళ్ల కన్నీ సదుపాయాలూ చూడాలి. వాళ్లకు నిద్రాహారా
 లుండవు. మరి ఏమిటి లాభం? అంటే సేవశీయతమనే మహా
 గుణం వారు నేర్చుకుంటున్నారు. సేవశీయతమనే గుణమే
 లేకపోతే యీ సృష్టి లేదు. మరి సేవశీయతని నీచంగా!
 అంటున్నా డెవరో పూర్వకాలపువాడు ఛాతుర్వర్ణ్యములో
 చివరివర్గం సేవకోసమేగా యోర్పాలు జీసింది. అది కాదోయి
 ఆ మాట తీసివేసి “వాలంటీ రని” పిలువు; మేము వప్పుకుం
 టాము. సరే నాయకులూ, ప్రదర్శకులూ, అనుయాయులూ,
 వాలంటీస్టూ ఇది ఛాతుర్వర్ణ్యం. ఇందులో మాకేమీ తగ్గాదా
 లేదు. చాలా బాగుంది.

గంగినీడు ఈ ధర్మమేమిదిని నాలుగు జట్లుగా ఏర్పాటు
 చేశాడు. పులులు నాలుగైదు కుటుంబాలుగా చీలి, నాలుగైదు

వోట్ల తమ సహజరక్షాండ్ జరుపుతున్నవి కదా, ఈ నాలుగైదు వోట్ల సత్యాగ్రహం జరిపేందుకు ఈ జిల్లా చాలపు; అందు చేత ఏమి చేయవలెను? అని చర్చలు సాగినవి. చివర కొక తీర్మానానికి వచ్చారు. ఈ డ్రైనువోట్ల సత్యాగ్రహం చేయ నక్కరలేదు. ప్రధాన మల్లనిబర్హణ న్యాయం ఉన్నదిగదా అంటే పరమంది వస్తావులు వస్తే అందులో గురువైనవాడిని ఓడిస్తే తక్కువవాళ్ళందరినీ ఓడించినట్లే. అట్లాగే అసలు ప్రధానంగా ఈ పులుల ఘోరాలు దానవాయపాలెం దగ్గర ప్రారంభించినవి గనుక అక్కడనే సత్యాగ్రహం ప్రారంభించటం.

దానికి ఒకరోజు నిర్ణయించారు. మొదటి జట్టు నలు గురు. ఈ నలుగురూ బయలుదేరారు. దానవాయపాలెంలో పుణ్యస్థ్రీలు వీరికి తిలకాలు పెట్టి హారతు లిచ్చారు. వాళ్ళ మెడలలో ఖద్దరునూలుహారాలు చేపులు మూసుకుపోయే విధంగా పేసుకొన్నవి.

పులులూ బయలుదేరారు. బాహాలు, భజంత్రీలు నేళాని, తప్పెట్లూ, ఉత్సవంగా బయలుదేరింది. ఆరోజున ఆ ఊళ్లో నాలుగువేల జనం సమరూడింది. అస లా ఊరి జనం ఏకాగ్రునందలమందికన్నా ఎక్కువ ఉండరు.

జనసమృద్ధం ఎక్కువైంది. • అల్లర్లు జరగకుండా రక్షకభటులూ వాళ్ళు వచ్చారు. ఈ జనం అంతా మర్నాడు

కొందరు ఆ మర్నాడు కొందరూ కాని వెళ్లరు. వీళ్లు వెళ్లిన తర్వాతకాని ఆదిరి బండారం బయటపడదు. ఒక వేదసంసార అయిన కొంప. పదిమంది బంధువులు వచ్చి రెండురోజులుండి సోతారనుకోండి. ఆ రెండురోజులూ పండగలై ఉంటుంది. బట్టేనూ, పరచాన్నూ, రెండు మూడు కూరలూ. మూడోరోజున వాళ్లు వెళ్లిపోయిన తర్వాత పదిహేనురోజులు ఆ యిల్లు చూడాలి! నిప్పచ్చరమై గింజుకొన్ని చస్తారు. ఒక సామాన్యపు పల్లెటూళ్లో ఒక పెద్దసభ జరిగితే అంతే. జ్వరం రెండురోజులు కాచి వెళ్లిపోయినట్లే ఆ నిస్సారం చెప్పాలా?

ఈ జనం అంతా టిడివిలో మైలుదూరందాకా ప్రథమ జిల్లను సాగనంసారు. వెయ్యిమంది ప్రజ వెనక్కి తిరిగి వచ్చారు.

ఆ నలుగురు “రఘుపతి రాఘవ రాజారాం, పతిత పావన సీతారాం” అని పాడుకుంటూ అడివిలోకి వెళ్లారు. పులులు ఫలానాచోట ఉంటవి అని చెప్పిన గుర్తులు చూచుకొంటూ వెళ్లారు. పులు లెక్కడా కనిపించలేదు. పులు లుండే నివాస స్థానం తెలిసింది. అక్కడ పులులు లేవు. ఒక లోయలో ఈ పులులెల్లు; ఆ లోయ మొగడల వీళ్లు పగలంతా కూర్చున్నారు. ప్రొద్దుగుంకిన తర్వాత యింటికి తిరిగివచ్చారు. ఏమయ్యా తిరిగివచ్చారంటే ఈ జనంయొక్క కేకలకు పులులు భయపడిపోయిన వన్నారు. ఇది ప్రథమ దిన సత్యాగ్రహం.

౧౪

చచ్చిన జట్టు ఆ రాత్రికి తిరిగి చెదరకుండా చేరారు. సూడటంకోసం దాదాపు అనుకున్నాను, ఇంకేముంది? సత్యాగ్రహం గెలిచింది. పులులు మనవాళ్లతోలికి రావేదు అని. తే తే భావనలకో వారి కెదురు వెళ్లాను. ఈ గోలలో వాళ్లు 'ఒరే పులులు మాకు కనిపించలేదురా, అవి వేటకి వెళ్ళినవి కాబోలు; మేము ఊరికే సగలల్లా గుహలద్వార కూర్చోని చక్కా వచ్చేశాం.' అని చెప్పనిస్తేగా. జనం ఎగబడి గాంధీకి పై అని, వినోభావాసు జై అని, ఆ ప్రాంతీయుడు చరిత్రకారుడు కాస్మికి జై అని ఒకటే నినాదాలు. మరి ఆ వాలంటీర్లను భుజాలమీద ఎక్కించుకొని వాళ్లు వద్దో బాబో అని యేడుస్తూంటే అరవటం, ఎగరటం, గంతులువేయటం, పరుగులుపెట్టటం. అది యొక పోతరాజు కొలువల్లే సాగించారు. ఇంక అరేనలేక వాళ్లకే తిలుపువచ్చింది. అప్పుడు జట్టువాళ్లు చెప్పిన మాటలు వినిపించినవి. కొందరు పులులే కనిపించలేదా? అని నీరసంగా మాట్లాడటం మొదలెట్టారు. అందులో మరీ తెలివిగలవాళ్లు అన్నారుగదా "అందులో విచారించవలసిన పనిలేదు. అసలు పులులు కనిపిస్తవా? సత్యాగ్రహం అనటంకోసం పారిపోయి ఉంటవి, వాటికి గుండెయూ చెరువా! అవి ఇవ్వా? గడ్డితిని ఉంటవి. ఇక వాటి ముఖానికి గడ్డే వ్రాసింది. సత్యాగ్రహాన్ని చలరేగుతున్నవి" అన్నారు. అందులో

కొందరు పురాణాలు విన్నవాళ్ళున్నారు. నాళ్ళన్నారు “ఇదేగో క్రొత్త విషయమా? పూర్వం ఋషులు తపస్సుచేస్తూన్న ఆశ్రమంలో పులులు లేళ్ళు వియ్యాలూ పొదేవట, పూ తాతయ్య చెప్పాడు. నీశివగద్రికలో కథలన్నీ అవేను. లేకపోతే కాకి లేడికి స్నేహ మేమిటి? చెస్సో? ఎలికకు లేడికి చుట్టరిక మేమిటి చెస్సో?” ఈ సర్దితిగా కొంద రన్నారు. ఎంత అన్నా ఇట్లా అన్నవాళ్ళు కొద్దిమంది. తక్కినవాళ్ళందరికీ నిస్పృహ ఎక్కువైంది. ఇంతకుముందు వాళ్ళ బుజాలమీద ఎక్కించుకొని గంతులువేసిన వాళ్ళలా “పోవోయి! తాటాపల చస్పళ్ళకు కుండేళ్ళు బెదురుతవా? వాళ్ళ ముఖాలు చూడటాలోనే అనుకొన్నాము. పీళ్ళు వట్టి దద్దమ్మలని” అన్నారు. అనుకుంటే మీ మంపతెగా, మరి భుజాలమీద ఎందు కెక్కిరిచుకొన్నారురా? అని అడిగే దిక్కు- లేకపోయింది.

ఆ గందరగోళమంతా అయిపోయిన తర్వాత జట్టు వాళ్ళు వాళ్ళ శిబిరానికి వెళ్లారు. అక్కడ కలో గంజో త్రాగి పడుకొని నిద్రపోయారు. మరునాడు ప్రొద్దున్నే మళ్ళీ బయల్దేరారు. వాళ్ళ బయల్దేరేటప్పుడు వాళ్ళవంకే చూచినవారులేరు. మరి మూడురోజు లిట్లాగే గడిచింది. నాగ్గోరోజున యేమైందంటే జట్టు నలుగురు వెళ్ళితే యింటి కిద్దరే వచ్చారు. తక్కిన వాళ్ళమైనారంటే ‘పులులు వేసుకపోయినవి’ అన్నారు. దాంతో జట్లో మళ్ళీ వాళ్ళనిస్తే కొంత సరదా వుట్టింది. ఆ మరునాడు జట్టు బయల్దేరలేదు. పులులు ఇరవైమంది జట్టులో యిద్దరు

నాస్తే స్మృతమనుగురీ ముగియారు. తినిరంగో పెద్ద గందర
నోభం సృష్టిగి. పైకి కాదనుకొండి—గోపం నోపలే జట్టులో
ఇద్దరు ముద్దుపం కలువట—ఇదేమిటోయి. అవియేమో మృగా
లాయె. అందులో సూర్యమృగాలాయె—వాటికి జ్ఞానం లేదాయె
అలోచనాశక్తి లేదాయె. అడవిపంతులకు అలోచన ఏదో
చూడరంగనలే నాభిదగ్గరనుండి స్ఫుర్తికొనినస్తుందా? అడవి
పంతులమూట అట్లా ఉండు. మూర్ఖుణ్ణి ఎలా సంహోష
చడతాము? అందుకనేకదా “వీరికి కంటేటి కొమ్ము సాధింప
వచ్చు, చేరి మూర్ఖుని మనసు రంపరాదు” అని భర్తృహరి
చెప్పాడు అన్నారు.

అందులో మరీ ఒక నిర్భయంతుడన్నాడు. వాడు వాడి
“శ్రీవిని పెనక్కి త్రొక్కి ఆవేశాన్ని పెంచుకొని వీళ్ళల్లో
వేరినవాడు—వా డన్నాడుగదా: అస లీ సత్యాగ్రహసిద్ధా
తంలోపల ఉన్న దోషం చెప్పతా వినండి. ఈ దోషం ఒక
సత్యాగ్రహ సిద్ధాంతంలోనే లేదు. ఆధునికమైన సర్వ నాగరి
కతులూ ఉన్నది. ఆధునిక నాగరికత పాశ్చాత్యదేశాలనుండి
దిగుమతియైన నస్తువు—ఒక్క సరమ రహస్యం ఉన్నది—దానిని
నదలిపెట్టి ఆధునిక నాగరికత—దాన్ని నిగ్రహిస్తే ప్రాచ్య నాగ
రికత—ఆధునిక ప్రపంచంలో ఉన్న ప్రతి వ్యక్తిని బాగుచేస్తే
అల్లాంటివాళ్ళందరూ కలిసిన యీ లోకం దానియంతటదే
బాగుపడుతుంది. కనుక విద్య వ్యక్తిని మానసులో పెట్టుకొని
చెప్పాలి. సమూహాన్ని మనసులో పెట్టుకొని చెప్పకూడదు.

శిల్లాంటివిద్యపెరచి “మందిమీద మాయలు పెట్టటం” అంటారు. అంటే ఎవళ్ల బట్టా ఎవళ్లకీ తెలియదు. ప్రతి స్వక్తి తన ధర్మ మేమిటో తన నీతి యేమిటో తెలిసికోవాలి. వాడు నీతిమంతుడో డోతాడా? కాదా? వాడు ధర్మబుద్ధి బోతాడా? కాదా? అన్న విషయం విచారించకుండా ఎం డెల్లా బ్రతుకుతాడు? వాడికి పెళ్ళి ఎలా బోతుంది! వా డెంత సంపాదిస్తాడు—అన్న ప్రశ్న లేమిటి? వాడు నీతిమంతుడు కాకపోతే, వాడు ధర్మబుద్ధి కాకపోతే వాడు బ్రతికినా ఒకటే చచ్చినా ఒకటే అని మన మంటున్నామా? రాజ్యాలుచేసేవాళ్ల ఉద్దేశ్యం ఇదేగా! హత్య చేశాడు, వాడిని ఉరితీశాడు. •పెన్స దొంగతనం చేశాడు. పదేండ్ల కఠినశిక్ష వేశాడు. దీని తాత్పర్య మేమిటి? నీతి లేని వాడు లోకంలో ఉండటానికి వీలులేదనేకదా ఉద్దేశ్యం ?

అరే! యీ దొంగతనం చేసినవాడు నెలకు రెండువేలు సంపాదిస్తున్నాడు అని ఊహిస్తున్నారా? కనుక ఈ రాజ్యం చేసే వాళ్ళ వివేకం చూడండి. వాడికి నీతి ధర్మా లుపడేయించను. వాడు నీతి ధర్మాలనుండి చెడితే శిక్షిస్తాడు. నీతి ధర్మాలు వాటియంత టవి పుట్టుకొనే వస్తవా? పుట్టుకొనేవస్తవందాము. మనం నాటని మొక్క- మొలుస్తోందికదా! అల్లాగే. కౌని ఆ మొక్కకు నీళ్లుపోసి యెరువు వేసి పెంచితేనేగాని పెద్దదికాదు. అందుచేత నీతిధర్మాలు నీవు వాడికి నేర్పాలి. మరొక డనవచ్చు, ఏమని అంటే? ‘నీళ్లు పోయ్యకుండా ఎరువు పెట్టకుండా అడివిగో

ఎన్నో చెట్లు పెరుగుతున్నవి. బిడ్డలు పెరుగుతున్నారు. నీ లెక్కనకు
 గము లోకము బాగానే ఉంది. అడవివలె ఉంది. ఈ చెట్లు
 వంటచెరుక్కో- పనికినున్నవి. తలుపుచెక్కలకు సనికినున్నవి. కోట
 వలె నీకు ఫలసాయం చెప్పు. లోకం కోటవలె సర్వ దోషాలు
 ఆ రహస్యాన్ని గ్రహించలేకపోవటంమూలాన్నే వచ్చినవి.
 ఆ రహస్యం భారత సభలో ఉన్న పూర్వ ఋషులకే తెలుసు-
 తమ సవాళ్లు, కెన్నళ్లకీ తెలియదు-వాడు పరమాధికారపు
 హిమిరమీద ఉన్నా సరే వాడు పూర్వ భారత ఋషుల
 యొక్క విజ్ఞానం తెలియనివాడైతే లక్షవిధాలుగా లోకాన్ని
 బాగుచేద్దామనుకొన్నా సరే కోటి విధాలుగా వానిచ్చునా
 ఆపదలు మూగుతూ ఉండిన సీల వేస్తే యంత్రం సరిగ్గా
 నడిచేదానికి ఒకచోట నూనె పోసి, మరొకచోట దుమ్ము
 పోడించి మరి బాకీ అంతకూ క్రొత్తరంగువేస్తే యేం లాభం?
 కొడుకు తండ్రిమాట వినలేదు-వాడి మనస్సులో తండ్రి దైవ
 తమువంటివాడు. ఈ శరీరము అతనిమూలంగా ఉన్నది. అతని
 మాట వినకపోతే ధర్మము భ్రంశమౌతుంది అనే విషయం
 నానికి నచ్చచెప్పవలెనా? నా మాట వింటే నీకు ఏబది
 రూపాయ లిస్తాను-నీకు బుష్కోటు కుట్టించిపెడతాను
 అసన్నా, నీవు నామాట వినకపోతే నీ కీ పూట అన్నం
 పెట్టను-నీ నీవు పెట్టికొట్టావాను అనిన్నూ చెప్పితే ఎక్కువ
 ఫలితం కనిపించదు-నాని మనస్సును, బాగుచెయ్యాలి-ఆ
 మనస్సునకు ధర్మబోధ చేయాలి.

ధర్మమంటే యేమిటంటే యేమి చేసే లోకం శాంతంగా ఉంటుందో అది. ఈమాట అంకరూ చెప్పేదే. 'నాల్గిలో దీపం పెట్టడంనంటింది. 'లోకము శాంతంగా ఉండాలి' అని అనసినా దెనక? ఈలోకాన్ని శాంతపరిచేందుకు ఎన్ని సిద్ధాంతాలున్నవి కాదూ? ఈ సిద్ధాంతాలన్నీ మొదట్లో పనిచేయటంలేదూ? ఆ సిద్ధాంతాలన్నీ టియందున్నవి. తత్వమెప్పుడు దోష మేమిటంటే అది ద్వివిధా ఉన్నది. దానికి రెండు పంగలున్నవి.

ఒకటి సామూహికంగా తీసికొని విచారించటం. రెండవది లోకాన్ని లోకాన్నిబట్టి విచారించుట. మొదటి దోషాన్ని తొలగించవలెనంటే: లోకాన్ని సామూహికంగా చూడకూడదు. లోకమంటే అనేకమంది వ్యక్తులసమూహం ఉండాలి. అడవినలె ఉండకూడదు. అందుచేత నీతి ధర్మాలు సాధించు. బ్రతకటానికి నీవు వడేంత శ్రమ పడనక్కరలేదు. ఆ రెండు పంగలలో నిది మొదటి పంగ

రెండవది యేమిటంటే: ఆ నీతి ధర్మా లెట్లా ఉండాలి? అని. ఈ లోకాన్నిబట్టి సాగించాలి అనుకోటం ఎల్లాంటి నంటే? జోగిజోగి రాచుకుంటే బూడిద రాలింది అన్నట్లుంది. కలుషభూయిష్టమైన యీ లోకానికి కలుషభూయిష్టమైన సూత్రాలే పట్టించినట్లు. పరలోకం ఒకటుందనుకో; పరలోకం అనటంతోనే సుఖాలు ముడుస్తావేమోయి? శాస్త్రజ్ఞానం

లేసి చాళ్ళన్నమాట. గణితశాస్త్రంలో ఒక్క నియతమైన వస్తువుయొక్క వెల కనుక్కోవలసివస్తే ఒక లేని అంకమును సంకల్పించుకొని దానిమీద గణితంచేసి ఆ యదార్థమైన దాన్ని తెలుసుకొంటారు. అందుచేత నీవు ఊహించగలగినది అయిన పరలోకం ఉందనుకో, అప్పుడీ లోకంయొక్క నిజమైన వెల నీవు కట్టగలవు. ఇది శాస్త్రీయమైన విషయమేగా! నీ యధునాతనమైన ప్రకృతిశాస్త్రం శాస్త్రం.

౧౫

అతడు మళ్ళీ ఇట్లా చెప్పటం మొదలుపెట్టాడు. ధర్మమంటే యేమిటి? అని నిర్ణయించాలంటే చెప్పాను కదా! పరలోకం ఉందనుకోవాలని - పరలోకం లేదనుకుంటే ఎన్ని యిబ్బందులున్నవో చెప్పటానికి వీలులేదు. పరలోకం లేదు. పూర్వజన్మలు లేవు. ఆ స్థితిలో లోకం ఎట్లా ఉంటుందో చూడండి. ఎల్లాఉంటుందో కాదు, ఎల్లాఉందో చూడండి. నీవు ఎన్ని విచిత్రపు సిద్ధాంతాలు పెట్టినా సర్వలోకంలో ఆధికసమానత్వంగాని తదితర విషయాలల్లో సమానత్వంగాని చేయమి చెయలేవు. తదితర విషయాలలో ఎప్పుడు చేయలేవు. చూడు! హిందూదేశంలో పుట్టినవాళ్ళు తినే అన్నంలో సామ్యం తీసుకువస్తావా? దక్షిణదేశంలో వరిఅన్నం తింటారు. ఉత్తరదేశంలో గోధుమరొట్టెలు తింటారు. ఉత్తరధ్రువం వర్గమున్న మనుష్యులేమి తింటారు? అడవిలో ఉండేవాళ్ళు

యేమి తింటారు? వాళ్ళున్నూ, కొన్ని జాతులున్నూ అటపీ
సర్వంతం ఏదైనా తింటారు. కోతుల్ని తినేవాళ్ళున్నారు.
పాముల్ని తినేవాళ్ళున్నారు. అహో! ఏమి చెప్పాలి? అన్నం
లోని సామ్యధర్మం? మరి నీ వంటావుగదా మేము కోరే
సామ్యం ఇదికాదయ్యో, తీరదాతురుడై యెవ్వడూ ఉండకూడ
దని తింటావు. వాదనకి అట్లా అంటావు కాని, నీ ననేది
యేమిటో చెప్పనా? నీవు నాగరకదేశాల్లోనుకుంటున్నావే
అవన్నీ నీచేతిక్రింద ఉండాలని. మనస్సులో నీ సామ్యం ఇది.
బయటకు నీవు చెప్పే సామ్యలక్షణం ఏమిటంటే అందరికీ
జీవితంలో ఉండే అవకాశాలు సమానంగా ఉండాలని. అసలు
నీకు సర్వజనులు సుఖపడాలని లేదు. ఉంటే ఆ సుఖంయొక్క
స్వరూపం యేమిటో అసలు నీకు తెలియదు. ఉంటే ఏక
'దేశంలోఉన్న పరిస్థితులను తీసికొని దానినిబట్టి ఆలోచించిన
వాడివే కాని సర్వమానవకోటిని గ్రహించినవాడవు కావు.

ఈ రీతిగా సర్వస్వామ్యం కావాలనేవాళ్లలో కొందరికి
ప్రధానం మిల్లు కూలీలు, కొందరికి రయితులు ఇల్లా వాళ్ళ
వాళ్ల యిష్టం కొద్దీ. అన్ని దేశాలలోను ఒక పేరకమైన పరి
స్థితి లేదు. పాశ్చాత్యదేశాలు ప్రధానంగా మిల్లుల దేశా
లయితే భారతదేశం ప్రధానంగా రైతుల దేశం. ప్రధా
నంగా మిల్లుపనివాళ్లు, రైతులు వున్నారని తక్కిన
వాళ్ళందరూ ఊడ్చిపెట్టుకొని ఉప్పునీళ్ళు చల్లుకోహారు.
ఇంకాళ్ళు నీవు చాలా భోగా లనుభవించావు.

గనా నీన్ను చంపిస్తున్నాను అని చంపేస్తే సామ్యం వచ్చిందా? కాదయ్యా నీ వనుకొన్న రాజ్యాంగం పెట్టు తానూ. ఆ రాజ్యాంగానికి ఒక నియంత ఉంటాడు. అన్ని నిషయానికి అల్పాధికారులు కావాలి. మిల్లులో పనిచేసేవాడి కేమీ కూలి యిస్తావో ఆ నియంతకుకూడ అదే కూలి యిస్తావా? వాళ్లు వాళ్లు చేసే పనినిబట్టి యిస్తానంటారు. అంటే నీ సామ్యం ఏమైంది? చేసే పనులలోనున్న యెగుడు నెగుడులను సరిపుచ్చలేవు గదా! వాడిశక్తిచేత వాడిని నియంతను కిమ్మను అంటారు. నియంతకావటానికి నలుగు రైదుగిరు సమానమైన శక్తిమంతులై ఉంటారు. ఈ నలు గురిలో ఒకడ్డికే ఎక్కువ ఓట్లు వస్తవి. ఆ ఎక్కువ ఓట్లు రావటమే వాడి అధికశక్తి అంటావా? అది ప్రచారంలో ఉన్న పొగసు. ప్రచారం చెయ్యటంగాడ ఒక సాగసే అండాం. ఈ ఎక్కువ ఓట్లు వచ్చినవాడికి ప్రచారం చెయ్య టంలో ఎక్కువ శక్తి ఉన్నది. నియంతయైనతర్వాత దేశాన్ని వక్కాగా పాలించటంలో తక్కినవాళ్ళకంటె తక్కువశక్తి ఉంది. ఎట్లా కుదురుస్తావు బాబూ ఈ కథ!

నీని కొక మార్గం ఉన్నది. మితిమీరకుండాఉన్న కిక్కిలో లోకాన్ని ఉన్నపాటుగా అంగీకరించాలి. సామాన్య మైన దోషాలకు వాణ్ణి ఉరితీయను. వాడు నరహత్య చేస్తే ఉరితీస్తారు. అంటే, ఒక దోషంలో కోప దవకరమేతే ఆ

పోషాన్ని నివారించాలి. (సామాన్యమైన పోషాలకు వాణ్ణి ఉరితీయరు, వాడు సరహత్య చేస్తే) భార్య యింట్లో కోపీ గుడ్డుదీపంగాను పగులగొట్టిందనికూడా బానికి విచాకు లిచ్చ గూడను. మరి నూ లోకంయొక్క స్వభావం ఏమిటంటే? ఇది సహితమై నిత్యంగా ఉండటమే. ఆ దోషములు తక్కువగా ఉన్నవరిస్థితి చూచుకొనడంగాని సర్వదోషరహితంగా ఎప్పుడూ చేయలేవు. ఈ లోకము పర్వదోషరహితమైతే, సర్వజ్ఞానసహితమైతే ఇది మానవలోకమే కాదు. స్వరలోకమూ గూడా కాదు. ఇది వైకుంఠలోకమో! సత్యలోకమో! కైలాసమో బొతుంది. ఆ లోకాల్లో మాత్రమే నిరోధాలు, స్పర్థలు, స్వాధ్యాయాలు లేకుండా ఉంటారని స్థిర పురాణాలు చెప్పుచున్నవి. ఈలోకంలో మాత్రము సర్వజ్ఞానులు ఎప్పుడూ పుట్టరు. అంటే అందరూ సర్వజ్ఞానులై పుట్టరన్నమాట. అందరూ కామక్రోధాది దూషితబుద్ధులై యే ఉంటారు. అందుచేత లోకాన్నంతా సరమసుఖమయం చేద్దాము అనే రాజ్యాంగపథకం గాని, సర్వజనులు జ్ఞానులనలె ప్రవర్తించాలని ఉద్యమంగాని ఎప్పుడూ సంపూర్ణంగా ఫలించదు. వాటి ఫలితం ఎప్పుడూ దృశ్యాదృశ్యంగా ఉంటుంది. సత్యాగ్రహం అల్లాంటిది.

ఈ సత్యాగ్రహంయొక్క ఫలితం మందిసత్యాగ్రహం జరిగితేనేగాని కలుగదు. మంది అనటంతోనే పంచకోలకషా

యం—ఒకడు ఎగతీస్తే ఒకడు దిగిపోతాడు. ఒకడు చెబ్బలుతిసి నా కక్కరలేదు బాబో! అని పారిపోతాడు. మరియొకడు ఫైదులోనుండి తుమాపణయిచ్చి లేచివస్తాడు. ఫైదులో ఉండేటస్వంతుడు మరియొకడు దొంగచాటుగా అదీయదీ తెప్పించుకొని ఇతరులకు లేని సదుపాయాలు కల్పించుకొంటూ ఉంటాడు. సత్యాగ్రహంచేసేవాళ్ళు ఇల్లాంటివాళ్ళా? పివడి నునస్సు కరగాలని. యీ సత్యాగ్రహంచేస్తున్నావో వా ఇల్లాంటివాడోకూడా విచారించాలి. ఇంగ్లీషువాళ్ళు రాజ్యం చేస్తూఉన్నప్పుడు సత్యాగ్రహంచేయటంలో కొంత న్యాయం ఉన్నది. ఎందుకంటే వాడు లోకాభిప్రాయమంటే వెరచే వాడు. ప్రజాభిప్రాయమంటే భయపడేవాడు. వాడు జ్ఞాన నంతుడై కాదు. వాడిది ప్రజాస్వామికసిద్ధాంతం గనుక అమెరికాని కూడగట్టుకరావాలి. అందుకోసం ప్రజాభిప్రాయాన్ని మన్నిస్తాడు. అది సత్యాగ్రహఫలితంగాదు. వాడిమనస్సేమీ సరివర్తనపొందలేదు.

జాతకేకథలలో ఒకకథ ఉంది. బుద్ధుని పూర్వజన్మలో ఒకజన్మలో బుద్ధుడు ఒక్క బ్రాహ్మణునికడుపున పుట్టాడు. చాలా చదువుకొన్నాడు. పెద్ద పండితుడైనాడు. ఒకరోజున రాజుగారి ఉద్యానవనంలోకి వెళ్ళాడు. రాజుగారు తన వందమంది భార్యలతో ఆ వనంలోకి విహరించడానికి వచ్చాడు. రాజు హునటానికి ఆలస్యం అయింది. వందమందిభార్యలు ముందు

వచ్చారు. వాళ్ళకీ బుద్ధుడు శాంతము, అహింస బోధిస్తున్నాడు. ఇతడు యశావంతంలో ఉన్నాడు. మంచి అందగాడు, పండితుడు; రాజు వచ్చాడు. చూచాడు. అతనికి కోపం వచ్చింది. భార్యలనందరనూ పంపించి ఈ బుద్ధుణి శిక్షించాడు. ఇత డెంతసేపటికి అహింస అంటాడు. వాడు అహింస అన్నకొద్దీ బాధించాడు. చివర కా బుద్ధుణి చంపివేశాడు. ఈ కథలో ఉన్న పరమార్థం ఏమిటి? అహింసా శాంతులు; అవి యెక్కడ ఫలవంతాలుకావో అక్కడ ప్రయోజనంలేదు. బోధిసత్వుడంతవాడి అహింసాసిద్ధాంతం ఆ రాజుదగ్గర నిష్ప్రయోజనమైంది. ఆత్మగౌరవం హేతువైంది. అదీకాకుండా ఇది చూడు. దేనికి మనం సత్యాగ్రహంచేయాలి. మనం న్యాయంగా ఉన్నామా లేదా? ఈ రాలిని నేను ఎత్తబోతే అది లేవలేదు. అందుచేత అది లేచేవరకూ నేను అన్నోదకాలు మాని ఇక్కడ సత్యాగ్రహంచేస్తాను. నీనికి యేమీ అర్థంలేదు. పూర్వం ఎప్పుడో శివభక్తుడు శివలింగందగ్గర సత్యాగ్రహంచేస్తే స్వామి కనుపించాడని ఉంది. ఆ శివభక్తుడు తెలివిగలవాడు. వాడు పరమేశ్వరరూపమైన శివశక్తి అంతర్భూతంగా ఉన్న శివలింగమనే రాతిదగ్గర చేశాడు గాని, రోలుదగ్గర చేయలేదు.

కనుక ఇన్ని ప్లేచీలతో కూడుకొన్నది ఈ లోకం. సవిమర్శంగా చూడాలి. పెద్దపులులమీద సత్యాగ్రహం ఏమి

అయ్యో! ఆ చెప్పినవం చెంత తెలివిగలవాడు; అతనిమాటలు
 నీని నచ్చిన నుం. పొంద తెలివిగలవాళ్ళం?

అలా అతడు అ జట్టులో అందరూ అన్నారుగదా: సరే
 సమూహం మే మందరం తెలివితక్కువవాళ్ళం. మేము వచ్చాము.
 తెలివిగలవాడవుగా; నీ వెందుకు వచ్చావు? అనిగువ్వకోలుగా
 అడిగాయి. అతడు సమాధానంచెప్పబోతే చెప్పనీయలేదు.
 అనటమే, నట్టే మూక. వాళ్ళు అరచి యరచీ అలుపువచ్చి
 ఊరకొన్న తర్వాత అత డిట్లా సమాధానం చెప్పాడు. నిజమే,
 నేనూ తెలివితక్కువవాడినే. తెలివికూడా అనేకరకాలు. ఒక
 పాలోచన మహా తెలివిగాచేస్తాడు. ఆచరణదగ్గరకువచ్చేటప్పు
 డికి వ్యామోహితుడౌతాడు. ఆలోచనయందు ఆచరణయందు
 కూడా వ్యామోహితుడుకానివాడుండనేఉండడు. ఒకవేళ
 ఉన్నా ఆ ఆచరణ సర్వదానిర్దుష్టమౌతుందనటానికి వీలులేదు.
 ప్రకృతియందు బహుదోషములు సన్నిధి త్తమై ఉంటవి. ఆచ
 రణమార్గంలో ఏదోఒకస్థితిలో ఏదోఒకదశలో ప్రకృతిదోషం
 ఆవరిస్తుంది. ఆ ప్రకృతిదోషంతోపాటు మన ఆచరణదోషం
 ఆలోచనాదోషంకూడా కలిస్తే ఇంక చెప్పావు! ప్రకృతిదోషం
 నీ వెప్పుడూ తొలగించలేవు. ఆచరణలో కొన్నిదోషాలు తొల
 గించవచ్చు, ఆలోచనమాత్రం నిర్దుష్టంగా చేయవచ్చు. చేసే
 బంశ్చనిషయం సుమా! ఆ నిర్దుష్టంగాచేయటంకూడా ఆ చేసే
 దానికి సంబంధించినంతమట్టుకు.

అంతా ఆ చేసేవాడు వానిపెంసకం, వానినమ్రు, వాని
 న్యున్నతాంతం, వాడున్నతదేశం, వానివిద్యసాలు, వాడి
 గ్రాంథజన్మసంగ్రహం. వానిజాతా అంతా ఈ పై చెప్పినవాటి
 చేత నిలుచును. అవి అన్నీ నిర్దుష్టమైతే నాడు
 కూడా నిర్దుష్టమైతే అది నిర్దుష్టమైన జాతా.

౧౬

న్యాయశాస్త్రమునకు తర్కాన్ని పెరిగించుకొని క్రియా
 శాస్త్రమునకు వర్ణనలు కనిపించింది. ఈ నాటి చెయ్యనచ్చునా?
 చెయ్యరాదా? అని విచారణ మొనరుపెట్టితే నూటికి
 పొంభైనాళ్లు ఆ పని జరుగదు. మనవాళ్లు పూర్వం అన్నాడు
 గదా, నీ కేదైనా ధర్మంచేయాలని జాతా వుట్టితే పంటనే
 చేయమన్నాడు. అలాంటిది మొదలెడితే ఈ పని చేస్తే యీ
 ముబ్బందులున్నవి అనే జాతా వస్తుంది. ఆ ముబ్బందులవల్ల
 వచ్చే శాధ గుణితముగా కనిపిస్తుంది. ఈ ఉన్నతాన్ని అనుస
 రించే 'అటునుంచి నగుక్కు రా' అనేమాట వుట్టింది. వెనుక
 టికి దొంగలు చెలరేగితే వారిరెడ్డి వెంకటాద్రినాయుడుగారు
 రందమందిని వరసగా నిల్పిపెట్టి తానే కత్తిపుచ్చుకొని బయ
 లేరాడట. ఒకడిదగ్గర మొదలుపెట్టబోతుంటే వాడున్నాడు
 'అటునుంచి నగుక్కు రా' అని, తనదాకా వచ్చేటప్పటికి
 గొంత పశ్చాత్తాపం వుట్టదా? అని. కాని, ఆయనమాత్రం
 వాడినికూడా వదలిపెట్టకుండానే సరికాడట. ఇది నిజంగాజరిగింది.

కాని కొంతకాలం గడిచేటప్పటికి ఒకసనిచేడ్లామన్న మొనటి నిశ్చయంలో, మ్రుణ్ణిను నిస్సం దేహంగా సడలుతానని భావించుట ఆ చేదుచలించకొరంతలోపలనున్న యాధార్థ్యమూ, శక్త్యమూ అనిశ్చితఫలమైతే అప్పుడు మరీను. మరీ యీ సత్యాగ్రహం నిజంగా అనిశ్చితఫలంగా కనిపిస్తోంది. అవతలవి పెద్దపులిలు కావటం, వి జంతువులు కావటం. వాటికి ఊహ లేకపోవటం, మనస్సే లేకపోవటం. వాటిలో జ్ఞానోదయం కలిగిందామన్న ప్రయత్న మేమిటి? ఇట్లాంటి ఆ జంతులో ఒక డన్నాడుకా! 'మేము జ్ఞానోదయం కలిగించటానికే ప్రయత్నం చేయటంలేదు. వాటిలో అనురాగోదయం కలిగించటానికి ప్రయత్నిస్తున్నాం. అనురాగమనేది జంతువుల్లోనూ ఉంటుంది. పెద్దపులికియీ లేమాత్రం. వాటికి పెల్లెలు, పిల్లలూమాత్రం లేరా? వాళ్ళను కరుస్తోందా? ప్రేమగా చూడటంలేదా? అందు చేత ప్రేమఅనేనస్తువు అది అత్యంతాభావమైనవస్తువు గాదు. ఆ ఉన్నవస్తువుని వృద్ధిపొందించటం చేయాలి'. మరొక డన్నాడు "కాదయ్యా వృద్ధిపొందటం అనేకవిధాలుగా పొందుతుంది. జ్ఞానోదయంకలిగి పొందవచ్చు. శరీరంలో శక్తి ఉడిగి పొందవచ్చు. తత్కాలమైన తృప్తికలిగి పొందవచ్చు. అనుకొన్న ఫలితం కలగకపోతే పొందవచ్చు. వైరాగ్యోదయం ఎన్ని విధాల కలుగునుంగో అన్నివిధాలా సద్వస్తువుకి ఆభ్యుదయం కలగవచ్చు.

మరియొకాయన అన్నాడు “ఇదింతా కైస్తవమత
మోయి; ప్రేమ సద్వస్తువేమిటి? ప్రేమే భగవంతుడంటా
వాళ్లు. ఇంద్రియములమొక్క ఉపరతి జరిగితేనేగాని సద్వస్తు
వనేది ఉదయించదు. ప్రేమ అనటంకోసం ఇంద్రియములు
వానివిషయములందలి అనురాగం, వానియందలి అభివ్యక్తి
సంబంధమైన ఒకఆగ్రహ సంభవించినసన్నభాంకి. ఈ రెండు
ఒకటి ఉత్తరధ్రువం, రెండవది దక్షిణధ్రువం”.

మరి యింకొకాయన అన్నాడు “ఈ ప్రేమ అనేది
భగవంతుడు కాకపోవచ్చు. దానిదగ్గరను దారితీసేవిషయం
మాత్రం తప్పకుండా అవును. నీవు పరమతాన్ని ఆక్షేపించ
నక్కరలేదు. మన వైష్ణవమత మేమిటి? శివైష్ణవమత
మేమిటి? నీ భాగవతంలో దశమస్కంధమంతా యేమిటి? తిరు
ప్పావళ్ళానువారి “తిరువాయిమొళి” యేమిటి? పరమేశ్వరుడు
భర్త. భక్తుడు భార్య. ఈ ప్రేమ పరమేశ్వరసన్నిధానాన్ని
చేరుస్తుందనేకదా? నీ వన్నట్లుగా ప్రేమ బావంతటది సద్వస్తువు
కాకపోవచ్చు. దానియందు సద్వస్తుప్రాపకతాగుణమైన
ఉందిగా” అని. మొదటాయన అన్నాడు—“దానియందు సద్వ
స్తుప్రాపకతాగుణం ఉంది అందారం; ఎప్పుడుంది? సద్వస్తుభావాభి
ముఖంగా ప్రసరిస్తే ఉంది. సద్వస్తుభావనయే లేకపోతే యెట్లా
ఉంటుంది?” అని. రెండవఆయన అన్నాడు “ఆ భావనకలిగిన
డానికి నూ ప్రయత్నం” అని.

అప్పుడు నాదమూ, ఆ భావన మెల్లా కలిగిస్తావు? ఎవరికీ కలిగిస్తావు? ఆ భావన కలగడానికి మీలైన సంస్కారాతివేయం సాధ్యమే అన్న చోట కలిగించగలవు. ఇప్పుడు ఆ మహా బ్రహ్మేశ్వరమనోను చేస్తాడు. మన పూర్వమును లంబు అప్పుడు మూచిన మహావిషయం వృక్షాదులు కూడ ప్రాణసంభృతములు అనేదాన్ని ఈ అధునాతనమైన మృగములైన బుద్ధిగలిగిన పాశ్చాత్య సదాగ్రబుద్ధిజనితనాగరికతావికారలోకానికి ప్రయోగరీత్యా చూపించాడు. ఒప్పుకున్నాం. ఆ వృక్షగతమైన ప్రాణమును ప్రబోధంచేసి మనుష్యచేరిగతప్రాణమువలె దానికి మనస్సు, బుద్ధి, అహంకారం, ఇంద్రియములు, విషయములు మొదలైన శాశ్వతశాఖలుగా పెరిగేట్లుగా పృథ్విపాండేట్లుగా చెయ్యటానికి ఏతాతుందా; ప్రాణమునందే నిత్యంగం ఇవన్నీ సుప్తావస్థలో ఉంటవి, అందాం. వృక్షమనే ఉపాధిలో ఈ మనోబుద్ధ్యాదులకు ప్రబోధము కలగను" అనే మేము చెప్పేది. ఆ ఉపాధికి ఆ శక్తి లేదు. అట్లాగే ఈ పులులలో ఉన్న దారపుత్రాదులయందలి ప్రేమ వట్టి ముడివస్తువు. దానిమీదిపొట్టు దంచటానికే పది పేలలోకల్లు చాలవు. దానిని ప్రబుద్ధంచేస్తానంటావేమిటి? చేస్తానంటుంటేత నీవు ప్రబుద్ధుడవవుతున్నావు.

నిత తర్కాలు పెరిగినా మనవాడినోరు పెద్దది. అందుచేత మనచాడే గెలిచినట్లు కనువిస్తుంది. అశ నంటాడు, వారిని నమోదాడు. తక్కినవా శృంఠాడు. నాదనకీ, యదా

స్వానికి సంబంధం లేదంటారు. అంటే మనవాడు డాక్టరుగదా, ఇది చేతగానికేండ్లీ మువాళ్ళ నేమాట. నీవు అది జబ్బుకొని చేస్తు బాడుతున్నావు. నీకు, నీ కీ మాట చెప్పినవాళ్ళకు కూడా దాని అర్థం సరిగా తెలియలేదు. వాదానికి యదాధ్యానికి కాదు సంబంధం లేకపోవటం వాదముచేతనే యదాధ్యం గోచరిస్తుంది. యదాధ్యస్థితియగు వాదముచేతనే జరుగుతుంది. ఇంకోవిధంగా జరగనేజరగదు. మరి యీ మాటలోనిరహస్య మేమిటో చెప్పతా విను. పరమేశ్వరుడు వాగతీతుడంటారే అది రహస్యం. పరమేశ్వరుడిసంగతి అనుభూతిచేత తెలిసికోతగింది. అంటే నీ నది అనుభవించవలసిందే, నోటితో అది యిదమిథ్యమని చెప్పలేము. నీనిని తీసుకోవెళ్ళి తాతజుట్టుకు, మోకాళ్ళకు ముడిపెట్టకు.

తక్కినవాళ్ళందరకూ ఈతనిమీద కోపం వచ్చింది. పై కందరు ఇతనివాదనను తిట్టేవాళ్లే. అప్పుడందరూ ఈతనివాదన నిజమని అనుకొని ఈ సత్యాగ్రహం వృథా అనుకొనేవాళ్లే.

ఇట్లా నానాచిరులు అయిన ఈ జబ్బుకో గంగినీ జేంచేస్తాడు? ఆ గంగినీడికి ప్రాణాలు కడపట్టుతున్నవి. నీళ్లందరినీ ఒకకట్టుకొయ్యకు తీసుకొనిరావటానికి సాధ్యంకావటంలేదు. ఇట్లాంటిపనులు ఒక్క ఆవేశేంకో చేయాలి. ఒకఊళ్ళకో చేయాలి. ఈ ఊడె నేను దూకగలుగుదునా? లేదా? అనే

ప్రశ్న వేసుకొన్నావనుకో. అవలం నెడంగా నీవు మాతగలిగినా తప్పకుండా బోదెవోపడేదే. దేహించుకుండా దూకు, నిజంగా బోదెమూకేత నీకు లేకపోయినా ఒక్కొక్కప్పుడు మాకేస్తారు.

అందుచేత గంగనీడు ఏంచేయాలివచ్చింది? పీళ్లందరికీ అనేకంపుట్టించవలసివచ్చింది. మనకు స్వరాజ్యంరాకపూర్వం నాంగనువాళ్ళుగననానాలకు మల్లె తలవోకా లేకుండా ఉండే డబ్బడబ్బ పట్టవేయటం. శస్సుకు ప్రచారంలోఉన్న లక్షసిద్ధాంతాలకుమల్లె వాటినిగురించి ఓహో కొట్టిపోయ్యటం. మన్నపోతు ఈనిందిరా దూడను కట్టివేయమనటం కాదు. ఒకదూడను చూసింది దీనిని మన్నపోతు ఈనిందనటం. దున్నపోతు ఎట్లా ఈమనుంది? అని అడిగితే, ఒరేయి దూడ కన్నీ ప్తాంబే ఆ ప్రశ్న ఏమిటోయి అని వేళాకోళంచేయటం. ఓరి సీదుంప తెగ, ఈ దూడ వాళ్ళదూడరా. దాన్ని మనచేత మేపించేందుకు మనగేద లేదు గనక మన దున్నపోతు ఈనిం దంటాడు. నీ మనస్సులో “మన కొక కేజి ఉంటే బాగుం డును. అది దూడనుపెట్టితే బాగుండును” అని ఉంది. దూడ శనిపిస్తేచాలునని నీ యేడుపు. తారకు చంద్రుడికి బుధుడు స్పృశితే బృహస్పతి తనకొడుకని యేడ్చునట్లుంది ఇది; అందుచేత నీ కావేశం మెక్కించి తనపని తను చేసుకొంటాడు!

అదేమిటయ్యా! దేశక్షమం ప్రత్యక్షంగా కనుపిస్తుంటే మల్లెం (అంటావు) అంటారేమో! ఓయిబాబూ, నీకు ప్రత్యక్షంగా

కనుపించే ఆ దేశక్షేమం ఏమిటో చెప్ప. మన కింకార ఉదాహరణ యెందుకు. ఈ పులులవిషయమే చూద్దాం. ఈ పులులను వేటాడి, యెక్కడండితే అక్కడ నరికిపారవేస్తే పోయేవానికి సత్యాగ్రహం ఎందుకు? ఆ పులులను నరికివేయటానికి అభ్యంతరం ఏమిటి? బాసవాయపాలెం ప్రజలమీద పైడిదొడ్డి గండ్లబండికి ఉన్న దొబ్బుడాయియేగనా! వాళ్ళంకరినీ యెందుకు కిక్కించవు? మరెక్కడా వాళ్ళుంటే మీకు పాము చుట్టము, పడగ పగ. గంగనీడికి సంప్రయోజనం? అంటావు. ఈకాలానికి తా నొక మహర్షివే ఉండటమే ప్రయోజనం. మీకు లౌకికమైన ప్రయోజనం. ప్రయోజనమన్నే కనిపిస్తుంది. సూనసికపైర ఒక నెర్రెమార్గం అందులో ఒక ఆదర్శం ఉన్నట్టు కనిపిస్తుంది.

౧౭

సామాన్యంగా సేనానాయకు లెక్లాగో దేశనాయకులని పేరుపెట్టుకున్న ఉద్యమనాయకులు అట్లాగే. యుద్ధాలకు బయల్దేర తారు. బయల్దేరే దేవత! వట్టి పైన్యాలు? విశ్లంధనూ తినటానికి తిండిలేక, చదువుకొన్న చదువు లేక వట్టి అప్పుడు ఆగమ్యకాకులవలె తిరుగుతు యుద్ధంవచ్చిందేచాలురా, యుద్ధం జరిగినన్నాళ్లు సుఖంగా బ్రతకనచ్చు అనుకొంటారు. యుద్ధాలు రావలెననుకొనేవాళ్ళిద్దరే. మొదటివాళ్లు వ ర్తకులు, రెండవ వాళ్లు సామాన్యపైనికులు. వీళ్ళిద్దరెవరూ ఒకటే భేదం.

మున్నున్నట్లున్నట్లు చూడగలగలము. వాస్తవము మీట
 నున్నట్లున్నట్లు. ఈ వాస్తవమున్నట్లు చూస్తే ఆ సేనానాయకులు
 ౨౦౦౦౦౦ గలవారు. గెలుపురంతు వాళ్లు కలిచారని మన
 మనుకోవాలి. పది పదిహేనులైనా అనుకోవాలి. వాళ్లు
 గెలుపు గనుక మన మనుకోవాలి. కాలమంతా మారిపో
 యింది. పూర్వపుధర్మా లిప్పుడు పనికిరాసని వాడు చెప్పాడు.
 చెప్పాడని మన మనుకోవాలి. అనుకోవాలంటే ఒప్పుకోవాలి.
 ఒప్పుకోకపోతే యేమి? అట్లా. నీ చుట్టూ వందమందీ
 నున్నా చెప్పినతరువాత నీళ్లు అనుకొన్నాడు. చెప్పినతరువాత
 అనుకోటనేమిటి? చెప్పకముందే అనుకొన్నారట. అసలను
 కొనేందుకే పుట్టారట.

ఈ నాయకులంత? వాళ్లు దేవతలన్నమాట. ఎట్లా
 దేవతలైనారంటారు? అదేమిటయ్యా అట్లా అడుగుతావు!
 దేవత లెట్లా అవుతారు? భజనముచేత అవుతారు. పూర్వపుణ్య
 పశముచేత అవుతారు. పూర్వపుణ్యం మనం చూచామా?
 పట్నామా? తాని తపస్సుమాత్రం చూడవచ్చు కొంతవరకు.
 అయితే యీ నాయకులతపస్సు ఏమిటి అని అడుగుతావు.
 నుంచిగారువు దొరికితే మంత్రం పెందరాడే సిద్ధిస్తుందంటారు.
 అట్లా ఒక సుప్రసిద్ధుడైననాయకునిఅండ ఉండటం ఒకటి. తరు
 వాత నీకు ఊరు నోరూ ఉండాలి. పేరు ధానంతటఅది బయ
 లుదేరివస్తుంది. ఊరుండటమంటే మీ ఊళ్లో పదిమందీ నీ

మాట వినటం. అంటే అబ్బాయి, మనస్థిట్లన్నీ గుంపుగా బాబాయికి నేయాలంటే వేయటమే. నోరంటే నోగు వెనక నునస్సు ఉండాలి. బుద్ధి ఉండాలి. చదువు ఉండాలి. ఇవి ఏమీ కాదు. నోరు అంటే పట్టికోరే. మరి నోరు కానలిస్తే మాట కెదిరించి నీ వీ ప్రశ్నో ఉంటావా అనటం.

ఊరుండటమంటే మరికొంచెం చెప్పతాను. ఈ దేశంలో ఉన్న ఊళ్లన్నీ పూర్వమెప్పుడో మనదేశంలోఉన్న సంఘవ్యవస్థనుబట్టి యేర్పాటునఊళ్లు. అగ్రహారమైతే బ్రాహ్మణయిళ్లు ఎక్కువ ఉంటవి. రైతువారీఊరైతే రైతుసాలాలవారియిళ్లు ఎక్కువ ఉంటవి. ముఖాసాగ్రామమైతే ఆ జమీందారు బంధువులైనవాళ్ల యిళ్లు ఎక్కువ ఉంటవి. కుండలుచేసేవాళ్లు, క్షౌరంచేసేవాళ్లు, గుడ్డలుతికేవాళ్లు, బండిచక్కాలు నాగళ్లకు మీడికోళ్లు చేసేవాళ్ళయిళ్లు ఒకటిరై ఉంటవి. బంగారపుపని చేసేవాడియిల్లు ఒకటే ఉంటుంది. సరకులమ్మేవాళ్ళయిళ్లు మహాఉంటే నాలుగై ఉంటవి. బట్టలునేసేవాళ్ల యిళ్లు ఒకటో రెండో ఉంటవి. ఇంతకంటే ఎక్కువ ఉంటే నాళ్ళనృత్తులు జరుగవు. చూశారా! గ్రామనిర్మాణపద్ధతి. ఊరుండటమంటే ఊళ్లో ఎక్కువ తనకులంవాళ్ళ యిట్లుండాలి. వాళ్లకేగా ఊరున్నట్లు. కనుక యేమోతోంది. రైతుచారీ కులాలవాళ్లకీ అడపాదడపా అగ్రహారందార్లకీ వీళ్లకు మాత్రం ఊరున్నట్లు లేకక్క. ఒకకులంవాళ్ళకంటే ఎక్కువ ఉన్నారంటే ఆ వృత్తి చేసేవాళ్లు పూర్వకాలంలో యెక్కువమంది ఉండాలిసిన అన

నరం ఉంచున్నమాట. పూర్వకాలంలో ఏమిటి? యిప్పుడేమిటి, పొలంనున్నేనాళ్ళసంఖ్య ఎప్పుడూ ఎక్కువగానే యుంటుంది. సంఘంనో పొలంనున్నేవాళ్లెంతమంది కావాలో, డొరం చేసేవాళ్ళెంతమందీ యెప్పుడూ అవసరంలేదు. బంగారపు సనిచేసేవాళ్ళెప్పుడూ తక్కువగానే యుంటారు కనుక వృత్తిని గట్టి పులులు నిగ్గయమైతే ఉన్నపరిస్థితి సంఘబలానికి ప్రాధాన్యంవచ్చినపరిస్థితిగా మారితే దయ్యాలకు మోకాళ్ళు చనక్క, మోచేతులు ముందుకు ఉంటవట అట్లా ఉంటుంది.

సరే, అదంతా మన కెందుకు? మనగంగినీడు మంది బలంకలిగినసంఘంనోవాడు. సంఘంనో వాడు; కులంనో వాడు. ఒకసారి సబ్బ్రతీ ఆశ్రమానికికూడా వెళ్లివచ్చాడేమో తెలియదు. ఆయన నాయకుడు కాకుండా ఎట్లావుంటాడు. ఆయనకువచ్చినలోపం ఒకటి. ఆయన పూర్వం ఇట్లాంటి జట్టులకు నడవలేదు. మరి అదికాక మరి పెద్దలోపం ఒక్కటైంది. పూర్వచరిత్రలు అందులో మరి రాజస్థానకథలు చదివాడు సాపం. పూర్వం ఆ సేనానాయకులు, రాజులు యుద్ధంలోకి ముందడ మాకేవాళ్లు. వాళ్లు సేనాగ్రయాయులు. వాడు చచ్చిపోతే సేన ఓడిపోయినట్టు. అది పూర్వయుద్ధం. ఇప్పటి యుద్ధం అట్లా కాదే. సేనలన్నీ చచ్చినా సరే సేనానాయకుడు చావడు. సేనలన్నీ ఓడిపోయినాసరే రాజు ఓడడు. వాడూ చచ్చిన ఇంగ్లండు వెడతాడు. నా ఓక్కడ ఒక తోలుబొమ్మల రాజ్యం పెట్టుకొడు. పాప మా గంగినీడుకు ఈ క్రొత్తలక్ష

అంతేమీయకు. ఎప్పుడైతే తనజన్మనాశంపరూపానెనక్కితీశారో
తానే నడుపుతానన్నాడు. ఇది పెద్దపులులతో స్యవహారమాయె.
పట్టి సత్యాగ్రహమైరా బాగుండేది. పోలీసువాళ్లు పీడిని తీసు
కుని వెళ్లి ఫైదులో పెట్టివాళ్లు. తక్కినవాళ్ళవీపులమీద తలల
మీద కట్టుతురిగేవి. ఫైదులో ఇతడు చక్కగా రాజబంధు
వల్ల ఉండేవాడు. మొదటితరగతివాడు మరి వాడికి నంబూ
రూడా ఉండను.

సరే బయల్దేరాడు గంగినీడు. బయల్దేరటంతోనే సేనా
నాయకుడే బయల్దేరితే సేన బయల్దేరకపోవటం చాలా తప్పు
గదా. వారం పదిరోజులమట్టి చేస్తున్న తర్కాలన్నీ దాచేసి,
ఇరవైమంది బయలుదేరారు. గంగినీ డన్నాడు “ఇవేళ నలు
గురమే వెళ్ళాలి. మీరందరూ మిగలండి. నాతో మరి
ముగ్గురుమాత్రమే రండి. అందరికీ ఆవేశాలు పెరిగినవి. గంగి
నీడు ఏమైనాసరే బయలుదేరకూడదన్నారు. ఆయన్ని బ్రతి
మాలి బామాలి శౌరవంచేసి పొగడి ఎట్లాగైతేనేం, ఆయన
కాకుండా నలుగురూ బయలుదేరేపర్పాటు జరిగింది. మరి
సేనానాయకుడు బయలుదేరితే యెల్లాగా? పూహారచన ఎవరు
చేస్తారు? అంత యుద్ధసీతి మరి యెవరికి తెలుసు? మళ్ళీ బయలు
దేరేటప్పటికి హారతులు బాజాలు అన్నీ సాగినవి.

ఈసారి గంగినీడు జట్టువాళ్ళందరినీ నిల్చిబెట్టి— ఊళ్లో
అందరూ అక్కడ అడివరకే సమావేశమైఉన్నారు— సత్యా
గ్రహరహస్యాన్ని గురించి ఒక ఉపన్యాసం యిచ్చాడు.

“పులులు అక్కడ నుండవనికాని వంటే అబ్బుమిన్న తినవనికాని మీరనుకోకూడదు. మనము యుద్ధవీరులము. ఇది శాంతియుద్ధము. మనశాంతియే మనఖడ్గము. మన పేర్నే మన ధిరంగి. మన పట్టుదలే మన తుపాకి. ‘హత్వావా ప్రాప్స్యసే స్వర్గం, జితవా భోక్త్యసే మహీం’ ఈ శ్లోకార్థంగినిమీ తప్పగా చదివాను. ఏం తప్పచదివాడో జ్ఞాపకంలేదు. అందుచేత తప్పలులేకుండా వ్రాశాము ‘ప్రాప్స్యసేభోక్త్యసే’లు ‘పరాచ్ఛసే భోచ్ఛసే’లుగా చదివినట్టుగా జ్ఞాపకం. పైగా ఆయనే రైతుమో! మేమే తప్పేమో! ఆయన శౌరసేనియో మూగధియో పైశాచియో మూట్లాడుతుంటే నేను సంస్కృత మనుకున్నా సేమో! మహీం అంటే భూమిని మనం గెలిస్తే అనుభవించగలము అని అన్నాడనుకోండి. భూమిని అనుభవించడమేమిటి? వీళ్లు ఏరాజ్యంకోసం యుద్ధంచేయటంలేదే. పులులు వీళ్ళనుచంపి తినకుండాఉంటే నాలుగుకాలాలపాటు ఎలుసాకు తిని బ్రతుకవచ్చుగా అని అర్థమైఉంటుంది అనుకొందాం. మళ్ళీ ఆయన ఇల్లా మొదలుపెట్టాడు— “ఇది మహాత్ముడు కనిపెట్టిన మహాస్త్రం. దీనికి తిరుగులేదు. స్వాతంత్ర్యరథం నెట్లేతుంటే, అది జగన్నాథునిరథం వంటిది. చక్రాలక్రింద బడి అనేకులు నలిగిపోతారు. ఈ యుద్ధంలో మరణించినవారికి స్వర్గం వస్తుంది. మనపూర్వు లేం చెప్పారు? యజ్ఞయాగాది క్రతువులు చేసినవాళ్ళకి యుద్ధంలో మరణించినవాళ్ళకి స్వర్గ భోగం వస్తుందని చెప్పారు. రంభోర్వశీ ప్రముఖ దేవకాంతలు

సంభోగం కలుగుతుంది. మనం పాశ్చాత్యులకువలె నట్లే పాదార్థికనాగరికత కలవాళ్ళంకాదు. మన నాగరికత ఆధ్యాత్మికం. (ఇక్కడొక మాట చెప్పాలి. ఈగంగినీడు పూర్వం పూర్వ మేమిటి? అవసరమైతే యిప్పుడుకూడా స్వర్గాలు లేవని ఇదంతా కొందరి అభూతకల్పన అని వాదించినవాడే. యజ్ఞ మాతాదిక్రతువులు చేయటం పశుహింసచేయటమని ప్రచారం చేసినవాడే. అదంతా గడచిపోయిన నాగరికత. అప్పుడు మనుష్యులందరూ అజ్ఞానస్థితిలో ఉన్నారు. ప్రపంచకం సాగి పోతున్న కొద్దీ నాగరికత హెచ్చిపోతున్నది. పశుహింస చేయటం చాల తప్పు అని చెప్పినవాడే. చెప్పటమేకాదు, ఒక ఊళ్లో ఒకాయన యజ్ఞం చేస్తూంటే ఈ గంగినీడు ముతావాళ్ళ భూతదయాగుణప్రభావం వలన ఆ యజ్ఞం ఆగిపోయింది. మరి యివ్వేళ్ళ యిక్కడ యిట్లా యెందుకు చెప్పాడంటారా! ఇక్కడ ఇట్లా చెప్పితేనేగాని వాళ్ళకి ఆవేశం వుట్టదుగనుక! ఇలా ఆయన ఉపన్యాసం అయిపోయిన తర్వాత మొదట నాలుగురిబట్టూ బయలుదేరి వెళ్ళారు.

ఆ రాత్రి ఆ నలుగురు తిరిగి రాలేదు. మరొకరు ప్రొద్దున్నే వాళ్ళను వెదకటానికి వెళ్లారు. ఆ పులుల గుహ నుండు పులులు కూర్చుని వాళ్ళని భోజనంచేస్తున్నవి. వెళ్ళిన వాళ్లు దూరదూరంగా చెట్లమీదనుంచి పారిపోయి వచ్చారు.

రెండురోజులయిన తర్వాత మళ్ళీ నలుగురు ఒకరిని దేరారు. వాళ్లు తిరిగిరాలేదు. నలుగురు ఏంజరిగిందంటే?

అనుకుంటే నేటాడటమొందుకు? అన్నంతోసరి నెత్తుకొట్టటం
 ఎందుకు? మనకోసం నాన్నే వస్తున్నారట అని పులులులకు తెలి
 పింది. అన్నింటియింబాలు ఒక్కవోటనే చేరినవి, రెండు
 రెండు రోజులకెడమగా ఐదుజట్లు వెళ్ళినవి, పులులు యిరవై
 మందినీ ఫలదశించేసినవి, దేశంలో ఆవేశం ఎక్కువైంది.
 దేశంలో నాటకీయతలు తండ్లు తండ్లుగా వస్తున్నారు,
 పులుల నెలలు గడచింది, సుమారు రెండువందలమంది
 చచ్చారు, మరి రెండువందలమంది గాయాలతో వుండి చీ
 త్నలు చేయించుకొంటున్నారు.

౧౮

శతముండి సహస్రముండి అన్నట్లుగాఉంది వ్యవహా
 రం, జట్టులు జట్టులుగా నాటకీయ వెళ్ళుతూనేఉన్నారు,
 తెల్లలు తెల్లలుగా పులులు వాళ్ళని తింటూనేఉన్నవి,
 నెల్లాళ్ళు గడచేటప్పటికి అధవిలోఉన్న క్రూరజంతువులకు ఒక
 సత్రయాగం జరుగుతూన్నట్టనిపించింది, నెలకు వెయ్యి రెండు
 వేలు వచ్చేవాళ్ళకుకూడా అంత రాజభాగం జరగదు, వందేక
 గాల పొలంగలవాడికీ జరగదు, జమిందార్లకూ జరగదు,

అదృష్టం బయటపడటమేతప్ప అంత భద్రమూ లేదు,
 నాటికేమీ, పగలల్లా గుహలో నిద్రిస్తవి, పులులు ఈ వాలం
 టీర్లను చంపుతవి, ఆ చంపటంకూడా వాటికి అదోక క్షి
 యింది.

చంపాలా? చంపకూడదా అన్న వితర్కం నూడూ వాటికి బయలుదేరింది. వితర్కం బయల్దేరింది అని అనుకోకుండా ఎట్లాగు? అంటే ఇదివరకు వీళ్ళను చూడటంతోనే గాంధీజీ మని నిూచి పడేవి. ఇప్పుడు మాట్లాడకుండా ఊరుకుంటున్నావి. మనముష్టంవచ్చినప్పుడు తినవచ్చులే అని ఊరుకుంటున్నానేమో!

• మొట్టమొదట యే చిన్న పులో జోక్యం కలిగించుకొంటేనేగాని పెద్దవి మీద పడటంలేదు.

రోజువిడిచి రోజు నలుగురు వాలంటీర్లు వస్తారు. పరవాన్న మేననుకోండి, రోజూ శింటే మొగం మొత్తిపోదూ! నాటికి విసుగుపేసింది.

విసుగైతే మాత్రమేమి, ఆకలి మానుతుందా? ఇంకా తోడేళ్లు, చిరతపులులు, కొరనాసిగండ్లు, సివరిగులు వాటి జన్మలో మనుష్యమాంసము తినే భోగం ఎరుగవు. వాటిగీత బైటపడ్డది. అవీ మధ్యమధ్య వచ్చి కొంచెం రుచిచూచి పోతుంటవి.

ధనవంతుల యిండ్లలో పరవాన్నాలు, లడ్లు, గారెలు, సేమ్యాలుచేసి సంతర్పణ చేసుకున్న తర్వాత విస్తృత పారవేస్తే యేనాదివాళ్లు పాకీవాళ్లు వాళ్ళజన్మలో ఎన్నడూ ఎరుగని ఆ పాకాలరుచి చూస్తారుగదా. అల్లాగే చిరతపులులు మొదలైనవాటికి ఈ రుచి తెలిసింది.

వేటకాళ్ళంటారుగదూ! చిరతపులులూ అడవికి పాకీ వాళ్ళవంటివి అని. అంటే! మహామృగాలు ఏ జంతువునో చంపి

అన్నంల పులు పదవి పెట్టిపోతవి. ఆ మిగిలిన జంతువు మురిగి పోయి అంతా కంఠగోషమవుతుంది. ఆ జంతువుని మహమ్మగాలు అవుతారు. చిరశత్రులు తోడేళ్లు మొదలైన జంతువులు తింటాయి. అందుకేని చాత కా పేరు వచ్చింది. అందుకనే యీ గొప్పతిండి సుచికుండా కలగడానికి వీలుకలిగింది.

ఇక ఇంట్లో ఎల్లావుంది? అంటే! ఆ నలుగురూ బయల్దేరి సామంతాదు.

చచ్చినవాళ్ళకీ పీళ్ళకీ ఒకటే భేదం. ఎవడైనా చస్తే సాసపుబద్దలు, క్రొత్త గుడ్డలు, కుండలు, బ్రాహ్మణుడు ఈ హాంగామ అంతా కానాలి. వట్టపుల్లులు కానాలి. ఏ పాతికో ముప్పైయ్యో చేతిలో పుచ్చుకుంటేనే కాని ఆ కథ తేలదు.

వీళ్ళకి ఏ ఖర్చులేకుండా ఉత్తరానికి వెళ్లుతున్నారు. ప్రతి రెండురోజులకి ప్రపంచకపు లెక్కల్లో వందరూపాయలు ఆదా కనిపిస్తున్నది. నలుగురికీ నాలుగు పాతికలు.

‘ఈ సత్యాగ్రహం చిరకాల వర్ధిల్లుగాక; ప్రపంచము రెండుకి. ఆర్థికపులెక్కలకు కొంత బరువు తగ్గుతుంది అనుకో నచ్చు’ అని ఒక వాలంటీరు ఛలోక్తిగా అన్నాడు.

అంటేమిటమన్న చచ్చేవాళ్ళకి ఛలోక్తి ఏమిటి? అంటే “చచ్చేవాడికే ఛలోక్తి” అన్నారు. ఎట్లానూచస్తాం, సరదాగా చస్తే మంచిది. సాఖ్యోకాలు వస్తవి. ఏ భావనతో చస్తే ఆలోచనలు వస్తవని భగవంతుడు భగవద్గీతలో చెప్పాడుగదా;

అనలు కిగ్గింపూ యుద్ధములు. శిల్లకు రంభాన్యస్సు
 నన్నయోగం జరుగుతుంది అని అనటానికి పలుచేరు.
 ఎందుచేతనంటే శిల్లలో కొందరు భావకపులు. ఆధునిక
 నాగరికతాముద్రితాంతరములు. వాళ్ళకి రంభా గింభా
 సంతానై. గంభ ముసరి భోగంబి. ఆ సంధయే పనికిరాదు
 నాళ్ళకి.

ప్రేమ మొదలై నట యింగ్లీషుగో చెప్పి—రోమాన్సు
 గులస్త్రీలలో కంటిమిదితప్ప ఆ కులంవాళ్ళలో కండను. పైగా
 ఆ కులంవాళ్ళలోకి ప్రవర్తన అవినీతి. కులస్త్రీలలోకి ప్రవర్తన
 శోమాన్సు.

ఇటువంటి మహానుభావులు అందుగో కొందరున్నారు.
 వాళ్ళకి ఆ యిద్రు దొచ్చి యిచ్చే స్వస్థులు ఎట్లాగో
 మనకి తెలియదు.

ఆ స్వస్థలోకంలో 'షచుబాత్' లున్నవా? సోపు
 లున్నవా? ఇంగ్లీషుశ్రీక లున్నవా? నానెల్లున్నవా?
 సిసిమా లున్నవా? వాల్ల కనలు స్వస్థలోక మేమిటి. కాని
 నాళ్ళ యుద్ధంలో మృతిబొందినవాళ్ళిగనుక అయ్యో పాపం
 స్వర్గానికి తీసుకువెళ్తారేమా! కాని వాళ్ళ స్వర్గానికిపోయినా
 'నడియేకు లేనా' అనుకొనేవాళ్ళ కాదుగా.

ఇట్లా వెళ్తున్నారేమన్నారు. శిబిరంలో మాత్రం ఎప్పుడు
 కప్పుడు క్రొత్త వాలంటీర్లు నిండిపోతారు. ఈ వచ్చిన వాలం
 టీర్లలో ఇంబాకా వచ్చి పారిపోయినవాళ్ళా ఉన్నారు. వీళ్ళ

స్వేతత్యం నోనగాని వాచ్యం కాదుగా! అందుచేత ఆ వెళ్ళి
పోయినాళ్లని స్మరించుట చాళ్ల స్వేతశాసనంప్రకారం శిక్షిం
చటం జరగటంలేదు. అది బాభంగా ఉంది

ఇంత వ్యర్థంగా ఈ సత్యాగ్రహం చేస్తున్నారా! అని
మీ రనుకొంటాను. అడవిలో అది వ్యర్థంగా ఉండిగాని దేశంలో
అని వ్యర్థంగాను.

దేశంలో చిలువలపలవలుగా చెప్పబడుతున్నారు. ఈ
సత్యాగ్రహాన్ని గూడ, పులులు క్రమక్రమంగా మారిపోతు
న్న పని వాటికి కొన్నాళ్లలో జ్ఞానోదయం జరుగుతుందనీ, జర
గకపోతే అసలు స్పష్టిమిటనీ, లోకంలో ప్రజాభిప్రాయం
పులులని చాలా వ్యతిరేకంగా ఉందనీ, అమెరికాలో రష్యాలో
గడ్డోలుపుట్టిందనీ పులులు ప్రజాభిప్రాయానికి తట్టుకోలేక
పోగివస్తవనీ. పులులేమిటి? ప్రజాభిప్రాయ మేమిటి? అని
సవ్యతారేమో మీరు. ప్రజాభిప్రాయమంటే అనంతకోట్ల
ప్రజలమొక్క - హృదయాందోళన. అంత హృదయాందోళన
ఉంటే పోతుందా!

అందరిలో సరమేశ్వరుడేగదయ్యా ఉన్నాడు. ఈ
అందరి హృదయాలు కలిస్తే సరమేశ్వరుడే. ఆ సరమేశ్వరు
డొందోళనపడితే పులుల్లో మార్పు రాదా? అని ఒక వాలం
కీరు చెప్పితే ఇంగ్లీషు వాలంటీరు నవ్వాడు.

నవ్వి అన్నాడుగదా: “ఏదో ఒక సిద్ధాంతం తేలిగ్గా
చెప్పవచ్చు. ఆ చెప్పటం మననేర్పు. హోక్ సామాన్యబుద్ధికి

అది సమంజసంగానే కనిపిస్తుంది. అది కాదనటమూ కష్టమే. యెందుకో నిజమూ ఉండదు. నీ సిద్ధాంతం అల్లాంటిది" అన్నాడు.

ఈ లెక్కప్రకారం ప్రజాభిప్రాయమే తపస్సునంటి కాశోంది. తపస్సూ ఇల్లాంటిదేకదయ్యా. తపస్సుచేస్తే దేవతలు ఎందుకు బాధపడాలి. ఇల్లా ప్రజాభిప్రాయానికి యెందుకు బాధపడాలి? ఇల్లా ప్రజాభిప్రాయానికి యెందుకు బాధపడకూడదు? ఒక మనిషి గాఢంగా ఆలోచిస్తే దేవతలకు భయమూ, పనివేలమంది విచారపడితే దేవతలు ఎందుకు భయపడకూడదు అని గద్దించి ఆడిగాడు.

గద్దించేటప్పటికే దేవతల్నాదరికీ భయంవేసింది. వాళ్లందరూ మన మొందుకు భయపడకూడదు? అనుకున్నారు. భయపడ్డారు.

దేవతలు భయపడితే యెంచేస్తారు? వెంటనే బ్రహ్మదగ్గరకు వెళ్లారు. వెళ్లి 'ఓ పితామహా! సృష్టి స్థితి లయములకు నీవే ఆదిభూతుడవు. నీవు వేదాంతవేద్యుడవు. వేదవ పెద్దపులులమీద, సూర్యచంద్రులుకూడా నీవల్లనే నడుస్తున్నారు. అని పాతిక శ్లోకాలు చదివారు.

ఆయన ఆపాటున వాళ్ళని శెంటతీసుకొని విష్ణులోకానికి వెళ్ళి విష్ణువుని కలుసుకొని శివుడిదగ్గరకు వెళ్ళాడో, శివుడిదగ్గరకే వెళ్ళి ఆయన్ని కలుపుకొని విష్ణువుదగ్గరకే వెళ్ళాడో తెలియదు. గానీ బ్రహ్మ విష్ణు మహేశ్వరులు ముగ్గురూ

హాగ్రహం బిచ్చం. గ్రహస్థానం పండునున్నాయి. తక్కిన
గ్రహాలనున్నాయి. అప్పుడే బిచ్చం.

సూర్యగ్రహం కలిసి ఆగోచించారు. ఏమిరా? ఈ
సూర్యగ్రహం అనంత మనం ఉన్నామో లేదో అన్న అనుమానం
నాకుంది. అందుకు ఉపన్యాయం. యజ్ఞం, యాగాలూ, తపస్సులూ
వానలూ మున్నగునవిన్న గ్రహాలవి. ఇంక అభిజిత్తులకైనా
సూర్యగ్రహం ఒక్కటి మిగిలింది. సూర్యగ్రహం, సూర్యుడు, సూర్యుడు
సూర్యుడు మనం సూర్యగ్రహం అయిపోతాము. ఇంక మన
మనం మనం సూర్యగ్రహం, అయి మనం సూర్యగ్రహం. ఏం చేస్తా
మంటే ఏం చేస్తా మనం సూర్యగ్రహం.

నాళ్ళలో విష్ణుయూ సకల సృష్ట్యూ. ఏదైనా ఒక
సంకల్పం చెప్పినట్లుగానే అయినా చెప్పినా. ఎల్లా అన్నాడు.
“ఏ బ్రహ్మ బ్రహ్మలంకా! అసలు పెద్దపులులమీద సత్యా
గ్రహం చేయటం ఏమిటి? పెళ్ళామీద తల్లిదండ్రులమీద
కోరికవస్తే అది భోజనం మానేయవచ్చు. ఊరివాళ్ళమీద
కోరిక ఎవగయ్యా భోజనం మానేస్తారు? కాదు సత్యాగ్రహం
చేస్తానంటావు. అవతలివాడు ‘కాస్తకాకపోతే మాస్తేనా
సరాయివాడు’ బాధపడుతున్నాడు అయ్యో అని అనుకొనే
సాటి లక్షణం ఉండాలి. - ఈ కొండ నాకు చూరికీ అడ్డంగా
ఉంది. ఇది పొలగిపోయేందుకు సత్యాగ్రహం చేస్తాను అన
టంలో ఎక్కడ మేముంది? పెద్దపులులమీద సత్యాగ్రహం
అంటేనేమి? ఇప్పుడు మనం ఊరుకుంటే సత్యాగ్రహం

తత్వం నాశనం అప్రతుండే. మనం జోక్యం కలిగించుకొనక తప్పదు అన్నాడు.

అని ఆ నలుగురూ కలిసి నాలుగు పులులవేషాలు వేసి కొని అడవిలోకి వెళ్ళారు. ఆసలు పులులు పీళ్ళను చూచి బయటకు రాలేదు.

కుక్కలకు దయ్యాలు కనిపిస్తవట. ఆ పులులకు పిళ్ళ బ్రహ్మ విష్ణు మహేశ్వరులని తెలిసింది.

తరువాత పదిరోజులు వాలుతీర్చే సుఖంగా ఇంటికి పోయారు.

సత్యాగ్రహవిజయం జరిగిందన్నారు.

౧౯

సత్యాగ్రహవిజయం పది ఊళ్ల పెళ్లిమని జరిగింది. ఋషులయొక్క మహత్వంవల్ల పూర్వ మెప్పుడో ఆశ్రమా లలో క్రూరమృగాలు తమ క్రూరత్వం మూనుకున్నట్టుగా విని కిడి. సుస్తకాలలో చదవటం. మన పుస్తకాల్లో వ్రాసినవన్నీ నిజమేనోయి.

కాని యీ పదిహేను రోజులు బ్రహ్మ పీష్టు మహేశ్వరులు దేవేంద్రుడు వుంటూంటే అసలు పులులకు తిండి యెళ్ళా? అవి గుహల్లో మాడి చావాలన్నమాట. కాని భగవంతుడికి మనుష్యు లెటువంటిబిడ్డలో, మృగాలు అటువంటిబిడ్డలే కనక నాటి కన్యాయం, చేస్తాడా? అందులో నలుగురు దేవుళ్ళాయె.

ఒక దేవుడైతే యేమో! వాడి యిష్టం. నలుగురై నప్పుడు ఒక డన్యాయం చేస్తే ఇంకొక ఊరుకోడు. మన ప్రజా సంస్థలో అందుకనే కనీసం ముగ్గురైనా సభ్యులుంటారు. ఇద్దరు కలిసినా మెజారిటీ వచ్చినట్లే. అందుకని మనదేశ ములో ముగ్గురు దేవుళ్లని పెట్టారు. మనకున్న దేవతలనుకూడా ప్రజాస్వామిక సంస్థమీదనే ఏర్పాటు చేశారు.

అందుకని ఈ నలుగురు దేవుళ్లు కలవటంమూలంగా అసలు పెద్దపులులు చచ్చిపోవటానికి ఏలులేకపోయింది. తక్కిన ముగ్గురికి యిష్టం లేకపోయినా శివుడికి పెద్దపులులంటే యిష్టం. ఆయన శౌగ్ధాలచర్మాంభుషుడు. ఆయన భార్య శౌగ్ధాలవాహన.

మరి పెద్దపులులకు అన్నం యెట్లా పెట్టారని? కొన్ని లేళ్లని వాటి గుహలనైపుకు తరిమారు? వీళ్లే చంపి వాటికి భోజనం పెట్టే ఎట్లా? తరమటా అంటే ఎట్లా? అందరికీ తెలిసే టట్లా? ఏదో వాళ్ళుదారినవాళ్లు పోతూంటే ఆ లేళ్లు భయపడి ఆ గుహలనైపుకి పరుగెత్తినట్లు. లేళ్లుమాత్రం బిడ్డలు కాదా? అంటారేమో! వాటినేమి వీళ్లు చంపారా యేమి? కాదయ్యా యింకోవిధంగా వీటికి అన్నం ఎట్లా పెట్టారు? వాళ్లేం నిల్వ పోసుకుని కూర్చున్నారా మాంసపుముక్కలు? దేముళ్లేమిటి రాజులేమిటి ప్రజానాయకులేమిటి పోక్లాన్లకి వాళ్లు సంపాదించి పుట్టారా? ఉన్నదే అటు యిటు సర్దుతారు. పరిపాలన అంటే

ఒక మహానదీ స్రవాహం వంటిది. ఇక్కడ ఇసుకలంక త్రవ్వకుంది. ఇంకో చోట పేర్చి పెట్టుతుంది.

పదిహేనురోజులు ఈ రీతిగా సత్యాగ్రహభటులు రావటం ఈ దేశభూమిపై పెద్దపులులు మాట్లాడటం ఊరుకోటా. ఈ సత్యాగ్రహభటులలో అందరూ పెద్దమనుష్యులుంటారా? వాళ్ళలో కొందరు వెళ్ళి వాటి-మీసాలు పట్టుకోవేలాడారు. ఏపులమీద స్వారీచేశారు. షోకలమీద కూర్చుండి చలుగుళ్లు లాగించారు. అంతటా అయిపోలేదు. ఈ కథ దానవాయపాలెం చుట్టుపట్ల పదిహేనురోజులూ మారుమోగింది. పిల్లలు, పెద్దలు, స్త్రీలు అందరూ ఈ విష్ణువర్ణం చూచిపోవడానికి వచ్చారు. ఏచ్చినవాళ్లు ఊరుకున్నారా? వాళ్ళూ పెద్దపులులమీద స్వారి మొదలెట్టారు. ఆ దివ్యశార్వాలాలపని చాలా యిబ్బందిపొందిపోయింది. వీళ్ళందరినీ మొయ్యక తప్పదు. ఈ సంగతి యిట్లా ఉంచి వీళ్ళదంపలు తెగా. వీళ్ళలో ఎవళ్ళయినా నిజమైన పెద్దపులులున్న గుహల వైపునకుపోతే ఏంకావాలి? అవి వీళ్ళను చంపుతవి. అప్పుడు సత్యాగ్రహవిజయం తూతుక్కభాల్లమేక అవుతుంది. అందుచేత ఎవళ్ళూ ఆ వైపునకు వెళ్ళకుండా చూచుకోవలసిన బాధ్యతకూడా ఈ నలుగురు దేముళ్ళకూ తప్పిందికాదు.

ఏదో పదిరోజులపాటు గదా! ఈ శ్రమఅంతా, ఏం చేస్తారు మరిపడక. సామాన్యపజలవలె వాళ్ళూ వుంటే ఏ బాధా లేదు. క్షావాలని వాళ్ళు దేముళ్లు ఎప్పుడైనా ఈ

గడ్డి కరవటం ఎప్పుడూ తప్పదు. మనుష్యులకువలెనే దేవు
స్వామీ. చూడండి ఒక మనుష్యుడు తనకు మంత్రిపదవి
కావాలని మాయలమారిమాటలు, లంచాలు, స్రచారం, ఒక
పక్షంలో చేరటం కన్నీ యిబ్బందులు పడతాడు. మంత్రి
అవుతాడు. ఏమి సుఖం. జీతం వస్తుంది సరే. నే నధికారిని
గొప్పనాడిని అనుకొని అహంకారపడటంలో ఏమి సుఖ
ముందో మరకు తెలియదు. కాని అబ్బబ్బ, వాడుపడే కష్టాలు
శత్రువుకైనా వద్దు స్వామీ! యీ మనుష్యాధికారులకే
యిట్లా వుంటే దేముళ్ళమాట చెప్పేదేముంది! వీళ్లు కొన్ని
గడ్డి కరుస్తారు. దేవుళ్లు అన్ని గడ్డా కరుస్తారు.

ఎట్లాగై తేనే సత్యాగ్రహం నిజయం పొందింది. జైజై నినా
వాలతో ఊహార మోగింది. ఆసేతుశీతాచలం పెళ్లు
మన్నది. అమెరికా, రష్యా వాగ్లండులలో ఆశ్చర్యపోబెట్టింది.

తరువాత యింకొక నెల్లూళ్లు గడిచింది. దేశమంతా
చల్లబడ్డది. అందరూ సత్యాగ్రహంమాట మరచిపోయారు.
ఒకరోజున ఎనరినో ఒక పెద్దపల్లి చంపిందన్న వార్త వచ్చింది.
ఇదేమిటా అనుకున్నారు. చాలామంది నమ్మలేదు. మళ్ళీ
అయిదూరు నెలలు గడిచేటప్పటికి పులులవ్యవహారం పూర్వపు
మెట్టు సందుకున్నది. ఈనారిమాత్రం వాళ్ల పుణ్యమా అని
ఎనడి మనస్సులోకి మళ్ళీ సత్యాగ్రహపు ఊహ రాలేదు.
ఈ సమస్య న్యాయంగా పరిష్కరింపబడే రోజులు వచ్చినవి.

అంటే? ఇప్పుడు దానవాయిపాలెం జగత్ప్రసిద్ధమైన
చేరైపోయింది. చరిత్రలో పానివట్టు, తళ్ళికోట వాటర్లు
మొదలైన పేర్లెట్లా శాశ్వతమైపోయినవో దానవాయిపాలెం
పేరుకూడా శాశ్వతమైపోయింది. 'దానవాయిపాలెం సత్యా
గ్రహం' అన్నమాట తెనుగువాళ్ళకి ఒక ఎన్ సైక్లోపీడియా
అంటూ పుడతే అందులో చేరుతుందని ఆశ పున్నది. అదంతా
భవిష్యద్విషయం. ప్రస్తుత విషయం ఏమంటే అధికారు
లకు దానవాయిపాలెంఅంటే ఎక్కడలేని గౌరవంవచ్చింది.
రెవిన్యూ ఇన్ స్పెక్టర్లు, తాసిల్దార్లు, కలెక్టర్లు గవర్నర్లదాకా
దానవాయిపాలెంనుండి కాగితం వస్తే చాలు మినిట్లమీద
సనిజరిగిపోతోంది.

మళ్ళీ దానవాయిపాలెం చుట్టుపట్ల పులులు గందర
గోళం మొదలుపెట్టినట్లుప్పటకి యేమి చెప్పాలి? సత్యా
గ్రహంలో మహత్యం లేదనాలా? దానికి కారణం వెంటనే
కుదిరింది. ఇప్పటి పులులు సత్యాగ్రహంనాటి పులులు కాదు.
కనుక వాటికి సత్యాగ్రహంయెక్కడ తపశ్శక్తి తెలియదు. ఇవి
వేరే కొత్త పులులు. మళ్ళీ కోటికోసం కొత్తగా సత్యా
గ్రహం ప్రారంభిస్తే మళ్ళీ బిడ్డ వెయ్యిమంది సత్యాగ్రహ
భటులు చచ్చిపోయినప్పుడుగదా పోకిరి జానోదయం కలగాలి.
పదిపులులకు జానోదయం కలిగించటంకోసం వెయ్యిమంది
మనుష్యులచొప్పున చస్తూఉంటే యీ మనుష్యులొకం బాగు
పడేదెల్లాగా? బ్రతికేదన్న గొలుగుకోడలు పెళ్ళింబిడ్డలతో

సున్నిగా ఉండాలని చూస్తాడా మనుష్యుడు? పులులకు తోడే
 శ్మశానం కలగడానికి ప్రయత్నిస్తాడా మనుష్యుడు? పైగా
 ఇది హిందూ దేశమునో జరిగిన వ్యవహారం. జీవులు వాళ్ల
 చాళ్ల కర్మానుసారంగా పుట్టూ ఉంటారు. చస్తూ ఉంటారు.
 కుష్టసంహారం శిష్టరక్షణం భగవంతుడు చేసుకొంటూ
 ఉంటాడు. వాడు మౌనంగా మనద్వారా చేస్తాడా? అంటే?
 మనద్వారానే చేస్తాడనుకోండి. ఇదివరకు పులులకు జ్ఞానో-
 నయం కలిగిందంటే మనుష్యులద్వారానే కలిగిందిగా! అంటే
 ఆ పనికి పూనుకున్న మనుష్యులున్నారన్నమాట. ఇప్పుడు
 పూనుకునేవాళ్లు లేరన్నమాట. రోజూ ఛచ్చేవాడికి యేడ్చేవా-
 డెవడు? ఏదో ఒకసారంటే సత్యాగ్రహంచేశాం. ఇహ బ్రతికున్న
 గొల్ల మా బ్రతుకంతా ఈ పులుల సత్యాగ్రహమేనా ఏమిటి?

అయినా ఇప్పుడు సత్యాగ్రహంయొక్క అవసరం
 లేందే. అప్పుడంటే అధికారులందరూ మాకు వ్యతిరేకంగానుక
 సత్యాగ్రహం చేయవలసివచ్చింది. ఇప్పుడు అధికారులందరూ
 మా కనుకూలమేగా. పది పోలీసులు తిరగలేదు. కాగితాల
 మీద అర్థపడిపోయినవి. బాబుగారు నాలుగువందలమంది
 సైనికుల్ని దానవాయిపాలెం అరణ్యాలకు పంపించారు. మను-
 ష్యులను ఈ పులి తింటుంది, ఈ పులి తినదు అని విచక్షణ
 లేకుండా కనిపిస్తే కాల్చివేయమన్నారు. అబ్బో! సైనికులంటే
 యెట్లాటివారనుకున్నారు. చూచిర్లమ్మంటే చాలు కాల్చి-
 వస్తారు. మరి కాల్చేరమ్మంటే!

సైనికు లేం చేశారంటే? కనబడ్డ పెద్దపులినే చంపలేదు. చిరుతపులుల్ని తోడేళ్ళనుకూడా చంపారు. అంటే కాదు. దూరాన లేడి కనుపించిననుకోండి. అదిగూడా పెద్దపులే అనుకోటం, కాల్చివేయటం. తీరా చూస్తే లేడి. మరి ఎందుకు కాలూరని అడిగేవాడు లేడు. దానికి “సైనిక శియ” అని సేరు; దాని కప్పీలు లేవు.

అయితే పులులన్నీ చచ్చిననా? అని అడుగుతాను. చావలేదు. పూర్వము అన్ని గొమ్మికీలుకొట్టిన పులులు చొక్కచించేస్తాం, చొళ్ళుకట్టేస్తాం అని డబాయించిన పులులు సైనికుల్ని చూడగానే తోక ముడిచినవి. చచ్చినవి చావగా తక్కినవి పోయి మారుమూలగుహలలో దాక్కున్నవి. మరి కొన్ని పులులు తోకలు కోయించుకొని కోర్కెలూడగొట్టించుకొని మీసాలు కత్తిరించుకొని ఊళ్ళవెంట కుక్కలవలె తిరగటం మొదలుపెట్టినవి. ఇవిగో పులులు అంటే పూర్వపు సత్యాగ్రహభటులు ఎబ్బే! ఇది పులి కాదంటున్నారూ. ఎందు చేతనంటే? ఆ పులులు తమ గుహలలో ఉండే డబ్బా దస్కం నాళ్ళ కివ్వటం మొదలుపెట్టినవి.

మొత్తానికి శాంతి యేర్పడది. శాంతి అంటే శాంతి కాదు. మేము రాజ్యం చేస్తున్నామాం. ఒక పరిస్థితిని శాంతి అంటాం. అంటే అందరూ పరిస్థితి శాంతపడ్డదని అనుకోవాలి. అంతే.

అంటే? ఇప్పుడు దానవాయిపాలెం జగత్ప్రసిద్ధమైన చైరేపోయింది. చరిత్రలో పానిపట్టు, తల్హికోట వాటర్లు మొదలైన పేర్లెట్లా శాశ్వతమైపోయినవో దానవాయిపాలెం సేరుకూడా శాశ్వతమైపోయింది. 'దానవాయిపాలెం సత్యాగ్రహం' అన్నమాట తెనుగువాళ్ళకి ఒక ఎన్ సైక్లోపీడియా అంటూ పుట్టే అందులో చేరుతుందని ఆశ పున్నది. అదంతా భవిష్యద్విషయం. ప్రస్తుత విషయం ఏమిటంటే అధికారులకు దానవాయిపాలెంఅంటే ఎక్కడలేని గౌరవవచ్చింది. రెవిన్యూ ఇన్ స్పెక్టర్లు, తాసిల్దార్లు, కలెక్టర్లు గవర్నర్ల దాకా దానవాయిపాలెంనుండి కాగితం వస్తే చాలు మినిస్టర్లమీద పనిజరిగిపోతోంది.

మళ్ళీ దానవాయిపాలెం చుట్టుపట్ల పులులు గందరగోళం మొదలుపెట్టినదనేటప్పటికీ యేమి చెప్పాలి? సత్యాగ్రహంలో మహత్యం లేదనాలా? దానికి కారణం వెంటనే కుదరింది. ఇప్పటి పులులు సత్యాగ్రహంనాటి పులులు కాదు. కనుక వాటికి సత్యాగ్రహంయెన్నో తపశ్శక్తి తెలియదు. ఇవి వేరే కొత్త పులులు. మళ్ళీ కీటికోసం కొత్తగా సత్యాగ్రహం ప్రారంభిస్తే మళ్ళీ బిడ్డ వెయ్యమంది సత్యాగ్రహ ధటులు చచ్చిపోయినప్పుడు గద్దా పక్షికి జ్ఞానోదయం కలగాలి. పదిపులులకు జ్ఞానోదయం కలిగించటంకోసం వెయ్యమంది మనుష్యులచొప్పున చస్తూఉంటే యీ మనుష్యులకోసం బాగుపడేదెలాగా? బ్రతికేఉన్న గానుగురోజులు పెళ్ళింబిడ్డలతో